

Lofprijzing en Aanbidders

Deel 3 van de serie Bijbelse principes

Leen La Rivière

© Continental Sound/Christian Artists/CNV-Kunstenbond, p.a. Continental Art Centre,
Postbus 81065, 3009 GB Rotterdam, info@continentalart.org, www.continentalart.org

Eerste druk
2005

ISBN: 90-76959-23-4
Distributie: Novapres, Apeldoorn

Typesetting: Lianne de Vlioger
Layout + design: Willem La Rivière
Vertalingen: Tineke Tuinder, Jeanet Kelderman
Correcties: Suzanne Obdam en Dominique van der Schaaf

Met dank aan: CJR (Culturele Jongeren Raad), Guido Verhoef, Gerard Bal, Hans Savert, ds. Piet de Jong, Mirjam Feijer, Prof. Roel Kuiper.

De geciteerde bijbelteksten werden met toestemming van het Nederlands Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling © 2004 Het Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem, andere teksten komen uit de vertaling 1951 van het NBG.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Continental Sound/Christian Artists/CNV-Kunstenbond; behoudens de door de auteurswet aangegeven uitzonderingen.

Dit boek is deel 3 van een serie boeken, die alle verschijnen onder de naam: Bijbelse principes.

VERANTWOORDING

Voordat men aan het boek gaat beginnen is het volgende van belang. Normaal zou de benadering moeten zijn geweest: wat is het leven van een gelovige, hoe sta je tegenover God en van daaruit hoe sta je in het leven. En vanuit die matrix van de breedte van het christelijke leven (cultureel, sociaal-maatschappelijk, economisch, politiek) kan lofprijzing, aanbidding en expressie beschreven worden, zowel individueel als gemeenschappelijk. Historisch gezien heeft dat tot bepaalde liturgische vormen geleid binnen gemeenten en kerken. Daar is mijns inziens elders voldoende over geschreven. In dit boek ga ik bewust in op de moderne vormen van lofprijzing en aanbidding en kies ik ervoor om liturgische aspecten even te laten rusten. In deel 4 van deze serie: "De Boodschap", zal ik uitgebreid ingaan op de inhoud en de consequenties voor het persoonlijke en gemeenschappelijke leven.

Leen La Rivière

INHOUD

- Hoofdstuk 1 t/m 4 vormt de opmaat.
- Hoofdstuk 5 t/m 25 beschrijft en analyseert de levens van aanbidders om zo lofprijzing helder te krijgen.
- Hoofdstuk 25 t/m 49 vertelt over toepassingen, vormen.

blz 7	Inleiding
blz 10	Hoofdstuk 1: Woordanalyse
blz 12	Hoofdstuk 2: Aanbiddings- & lofprijzingshouding
blz 14	Hoofdstuk 3: Situaties van lofprijzing & aanbidding
blz 17	Hoofdstuk 4: De basis
blz 18	Hoofdstuk 5: Kaïn & Abel, over echt en onecht
blz 21	Hoofdstuk 6: Henoch, de worshipper
blz 23	Hoofdstuk 7: Noach
blz 25	Hoofdstuk 8: Abraham
blz 39	Hoofdstuk 9: Melchisedek
blz 41	Hoofdstuk 10: Mozes
blz 55	Hoofdstuk 11: Rachab, een hoer, ziet het licht
blz 57	Hoofdstuk 12: Golfbewegingen
blz 60	Hoofdstuk 13: Jabes
blz 62	Hoofdstuk 14: Goed voorbeeld doet goed volgen
blz 63	Hoofdstuk 15: Samuël
blz 66	Hoofdstuk 16: David en Natan
blz 69	Hoofdstuk 17: Salomo: Het kan verkeren: de wijste mens werd de domste
blz 74	Hoofdstuk 18: Het lied der liederen
blz 76	Hoofdstuk 19: Elia, als een haas op de vlucht
blz 79	Hoofdstuk 20: Waarom Gechazi ten onder ging
blz 84	Hoofdstuk 21: Nieuwe tijden, andere aanbidding
blz 86	Hoofdstuk 22: Job
blz 91	Hoofdstuk 23: Daniël
blz 93	Hoofdstuk 24: Ezra en Nehemia
blz 97	Hoofdstuk 25: Paulus, worshipper

- blz 100 Hoofdstuk 26: Aanbidding door wijzen en dwazen
- blz 102 Hoofdstuk 27: Wie aanbid je
- blz 105 Hoofdstuk 28: Vrouwen
- blz 108 Hoofdstuk 29: Het tweede gebod
- blz 110 Hoofdstuk 30: Slotpanorama
- blz 112 Hoofdstuk 31: Volg na, maar wees geen ja-knikker
- blz 115 Hoofdstuk 32: Extreme
- blz 117 Hoofdstuk 33: Een zegende houding
- blz 119 Hoofdstuk 34: Alleen door recht en gerechtigheid
werkt lofprijzing
- blz 124 Hoofdstuk 35: De kunst voorop
- blz 126 Hoofdstuk 36: Profetisch
- blz 130 Hoofdstuk 37: Creatieve diversiteit
- blz 134 Hoofdstuk 38: Dans & lofprijzing
- blz 137 Hoofdstuk 39: Geschiedenis van de dans
- blz 142 Hoofdstuk 40: Drama
- blz 145 Hoofdstuk 41: Storytelling
- blz 147 Hoofdstuk 42: Specialisatie
- blz 150 Hoofdstuk 43: Niet altijd blij
- blz 152 Hoofdstuk 44: De vreze des Heren
- blz 153 Hoofdstuk 45: Emotie of meetbare realiteit
- blz 156 Hoofdstuk 46: In vogelvlucht
- blz 157 Hoofdstuk 47: Het Oude Testament
- blz 163 Hoofdstuk 48: Het Nieuwe Testament
- blz 169 Hoofdstuk 49: Opwekking en muziek tot de
Reformatie
- blz 177 Hoofdstuk 50: De Reformatie – heden
- blz 190 Hoofdstuk 51: Enige conclusies
- blz 196 Hoofdstuk 52: Practicum
- blz 207 Nawoord

Inleiding

“De dienst begon. Praiseband en praisesingers gaven zich helemaal. De zangleider leidde de bijeenkomst tot een steeds hoger niveau van emoties. Na meer dan een uur waren de mensen bijna in extase. De voorganger greep de microfoon en zei dat ze nog nooit zo dicht bij God waren geweest. Wat kon hij nog toevoegen? Hij liet de Bijbel dicht en sloot de dienst af...”

Vanaf 1969 ben ik bezig geweest om nieuwe vormen van lofprijzing en aanbidding te introduceren. The Continentals brachten nieuwe vormen om op te treden, dans en andere vormen van lichamelijke expressie werden vanaf 1974 geïntroduceerd en ook beeldende kunsten hadden een taak en functie. Al heel vroeg (vanaf 1974) werden heel specifieke nieuwe muziekvormen geprofileerd, die een duidelijke functie hadden voor de gemeente, voor de samenzang. En die activiteiten ontwikkelden zich tot een golf nieuwe liederen die wij tegenwoordig ‘Praise & Worship’ noemen. Er werd jarenlang nauw samengewerkt met de grote ‘bronnen’ van deze muziek: Merv & Merla Watson, Dave en Dale Garrett, Graham Kendrick, Jimmy & Carol Owens en vele anderen. Niet alleen werden zo vele nieuwe liederen geïntroduceerd, ook werd veel tijd ingeruimd voor workshops en onderwijs. Ten slotte dacht ik in 1986 dat onze taak voltooid was op het terrein van de praise & worship. Deze stroming was gemeengoed geworden. De auteurs waren bekend. Liederden vonden hun weg de gemeenten en kerken in. Bundels kwamen uit (bijvoorbeeld de Opwekkingsbundel). En duizenden mensen werden door deze nieuwe vormen gezegend. ‘Mission accomplished.’ Dus in 1986 werden beleidsmatig onze activiteiten wat betreft praise & worship op een laag pitje gezet.

Maar in dit succesverhaal kwam een kink in de kabel. Degenen, die indertijd ons onderwijs & training hadden gehad, begonnen met pensioen te gaan. Vele nieuwe gemeenten ontstonden en hun muzikale leiding bleek vaak totaal onwetend. Sinds 1986 kwamen er maar een paar boeken uit over praise & worship, die meestal zeer eenzijdig waren... dus dat droeg niet veel bij. Het resultaat wordt om ons heen zichtbaar: er is veel scheefgroei, want het ontbreekt aan een goed Bijbels fundament. Dit wordt goed duidelijk uit het bovengenoemde voorbeeld. Deze dienst was een karikatuur van wat praise & worship of een eredienst dient te zijn. De scheefgroei wordt ook duidelijk als je de gemiddelde collectie praise & worship-liederen naast de bijbelse index van praise & worship legt, namelijk die van de psalmen. Dan blijkt al snel een ongelofelijke eenzijdigheid naast de inhoudelijke rijkdom van de psalmen.

Sinds dit structurele probleem duidelijk is, heb ik de afgelopen paar jaar met leiders in en buiten Europa gesproken. En dit heeft geresulteerd in de hierna volgende studie, die principes en fundament van praise & worship uiteenzet. Hiermee hoop ik, dat het de praise & worship zal stimuleren, dat het ons doel helder zal stellen, namelijk God en niet onze emoties... en dat het uitwassen en scheefgroei zal corrigeren.

Ten slotte wil ik nog wijzen op een verbinding, die gelegd kan worden tussen aanbidding en 'de vreze des Heren'. Nu is dat laatste begrip in sommige kringen vertaald in: 'angst hebben voor'. Helaas, en uit angst zijn er gelovigen, die heel benauwd leven. De 'vreze des Heren' betekent eigenlijk 'diep ontzag hebben voor'. En hier raken wij een heel diepe snaar. Want de 'Eeuwige' is niet ons knikkervriendje. Voor die Eeuwige God mogen wij ons in aanbidding neerwerpen, die Eeuwige God mogen wij met ontzag bezingen, of in andere expressies onze eer bewijzen. De 'vreze des Heren' brengt ook verbondenheid,

intimiteit en vertrouwen, en houdt aanbidders op hun pad met God.

Soli Deo Gloria.

Leen La Rivière

Dit boek is deel 3 van de serie: 'Bijbelse principes.' Deel 1 gaat over *Creativiteit en kunst*. Deel 2 gaat over een *bediening/roeping in de muziek*. Het analyseert de voorbereiding, taken, doelen, werkwijzen en verantwoordelijkheden van de zangers/musici (de Leviëten) in de Bijbel en wat we er nu aan hebben. Dat gedegen fundament is **noodzakelijk** om de lofprijzing en aanbidding van dit boek te begrijpen. Dit boek bouwt dus voort op deel 1 en 2.

HOOFDSTUK 1. WOORDANALYSE

Om begrippen goed in te kaderen is het verstandig eerst eens naar de woorden zelf te kijken. Dit is nodig, omdat zeker in het evangelisch spraakgebruik allerlei zaken door elkaar zijn gaan lopen. Dus eerst wat helderheid.

Lofprijzing. Dit bestaat uit twee kernwoorden: lof en prijs. Lof betekent eer, roem, een prijzend woord of een loflied c.q. hymne, ode en dan met name tot God. Het is ook een uitdrukking van voortreffelijkheid. Lof staat als woord niet op zichzelf. Het is iets dat je doet, bijvoorbeeld loven, lof betuigen, lof oogsten, lof toezwaaien, lof toezingen (lofprijzen).

Prijs is een vergroting of versterking van het begrip. Het betekent ook een duidelijk geloofwaardige kwaliteit van of met grote waarde.

Lofprijzing is dus iemand of iets loven die grote waarde heeft. "Wij prijzen Gods lof", daarmee zeggen we dat God groot, bijzonder, uniek, groots, vol majesteit, waarde en schoonheid is, onze lof verdient en waard is aanbeden te worden.

Feitelijk is het Nederlandse begrip lofprijzing een combinatie van de Engelse begrippen praise en worship.

Praise: to express approval, commendation; to express adoration of God; to glorify God; laudation to God. In het Engels houdt het ook in: thanksgiving for blessings (anticipated or received). Andere gekoppelde begrippen zijn onder andere adore, approve, bless, celebrate, glorify, honor, magnify.

Aanbidding, de manier of wijze van aanbidden, afgeleid van het woord aanbidden. Dat is iets of iemand als God vereren. Vereren heeft te maken met een soort maximaal niveau van eer, c.q. het hoogste in waarde. Vergelijk de drie wijzen (magi)

die het kindje Jezus kwamen aanbidden en hem (ver)eerden met goud, wierook en mirre. Aanbidding is qua karakter van de handeling de vertaling van worship. Maar in het Engels is dit begrip veel sterker.

Worship, 'the act of adoration, reverence, intense admiration of somebody/something of great honour/worth.' Het woord bestaat uit twee onderdelen: worth en ship. En zo wordt de ware betekenis duidelijker: een voertuig om iets van grote waarde mee te vervoeren of uit te drukken. Het Engelse begrip 'worth' omvat naast kwalitatieve waarde (wealth) ook: mental and moral excellence/qualities deserving esteem.

Ook al is één en ander nu veel scherper ingekaderd... taal blijft een levend organisme. In de praktijk lopen de begrippen dus door elkaar heen. Vandaar de titel van dit boek: lofprijzing & aanbidders. Lofprijzing is iets wat aanbidders gewoon doen!

Daarom is het onderwerp van dit boek:

Lofprijzing & aanbidders, praise & worshippers! Om de lofprijzing en aanbidding helder te kunnen beschrijven, zal in dit boek juist gekeken worden naar de context van een aantal bekende worshippers.

"Broeders en zusters, met een beroep op Gods barmhartigheid vraag ik u om uzelf als een levend, heilig en God welgevallig offer in zijn dienst te stellen, want dat is de ware eredienst voor u." Romeinen 12:1

HOOFDSTUK 2. AANBIDDINGS- & LOFPRIJZINGSHOUDING

In diverse artikelen komen hypothesen voor wat de 'de ware' aanbiddingshouding zou moeten zijn. Onderzoek je alle situaties in de Bijbel, dan zie je een veelheid van vormen. Er is dus niet zoiets als DE houding voor gebed, aanbedding en lofprijzing. Hier volgen diverse voorbeelden:

A. KNIELEN

- Mozes knielde voor God (o.a. Ex. 34:8).
- Het volk Israël knielde (Ex. 12:27).
- De hele gemeente knielde (1 Kron. 29:20).
- Salomo knielde (2 Kron. 6:13).
- De Israëlieten knielden in de tempel (2 Kron. 7:3; Neh. 8:6).
- Ezra knielde met gescheurde kleren (Ezra 9:5).
- Oproep aan alle mensen om zich neder te werpen, te buigen en te knielen voor God (Ps. 95: 5b).
- De apostel Paulus bad een keer knielend met de aanwezigen (Hand. 20:36).
- Er is een dag dat iedereen zal knielen voor God (Jes. 45:23; Rom. 14:11; Filip. 2:10).
- Paulus geeft aan, dat als hij knielt, hij zich volledig onderwerpt aan het gezag en de majesteit van God (Ef. 3:14).

B. ZICH EERBIEDIG TER AARDE WERPEN

- Mozes en Aäron deden dat (Num. 20:6).
- Mozes deed dat soms heel lang (Deut. 9:18, 25).
- Ezra wierp zich wenend neer voor het huis Gods (Ezra 10:1).
- Iedereen wordt opgeroepen zich neer te werpen (Ps. 95:6, NBG).
- De blindgeborene wierp zich voor Jezus neer (Joh. 9:38, NBG).

- In het boek Openbaring werpt men zich neer voor God (Openb. 4:10; 5:8,14).

C. RECHTOP, STAANDE

- De moeder van Samuël deed dat (1 Sam. 1:26, NBG).
- In de Psalmen wordt het genoemd (o.a. Ps. 134:1).
- Vaak wordt staand gebeden met het uitstrekken of opheffen van de handen (als zegenend of aanbeddend gebaar), zie o.a. Ps. 134:2; 1 Kon. 8:54 en 1 Tim. 2:8.

Dus een veelheid van mogelijkheden! Er is niet zoiets als DE aanbiddingshouding. Alle houdingen zijn goede houdingen! Alle houdingen zijn creatieve mogelijkheden, waardig voor God. Wat je doet, zal soms afhangen van hoe je je voelt. Maar de ene vorm van expressie, is niet beter dan een andere!

HOOFDSTUK 3. SITUATIES VAN LOFPRIJZING & AANBIDDING

Er zijn theorieën, die zeggen dat je moet aanbidden als groep. Of men stelt dat alleen in de kerk aanbeden mag worden! In de Bijbel komt ook hier een veelheid van mogelijkheden voor! Neem eens een concordantie en zoek alle verzen na, die te maken hebben met lof, lofoffer, lofgezing, lofprijzing, prijzen, aanbidden en loven. Een hele wereld gaat open. Gods volk kon er wat van!

• **Geluidssterkte:**

Het kon zo luid zijn, dat de grond schudde en dreunde, wat heel ver te horen was, bijvoorbeeld bij de grondlegging van de tempel (Ezra 3:13) en bij de inwijding van de muur van Jeruzalem (Neh.12: 27-43) (rock-praise is geen uitvinding van de laatste paar jaar). Het kon heel zacht zijn, het kon zelfs in de stilte. Het kon vocaal zijn en puur instrumentaal.

• **Aantal personen:**

Er zijn theorieën dat je één en ander alleen als gemeente kunt doen, dat zou de 'ware' aanbeding zijn. Maar klopt dit?

- Alleen. Men ging soms in zijn eentje (aan)bidden, b.v. de moeder van Samuël in het heiligdom. Ook Jezus ging soms alleen in stilte.
- In massa. Het andere uiterste is een massale menigte, b.v. bij de inwijding van de tempel; de menigte, die niemand tellen kan, in het boek Openbaring.
- Als gemeente, gemeenschap.
- Als familie.

• **Locatie:**

Er is een theorie, dat de mooiste lofprijzing opklimt via buitenhof, binnenhof, naar het heilige en zo zouden er van dit soort etappes in onze lofprijzingsdienst moeten zijn. Is daar enig bewijs voor te vinden? De concordantie laat zien dat in **iedere** locatie geprezen kan worden: op het plein, in een

gebouw, in de tempel, zomaar ergens buiten, in de gevangenis of in de natuur. Het merkwaardigste lofgezing was van Jona in de buik van de vis.

• **Gemoedsstemming:**

Ook zo'n vraagstuk: moet je in een bepaalde gemoedsgesteldheid zijn om te kunnen loven en prijzen? Ook hier blijkt: de gemoedsgesteldheid kan heel verschillend zijn: men voelt zich verlaten, men is blij, men is treurig; er was uitredding, er was geen uitredding. Dit geeft een ander beeld van lofprijzing dan wat we soms op zondagmorgen zien in de gemeenten.

• **Inhoud:**

Hoe staat het met de inhoud van de lofprijzings- en aanbiddingsliederen? Gaan we alle lofprijzingsliederen in de Bijbel zin voor zin na, dan zien we een indrukwekkend geheel. Er is inderdaad een aantal gemakkelijke meezingers, een soort poëtische niemendalletjes, waar we tegenwoordig mee overspoeld worden. Maar de meerderheid is taalkundig veel rijker, theologisch goed opgebouwd, zeer gemêleerd qua onderwerpen: odes aan God, dank voor uitredding, diepe bijbelse gedachten, vragen zonder antwoord, diepe ellende, geloofs zekerheid.

• **Stijl:**

In sommige gemeenten is een praktijk in de liturgie geslopen, die de gemeenteleden tot steeds hogere niveaus van emoties brengt. Hoe was dat in de Bijbel? Dan blijkt uit de diverse teksten: ook de stijl van de muziek is verschillend. De context maakt duidelijk: soms uitbundig vrolijk, soms heel statig, soms heel ingetogen. Van alle honderden voorbeelden komt extase slechts drie keer voor: twee keer bij Saul, als hij tot koning gezalfd is (met andere profeten op een heuvel, 1 Sam. 10: 5-13); en later als hij koning is nog eens (1 Sam. 19:19-24), en Paulus schrijft over iemand die in de derde hemel was (2 Kor. 12:1-4).

- **Wie:**

Maar lofprijzing gaat door. Als we de trefwoorden in de concordantie volgen, moeten we ook eens nagaan wie lofprijzen. Het wordt nog bonter: mensen, dieren, woestijnen, bergen, bomen, struiken, de hemel, de hele aarde, hele volkeren, enzovoort. Er blijkt dus geen restrictie te zijn wie lof offert en God looft en prijst.

- **Situatie:**

Het kan privé of als groep/gemeente. Het kan binnen of buiten de eredienst/liturgie.

Deze interessante opsomming mag ons aansporen om eens na te denken waar, wanneer, hoe we lofprijzen en aanbidden in alle omstandigheden. Het is de aanzet tot een levensstijl die gebaseerd is op lofprijzing en aanbidding.

HOOFDSTUK 4. DE BASIS

“Maar er komt een tijd, en die tijd is nu gekomen, dat wie de Vader echt aanbidt, hem aanbidt in Geest en in waarheid. De Vader zoekt mensen die hem zo aanbidden, want God is Geest, dus wie hem aanbidt, moet dat doen in Geest en in waarheid.” Johannes 4: 23-24 (Jezus in gesprek met een vrouw uit Samaria.)

Deze tekst is de sleuteltekst om de principes van ‘praise en worship’ te begrijpen.

* **‘in geest’**: hieruit blijkt, dat er een bepaalde geestelijke instelling gevraagd wordt. Het zegt iets van onze pretenties, prioriteiten, attitudes. Het zegt iets over een open contact met God, op dezelfde golflengte zitten. Dat is dus NIET hetzelfde als zweverig, emotioneel of overgeestelijk zijn.

* **‘in waarheid’**: hieruit blijkt dat wie je bent en wat je doet waar, echt, oprecht, eerlijk en goed moet zijn. Waarheid heeft in de Bijbel altijd een relatie met gerechtigheid, rechtvaardigheid, solidariteit, zorg en compassie of naastenliefde. In de volgende hoofdstukken zullen deze zaken ook aan bod komen.

Het leven van aanbidders (O.T. en N.T.) zal ons het beste laten zien wat echte lofprijzing is!

Daar gaan de volgende hoofdstukken (tot en met 25) over.

HOOFDSTUK 5. KAÏN & ABEL, OVER ECHT EN ONECHT.

“Op een keer bracht Kaïn de Heer een offer van wat hij had geoogst. Ook Abel bracht een offer; van de eerstgeboren dieren van zijn kudde koos hij de mooiste uit. De Heer merkte Abel en zijn offer op, maar voor Kaïn en zijn offer had hij geen oog. Dat maakte Kaïn woedend, zijn blik werd donker.” Genesis 4:3-5

Wat die broers doen, lijkt heel erg op elkaar. Ze hebben beiden een eerlijk beroep. Ze brengen allebei een offer van de opbrengst. Maar het één was goed en het andere was fout. Een oppervlakkige analyse stelt landbouw tegenover veeteelt, waarbij offers van levende dieren beter zouden zijn (vergelijk later de dierenoffers in tabernakel en tempel). Maar dit is een onzinnige redenatie! Immers ook offers van landbouwproducten kwamen in tabernakel en tempel voor (zie o.a. Lev. 2; Lev. 6:14-23 NBG; Lev. 6:7-16 NBV; Lev. 7:11-13; Lev. 8:26-28; Ex. 23:19a; Ex. 34:22, 26; Lev. 23:17, 20; Num. 15:20, 21; Num. 28:26). We moeten wat dieper graven. Een eerste indicatie vind je in de omschrijving van de offers:

- Kaïn bracht van de vruchten der aarde een offer.
- Abel bracht van de eerstelingen.

Dit zegt iets over hun inzicht en attitude! Abel realiseerde zich onmiddellijk, dat hij het eerste van zijn oogst aan de Schepper van de oogst moest geven. Abel realiseerde zich dat hij in alles volledig afhankelijk was van God. Kaïn offerde pas toen het hem uitkwam, terecht staat er: *“Na verloop van tijd bracht Kaïn (...) een offer.”* Het waren dus niet de eerstelingen, het was dus niet geboren uit dankbaarheid aan God of de bewustheid totaal afhankelijk van God te zijn... Want was het niet door Kaïns eigen zweet geweest dat er oogst was? God was allang naar het tweede plan verschoven. Dat verschil vind je heel

duidelijk in Hebr. 11:4: *“Door zijn geloof had het offer dat Abel aan God bracht meer waarde dan dat van Kaïn.”* Waarom was Abels offer beter? Door geloof, geloofsvertrouwen, geloofsafhankelijkheid, geloofs zekerheid. En Kaïn? Wel, die geloofde dus feitelijk niet op die manier!

Dan wordt er nog een opmerking gemaakt over attitude: Abel was een rechtvaardige, dus ook een rechtschapen mens (zie Hebr. 11:4; Matt. 23:35). Zelf plaatst Lucas Abel in de rij van profeten (Luc. 11:50-51), dus Abel had iets heel persoonlijks met God.

Kaïn had een andere attitude (levenshouding): hij was onachtzaam, jaloers en driftig (Gen. 4:5b, 6), hij had een zwak karakter (Gen. 4:7, God roept Kaïn op over zichzelf en zijn zonden te heersen, en roept hem op goed te handelen) en Kaïn was leugenachtig (Gen. 4:9). Geen wonder dat Kaïns offer God niet kon behagen. God had liever gehad dat Kaïn zich bekeerd had, zijn zwakten en zonden had overwonnen. Nu is Abel de ware ‘worshipper’, die als lofprijzing zijn eerstelingen brengt...

Leert Kaïn iets van deze moord op zijn broer Abel? Hij vertrekt, maar hij is aards! Dus sticht hij een eigen stad om zo voort te leven en zich te beschermen (Hij vertrouwde God niet, die hem bescherming had beloofd. Gen. 4: 14-17). En Kaïn zaait zijn slechte houding en prioriteiten. Zijn nageslacht vergeet God, zet helemaal in op het eigen vernuft en die beschaving is ten slotte zo vol geweld, zonde en onrecht, dat God de zondvloed laat komen...

Wat leren wij hieruit?

* Kijk verder dan je neus lang is. Waarom wil men zo graag zangleider zijn of in de praiseband of praisegroep? Is het echt

om God te dienen? Het lijkt allemaal zo mooi, maar er is een hele dunne lijn tussen echt en onecht. Onderzoek dus jezelf.

* Het zit hem niet in de vorm. Kaïn en Abel brachten allebei aan God een offer. Dus niet iedereen die 'Prijst de Heer', 'Halleluja' of andere fijne dingen zegt of doet, doet het echt voor God. In het Nieuwe Testament staat het verhaal van Annanias en Saffira, die indruk op de eerste gemeente wilden maken door te doen alsof ze ook een groot financieel offer hadden gebracht (Hand. 5:1-11). We moeten door al die vormen en pretenties heen kijken en eerlijk over onszelf en onze motivaties worden.

* Abel is een interessant voorbeeld van een ware 'worshipper': God persoonlijk kennen, afhankelijk van God zijn, God alle eer geven, dankbaarheid, eerlijkheid, rechtschapenheid, rechtvaardigheid, profetisch...

HOOFDSTUK 6. HENOCH, DE WORSHIPPER

"Hnoch leefde in nauwe verbondenheid met God; aan zijn leven kwam een einde doordat God hem wegnam" Genesis 5:24

Wellicht is dit een van de sterkste voorbeelden om te laten zien, hoe het leven van een echte 'worshipper' eruitziet! Gewoon, wandelen met God! Dat moeten we wel plaatsen in die tijd, want nu denk je met wandelen te veel aan een incidenteel ommetje in een mooi park. Wandelen hield in, dat je echt met elkaar op weg was. Op mooie dagen en in slecht weer...over heuvels en in dalen... je sliep samen en je at samen. Je deelde lief en leed. Je deelde hartsgeheimen. Dit vind je terug in de ca. 3 jaar dat Jezus wandelde met zijn discipelen. Dit zie je prachtig beschreven als Jezus even met de Emmaüsgangers meeloopt (Lucas 24:13-35). *"Hij vroeg hun: 'Waar loopt u toch over te praten?'"* (Lucas 24:17)

Hebreeën 11:5 vertelt nog iets meer over Hnoch: *"Door zijn geloof werd Hnoch naar elders overgebracht, om niet te hoeven sterven; hij werd niet meer gevonden, omdat God hem had weggenomen. Hij stond immers al vóór zijn opneming bekend als iemand in wie God vreugde vond."* Dus Hnoch geloofde in God; hij geloofde God onvoorwaardelijk; hij kroop zo dicht mogelijk tegen Hem aan! Steeds meer raakte hij vervlochten met God. Gods denken werd zijn denken. Gods handelen werd zijn handelen. Gods karakter werd zijn karakter. Ten slotte was hij geheel één met God en God had hierin zoveel welgevallen (= plezier), dat Hnoch ongemerkt de drempel van de tijd overstak en zonder te sterven de eeuwigheid in wandelde. Fantastisch, wat een voorbeeld van een echte worshipper! Het bijbelgedeelte uit Hebreeën geeft nog een interessante les. *"Wie tot God komt, moet geloven, dat Hij bestaat en een beloner is*

voor wie Hem ernstig zoeken." (Hebr. 11:6, NBG) Maar ook dit moeten wij in de juiste context plaatsen. God belooft niet met sinterklaascadeautjes! Te snel en te gemakkelijk vertalen we dit naar extatische ervaringen, persoonlijk welzijn, of andere religieuze fenomenen... Maar dat klopt NIET met het leven van Henoch, die simpelweg wandelde met God in een soort permanente dialoog. Hier leren wij dus van over houding, instelling en manier. En hoe begin je dus? Gaan wandelen met God.

HOOFDSTUK 7. NOACH

Noach was een echte 'worshipper'. Hoe weten we dat? In Genesis 6:9 wordt hij in een paar regels perfect getypeerd: *"Noach was onder zijn tijdgenoten een rechtvaardig en onberispelijk man"*. Hoe kon hij dat zijn? Want de mensheid om hem heen was slecht, en vol ongerechtigheid en geweld (Genesis 6:11-13)! Noach was zo, want *"Noach wandelde met God."* En dat typeert de ware worshipper! Noach sprak met God, dat blijkt bijvoorbeeld ook uit Hebr. 11:7, waar staat dat hij een godspraak had ontvangen. Dus hij begreep God. Maar ook uit wat volgde bleek de ware 'worshipper': *"Door het geloof heeft Noach (...) eerbiedig de ark toebereid"* (NBG). Een opmerkelijke uitspraak: de ark bouwen was dus een concretisering van zijn aanbedding. En door dat concrete werk van zijn handen werden gezin en dierenrijk gered. Noachs leven als 'worshipper' wordt steeds neergezet in kaders van gerechtigheid! *Hij is erfgenaam der gerechtigheid* (Hebr. 11:7b); *hij is prediker der gerechtigheid* (2 Petr. 2:5); *hij is een voorbeeld, dat je door gerechtigheid jezelf redt* (Ez. 14:14). En Jezus houdt ons zelfs voor dat de eindtijd zal zijn als de tijd van Noach (Matt. 24:37-42), een tijd waarin alles ogenschijnlijk koek en ei lijkt te zijn, maar het morele fundament door en door verrot en vol ongerechtigheid is. Jezus roept ons dan op alert te zijn als Noach: *"Waakt dan"*. Dus word als Noach, word een ware aanbidder, zodat je de stem van God verstaat. Het leven van Noach als 'worshipper' is wel wat anders als wat wij in het algemeen in gemeenten lofprijzing en aanbedding noemen. Wat hebben wij dit begrip versmald tot iets heel emotioneels en bevindelijks dat we een uur of langer doen op zondagmorgen! Geen wonder, dat we kort erna het gevoel hebben met lege handen te staan. Leg dat uurtje emotie nu eens naast het leven van Noach, die eerbiedig als vorm van worship de ark bouwde. Hoe lang doe je

erover om een soort supertanker te bouwen? Je bent eerst de dorpsgek, dan word je de toeristische attractie van de hele wereld. En nog steeds eerbiedig doorbouwen, volhouden; geen zweverige emoties, maar keihard aanpakken. En als je je dan ook realiseert dat de ark midden op het land werd gebouwd in een bosrijke omgeving en er nergens een zee te bekennen was, dan moet je toch wel heel sterk in je schoenen staan. En Noach bleef wandelen met God, bleef aanbidden, bleef God vertrouwen, bleef timmeren en zagen: blaren, bloed en zweet... Noach: een groot voorbeeld, waarin aanbidding een heel concrete vorm kreeg in jaren keihard werken. Hierin is Noach ook een voorbeeld, dat al het werk dat we doen, een vorm van aanbidding kan zijn: lassen, bouwen, management, muziek, kunst, politiek. Allemaal heel weerbarstige zaken, net als de ark, maar die door ons wandelen met God een ark van gerechtigheid worden, een concrete vorm van behoud.

HOOFDSTUK 8. ABRAHAM

Over het leven van Abraham, de vader van het volk Israël, staat veel beschreven in het Oude en Nieuwe Testament. Uiteraard is deze functie als stamvader van groot belang, maar in alle verhalen gaat het om de diepere laag, waarom God juist *hem* uitkoos om de stamvader te zijn! En dat heeft alles te maken met zijn attitude van ware 'worshipper', aanbidder. Van zijn leven, zijn geloof en zijn doen en laten is dus veel te leren. Dit hoofdstuk laat je belangrijke momenten zien.

"De Heer zei tegen Abram: 'Trek weg uit je land, verlaat je familie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat ik je zal wijzen. Ik zal je tot een groot volk maken, Ik zal je zegenen, Ik zal je aanzien geven, een bron van zegen zul je zijn. Ik zal je zegenen wie jou zegenen, wie jou bespot, zal ik verloeken. Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij'" (Genesis 12:1-3).

Abraham leidde een leven met God, anders had God nooit zo'n omgang met Abraham gehad en had God nooit zo met Abraham gesproken. Dat leven met God ging boven alles, zelfs boven de veiligheid en geborgenheid van familieverband, stamverband of stad (woonplaats). Dat betekent *niet* dat familie, stam of stad nu niets meer betekent, maar het zegt wel iets over prioriteiten. Een andere les uit dit gedeelte is het profiel van de 'ware worshipper'. Abraham ging op reis, hij ging wandelen met God. Nog een interessante les in dit stukje: *je zult tot een zegen zijn!* Dat betekent dat je iets voor anderen mag betekenen! Te makkelijk, te snel denken wij in kaders van: *"Ik wil gezegend worden"*. Daar gaat het dus helemaal niet om. De roeping van Abraham gaat om wat na hem zal komen. Het gaat om het voorbeeld dat hij mag zijn, het gaat om de juiste attitudes... en dus feitelijk *niet* om zijn welbevin-

den! Dus als metafoor stapte hij uit de stad en werd een nomade.

Abraham komt ten slotte in het land Kanaän aan en slaat het kamp op bij Sichem. "Maar de Heer verscheen aan Abram en zei: 'Ik zal dit land aan jouw nakomelingen geven'. Toen bouwde Abram op die plaats een altaar voor de Heer, die aan hem verschenen was" (Genesis 12:7). Kort daarna trekt hij verder voorbij Betel en ook daar bouwt Abraham een altaar en roept hij God aan (vs. 8). Abraham markeerde met zo'n altaar bijzondere momenten in zijn leven met God. Nu heeft in onze hedendaagse cultuur het bouwen van een altaar geen functie of betekenis meer. Maar het markeren van belangrijke momenten wel! Als 'worshipper' kun je dat doen met foto's, een kunstwerk, een compositie, een schelp of een steen die je meeneemt van de locatie waar een en ander gebeurde. Abraham gaat door om op bepaalde stopplaatsen van zijn trektocht altaren te bouwen en God aan te roepen; onder andere bij Betel (Gen. 13: 2-4), Mamre (Gen. 13:18). Die markeringen, die altaren van herinnering, kunnen geweldige mogelijkheden zijn om te focussen op God, om God te blijven aanroepen en Hem te aanbidden.

Een andere interessante les uit het leven van de 'worshipper' Abraham. Op zeker moment kwam er hongersnood in zijn beloofde land (Gen. 12:10). Dat moet je je eens voorstellen! God belooft je dat land; je bent bezig dat land van noord naar zuid, en van oost naar west te verkennen. God had bovendien gezegd dat Hij voor Abraham, zijn familie en kuddes zou zorgen... en dan opeens droogte... hongersnood! Hoe zat het nu met de zegeningen? Hoe zat het met de zorg van God? Abraham raakt NIET in een geloofscrisis, er komt geen vertrouwensbreuk. Hij steekt ook niet zijn kop in het zand! Er zijn gelovigen die de confrontatie met zo'n werkelijkheid niet aanwillen en door een (ver)blind vertrouwen doodgaan van

de 'honger'. Abraham was hierin een 'realo' en geen 'fundi'. Hij weet dat het hoe dan ook zijn beloofde land blijft en vertrekt naar Egypte, waar voldoende voedsel was. En als de hongersnood over is, vertrekt hij weer naar zijn beloofde land (Gen. 13:1-4). Abrahams realistische en gezonde visie is een goed voorbeeld.

Een ander voorbeeld waar iets van te leren valt, is te vinden in het feit dat Abraham niet perfect was. Wij kijken soms enorm tegen hem op als één van de giganten van de Bijbelse geschiedenis, een superman en een geloofsheld... Maar klopt dat eigenlijk wel? Er zijn twee situaties bekend waarin hij loog, omdat hij bang was vermoord te worden. Toen hij naar Egypte ging (Gen.12:11-20), en toen hij enige tijd bij de Filistijnen was (Gen. 20). Abrahams vrouw was zo mooi, dat Abraham vreesde vermoord te worden, zodat Sara volgens de wijdverbreide praktijk aan de harem van de vorst toegevoegd kon worden. Dus liegt hij. Sara wordt door een legertje weggehaald, en God moet tussenbeide komen om te zorgen dat Sara weer terug naar Abraham kan... Abraham was dus geen superheld, hij was heel menselijk, had blinde vlekken en vergat op God te vertrouwen. We kunnen ervan leren dat Abraham ook in zijn angst op God had kunnen vertrouwen. Maar dat doet Abraham niet, en God laat de gebeurtenissen zich dus gewoon voltrekken en Sara wordt geroofd!

Een andere interessante les is te halen uit de opstelling van Abraham, die met zijn mannen te hulp schoot toen Sodom & Gomorra geplunderd werden door koningen uit het oosten (Gen.14: 1-17, 21-24); ook Lot, de neef van Abraham, werd met al zijn bezittingen meegenomen. Abrahams minileger verslaat de vijand en brengt al het geroofde terug. Nu was het allang duidelijk dat Sodom en Gomorra heel rijk waren, maar ook vol onrecht en geweld! Toch helpt de godvrezende 'worshipper' 27

Abraham onrechtvaardige steden, die leden onder een nog grotere onrecht... Een duidelijke aanzet om eens te overwegen HOE wij in maatschappij en culturele ontwikkelingen staan en wat we daaraan bijdragen (in plaats van ons eraan te onttrekken).

Een andere situatie waarin 'worshipper' Abraham tot voorbeeld is! Hij is heel edelmoedig.

- Als de kuddes van hem en neef Lot een te grote last worden, mag neef Lot kiezen. Lot kiest het beste (de streek van de Jordaan; Gen. 13: 1-13) en Abraham betwist dat geen moment... God zal hem net zo hard in het overige zegenen.
- Als Abraham met de geroofde buit van Sodom en Gomorra terugkomt (Gen. 14: 18-24), wil hij er niets van hebben. Bovendien schenkt hij 10% aan de priester Melchisedek. Hoe gaan wij om met ons succes, onze glorie en onze inkomsten? Het siert de ware 'worshipper' ervan uit te delen. Let op, die Melchisedek was een vreemde voor Abraham! Maar die 'vreemde vogel' herkende wel Gods werk in Abraham...

Een volgend leermoment. Na zijn inzet voor anderen en het verslaan van de koningen van het Oosten, geniet Abraham van zijn rust. *"Enige tijd later richtte de Heer zich tot Abram in een visioen: 'Wees niet bang, Abram: ikzelf zal jou als een schild beschermen. Je loon zal vorstelijk zijn'"* (Gen.15:1). God belooft Abraham bescherming! Dan ontstaat er een gesprek tussen Abraham en God (vs. 26). God belooft hem een erfgenaam. *"En hij [Abraham] geloofde in de Here, en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid."* Dan komt het tot een verbond tussen God en Abraham (vs. 7-21). In deze opklimming van gebeurtenissen komt het tot een verbindtenis. Wat je hieruit leert, is dat een 'worshipper' verbintenissen aangaat, die langlopend zijn! Op echte worshippers kun je bouwen en je kunt ze vertrouwen; hun commitment is immers betrouwbaar. Van die attitude is heel wat te leren! Want het komt wel voor, dat medewerkers van bijeenkomsten, praisediensten of

andere activiteiten van alles toezeggen, maar slecht werk leveren of er helemaal niet zijn, als er daadwerkelijk iets moet gebeuren. Worshippers moeten ook worden gekenmerkt door trouw en betrouwbaarheid. (Let op: er is hier ook een connectie met trouw als 'vrucht van de Heilige Geest')

Abraham is dankbaar voor Gods belofte dat hij een erfgenaam zal hebben, die bovendien de drager zal worden van Gods belofte om tot een menigte uit te groeien. Maar ja... het duurt allemaal wel lang. Sara's geduld raakt op. Zij kan geen kinderen meer krijgen... Abraham moet dan maar een kind verwekken bij haar slavin Hagar. En zo gebeurt het, met als resultaat de geboorte van Ismaël (deze spannende episode vind je in Gen. 16). Dat dit allemaal tot grote problemen leidt, is duidelijk! Ongeduldig worden en Gods beloften op je eigen manier even "regelen", moet je dus nooit doen! Het vervolg is opmerkelijk! Abraham kan dan *dertien jaar* wachten tot God opnieuw duidelijk spreekt over een zoon (Gen. 16:16- 17 :1, 15-19). Niet Ismaël zal de drager van de belofte zijn, maar Isaäk, die nog geboren moet worden! Uit dit hele stukje zijn al vele lessen te leren. Maar het slot van de geschiedenis heeft nog een hele goede! Sara gelooft er niets van! Hoe kan ze nog baren, als ze al zo oud is! God antwoordt haar: *"Is ook maar iets voor de Heer onmogelijk?"* (Gen. 18:14). De les hiervan is die van verbazing en verwondering! Wat de situatie ook moge zijn, laten wij ruimte houden voor verrassingen, verbazing, het onverwachte en de vinger Gods die ons bestaan aanraakt!

Een andere opmerkelijke geschiedenis. God had Abraham uitgekozen omdat hij een rechtvaardig mens was, die wandelde op de weg van gerechtigheid. *"Want ik heb hem uitgekozen, hij moet zijn zonen en verdere nakomelingen voorhouden de weg te volgen die ik wijs, door rechtvaardig en goed te handelen. Alleen dan zal ik verwezenlijken wat ik Abraham heb toegezegd"* (Gen. 18:19).

En dat staat in schril contrast met de onrechtvaardige praktijken van Sodom en Gomorra. (Let op: die steden worden ten slotte verwoest vanwege hun maatschappelijke/sociale onrechtvaardigheid, economische wanpraktijken en schending van persoonsrechten. Niet vanwege perversie, zoals vaak wordt gedacht! Zie onder andere Jer. 23:14; Klaagl. 4:6; Ez. 16:49; 2 Petr. 2:6-8.) En Abraham doet voorbede om die onrechtvaardige, zondige steden te redden! Wat een voorbeeld! Want hoe makkelijk of snel onttrekken wij ons als gelovigen aan de stad of aan de cultuur, of vinden we bepaalde dingen zo moeilijk of verdorven dat we in ons hart vinden, dat God er maar snel een eind aan moet maken?

Ten slotte wordt Gods belofte vervuld. Abraham en Sara krijgen een kind: Isaäk. Abraham is dan 100 jaar. De reactie van Sara is interessant: *"God maakt dat ik kan lachen"* (Gen. 21:6). Hoe waar is dit! Het leven van een 'worshipper' kent interessante voorvallen.

Abraham leefde te midden van zijn wereld en nam deel aan alles van zijn wereld. Hij ontvluchtte de wereld NIET. Hij sloot verdragen en allianties met de machthebbers om hem heen. Zie o.a. Gen. 21:22-34, waar Abraham een vriendschapsverbond sluit met Abimelech, vorst van de Filistijnen. Tevens verbleef Abraham lange tijd in het land van de Filistijnen. Met andere woorden: hij leefde gewoon in het midden van die cultuur, bewoog zich er vrij in. Een groot voorbeeld van cultuurparticipatie en tegen 'wereldmijding'. Om die alliantie te markeren, plantte Abraham zelfs een boom! En bij die boom riep hij God aan.

Een 'worshipper' moet erop bedacht zijn, dat het leven hem ook wel eens op de testbank zal plaatsen. Dat gebeurde ook met Abraham. God vroeg of hij bereid was zijn enige zoon te

offeren. Het aangrijpende verhaal vind je in Gen. 22:1-19. Nu zijn kinderoffers wel het laatste wat God wil, hoewel dat in Abrahams tijd voorkwam bij de godsdiensten om hem heen. God toont zich een andere God, en rekt in dit verhaal definitief af met kinderoffers! En dat is een heel belangrijke nieuwe richting in die cultuur. Een andere les uit deze episode betreft de vraag wat onze eigen Isaäk is? De vraag die door dat verhaal tot ons komt, is dan of God altijd nummer één zal zijn in ons leven. Speciaal als onze talenten heel groot en sterk zijn, mag je jezelf de vraag stellen of het talent jou beheerst of jij het talent! En dat is een persoonlijke afweging. Ook is het in deze episode interessant om te bedenken dat iemand zich zo met lofprijzing en aanbidding kan bezighouden, dat hij God uit het oog verliest... Eén ding is beslist NIET waar. Er was eens een voorganger, die op basis van dit verhaal vond dat iedereen zijn Isaäk letterlijk moest komen inleveren om zo aan te tonen echt voor God te kiezen. Dus brachten mensen hun sigaren, autosleutels, boeken en de kunstenaars moesten hun kunst opgeven... Dat zich in die gemeente een ramp voltrok zal duidelijk zijn. Het gaat dus in dit verhaal om onze motivatie, onze basishouding! Terug naar het verhaal (Gen. 22:14). God voorziet. En omdat Abraham zo helder zijn prioriteiten en motivatie duidelijk heeft gemaakt, belooft God niet alleen om hem te zegenen, maar ook dat zijn zegen tot zegen van alle volken zal zijn. Op basis hiervan zal iedere 'worshipper' zich ook eens moeten afvragen: is je leven echt tot zegen van anderen?

'Worshippers' kunnen zo opgaan in hun eigen wereld en activiteiten, dat ze de wereld om hen heen vergeten, en er van familiebanden niets overblijft. Zeer evangelisch bevlogen gelovigen wordt dat (terecht!) wel eens verweten! Ook hier is Abraham tot voorbeeld. Uit Gen. 22:20-24 blijkt dat hij normaal contact onderhield met familie in het verre Mesopotamië. In

dit stukje wordt vermeld dat hij hoorde over huwelijken en kinderen bij de familie. En let op! De familie dacht *heel anders* over een boel zaken! Jozua 24:2 meldt dat de familie echt andere goden diende, dus dat betekent dat men behoorlijk anders dacht en leefde. Die normale en gezonde familierelatie blijkt ook, als later uit de familieverwanten in Mesopotamië een vrouw (Rebecca) gezocht wordt voor Abrahams zoon Isaäk (Gen. 24)!

We blijven het leven van de 'worshipper' Abraham volgen. Hoe ging hij om met leed en verdriet? Dat is duidelijk te zien in Gen. 23 als Sara sterft. Hij steekt zijn kop niet in het zand, hij wordt niet 'overgeestelijk'. Hij laat duidelijk zien dat het hem diep raakt. Hij omarmt het verdriet en rouwproces: "*Nadat Abraham bij haar gerouwd had en haar beweend...*" (Gen. 23:2). Na deze periode van rouw gaat Abraham zijn vrouw Sara met alle rituelen begraven... Abraham was ook eerlijk en open in zijn leed en verdriet. Opmerkelijk is, dat de wereld om hem heen Abraham zag als "*een vorst Gods*" (vs 6). Het leven van een 'worshipper', het doen en laten, kan dus een geweldig getuigenis zijn!

Een andere episode die ons helpt na te denken over ons eigen leven als 'worshipper', is als er een vrouw voor Isaäk gevonden moet worden. Abraham is heel oud en kan niet ver meer reizen. Gen. 24 vertelt het verhaal. Zeker is dat het geen vrouw mag zijn uit de omringende Kanaänitische cultuur (want die aanbaden Moloch, brachten kinderooffers en deden aan tempelprostitutie en dergelijke). Met iemand uit zo'n overtuiging kon het nooit wat worden. Abraham vertrouwt de zoekopdracht toe aan zijn knecht. Dit is weer een les: anderen vertrouwen om een taak te vervullen. Deze knecht had veel vertrouwen opgebouwd in zijn functie als chef-manager van de BV Abraham & Zoon (vs. 2). Deze knecht ging op reis, en

Isaäk bleef bij Abraham. Isaäk mocht niet terugkeren op het levenspad dat Abraham afgelegd had (vs. 6). Ook dat is een les: je staat op de schouders van vorige ontwikkelingen; niet het wiel opnieuw uitvinden, verder gaan met een proces. Dan valt er heel veel te leren uit het *voorbeeld* dat Abraham was voor die knecht. Dat zie je in dit hele verhaal terug in de attitude van deze knecht. In dit hele verhaal blijft hij zich 'knecht van Abraham' noemen. Het draaide niet om hem, maar hij begreep zijn plek in het grotere plan, wist zijn functie en voltooide zijn taak met bekwaamheid. Zijn attitude is groots, hij steelt geen eer van een ander en laat Abraham en Isaäk volledig tot zijn recht komen. Zo reisde hij 'de halve wereld' over om de taak uit te voeren. Uit alles blijkt dat deze knecht trots was bij het huis van Abraham te horen. Deze knecht is een fantastisch mens, die de verhoudingen zuiver hield, een voorbeeld van betrouwbaarheid, loyaliteit. Hij had zich ook met de vele kostbaarheden uit de voeten kunnen maken. Deze knecht volgde het voorbeeld van zijn meester en ging ook op God vertrouwen en Hem aanbidden (vs. 12). Uit deze geschiedenis valt veel te leren over teamwerk: goede/juiste verhoudingen vasthouden; weten wie de leiding heeft; loyaliteit; betrouwbaarheid; trots zijn op je huis of je groep/team; onderling vertrouwen voor ieders eigen inzet en taak; doorzettingsvermogen; iets tot een goed einde brengen; geen eer van elkaar stelen; je leiding met overtuiging volgen, enzovoort.

Bij Abraham gaat het leven verder, hij stopt niet in zijn ontwikkeling. Dit leiden we af uit Gen. 25:1, want Abraham neemt weer een vrouw na de dood van Sara. Uiteindelijk sterft Abraham op 175-jarige leeftijd en wordt door zijn zonen Ismaël en Isaäk broederlijk begraven in het zelfde graf als Sara.

Hoe kijkt men in Oude en Nieuwe Testament terug op aartsvader Abraham? Wat zegt men over dit model 'worshipper'?

- Nehemia 9:7-8:

"U bent de Heer, de God die Abram heeft uitgekozen, die hem uit Ur, de stad van de Chaldeeën, heeft geleid, die zijn naam veranderd heeft in Abraham. U hebt gezien hoe zijn hart trouw bleef aan u, u hebt een verbond met hem gesloten en hem beloofd het land van de Kanaänieten, de Hethieten, de Amoriëten, de Perizzieten, de Jebusieten en de Girgasiëten aan zijn nageslacht te geven. U hebt uw woord gehouden, u bent rechtvaardig."

Dit wordt het volk voorgehouden in een nationale dag van boete en gebed. Trouw was de basis voor het verbond. Trouw is een essentieel onderdeel voor iedere worshipper. Trouw aan God, trouw aan je naaste, trouw aan je verplichtingen en aan gemaakte afspraken.

- Lev. 26:40, 42:

"Wanneer zij echter hun zonden en die van hun voorouders openlijk uitspreken, namelijk dat ze mij ontrouw zijn geweest en bovendien tegen mij in zijn gegaan... dan zal ik weer denken aan mijn verbond met Jakob en aan mijn verbond met Isaak en met Abraham, en dan zal ik ook weer denken aan mijn land."

Hier wordt ons feitelijk voorgehouden te wandelen en te handelen als Abraham, waardoor het land welvaart zal kennen.

- Num 32:11:

"Omdat zij niet volledig op mij hebben vertrouwd, zal geen van de mannen van twintig jaar en ouder die uit Egypte zijn weggetrokken, het land zien dat ik Abraham, Isaak en Jakob onder ede heb beloofd."

Omdat het volk God niet volkomen volgde, in tegenstelling tot Abraham, zal dat volk het beloofde land niet binnengaan.

- Als het volk tenslotte het beloofde land zal krijgen, zoals beloofd aan Abraham en het ieder wel zal gaan (zie Deut. 6:10-13) ... *"neem u er dan voor in acht, dat gij de Here niet vergeet"* (NBG). Interessant aandachtspunt! Het is dus blijkbaar mogelijk, dat worshippers **na het bereiken van een doel** God (of het eerste ideaal/beeld) vergeten en andere idealen/doelen gaan volgen!

- Deut. 29

Vlak voordat het volk Israël het beloofde land zal binnentrekken, wordt het verbond vernieuwd, 'in het voetspoor van Abraham' (zie vs.12).

- 1 Kon.18: 36

Als Elia op de Karmel het volk voor de keus stelt wie men zal dienen: Baäl of God, dan is de openingszin van Elia's gebed: *"Here, God van Abraham..."* Abraham is ook hier HET voorbeeld van de ware 'worshipper'.

- 2 Kron. 20:7

Koning Josafat bidt om hulp en zegt dan:

"U, onze God hebt de vroegere inwoners van dit land voor uw volk, Israël, verdreven en het voor altijd aan de nakomelingen van uw vriend Abraham toebedeeld." Zo ziet Josafat na vele eeuwen zijn voorvader Abraham, als een vriend van God! Wat een prachtige kwalificatie voor een 'worshipper', vriend van God!

- 2 Kron. 30:6-9

Koning Hizkia zorgt voor een etisch reveil: terug tot God. Hij stuurt brieven het hele land door om mensen op te roepen tot God terug te keren tot: *"de God van Abraham..."* en niet langer ontrouw te zijn. Abrahams trouw en Gods trouw aan Abraham zijn een voorbeeld.

- Ps. 47:10:

"De edelen der volken zijn bijeen vergaderd, als volk van Abrahams God" (NBG). *"De vorsten van de volken zijn bijeen in het gevolg van Abrahams God"* Hier wordt het verband gelegd tussen Abraham en een edel mens zijn. Een oproep om je dus ook zelf edel te gedragen!

- Jes. 51:1-3

De profeet Jesaja legt hier een andere interessante koppeling tussen gedrag/motivatie en Abraham: *"Hoort naar Mij, gij die gerechtigheid najaagt, gij, die de Here zoekt... aanschouwt Abraham, uw vader"*; met andere woorden: ons voorbeeld voor gerechtigheid en het zoeken naar God.

- Matt. 3:9:

“En denk niet dat je bij jezelf kunt zeggen: Wij hebben Abraham als vader. Want ik zeg jullie: God kan uit deze stenen kinderen van Abraham verwekken! Je kunt je blijkbaar ook achter Abraham verbergen! Je kunt je gedragen als Abraham, aan alle worshipactiteiten meedoen en toch de plank mislaan! Want eerst moet ons hart echt veranderen, anders zijn we niets anders dan aapjes die worshipkunstjes doen. Jezus zegt dan ook in vers 8 heel duidelijk en terecht: “Breng liever vruchten voort die een nieuw leven waardig zijn.”

- Marc. 12:26-27

Jezus zegt dat God, de God van Abraham, Isaäk en Jakob is. Hij is een God van levenden en niet van doden! In het kielzog van deze opmerking kun je ook stellen, dat als voor God deze mensen leven en betekenis hebben, dat het dan ook van belang is de herinnering aan deze mensen levend te houden! En dat doe je, door van hen te leren. En zo mag het ook zijn met mensen om je heen: wat valt er te leren van de levende (of gestorven) voorbeelden?

- Lukas 19:1-10 vertelt over de bekering van Zacheüs, een soort landverrader en een dief. Jezus noemt hem in vers 8 ‘zoon van Abraham’. Daarmee bedoelt Hij dat Zacheüs een navolger van Abraham is, omdat zijn bekering echt is; hij gaat gerechtigheid doen en geeft alles terug!

- Hand. 3:13, 25

Ook Petrus haalt in een belangrijke toespraak Abraham aan. In zijn nageslacht zullen alle stammen der aarde gezegend worden. Dat betekent dat je moet proberen zoals Abraham te zijn. En door dat te doen, ben je tot zegen voor anderen. Een wijze les om dus niet op je eigen zegen en welzijn gefocust te zijn.

- Hand. 13:26

Paulus houdt een toespraak in de synagoge van Antiochië. Hij plaatst zonen van Abraham en ‘vereerders van God’ op

één lijn. Met andere woorden, een ware ‘worshipper’ volgt Abraham en is dan een ‘zoon van Abraham’.

- Rom. 4

Paulus gaat in dit hoofdstuk diep in op de achtergrond van het verbond met Abraham. Dan blijkt dat niet het verbond ‘an sich’ betekenis heeft. Dus al staat iets op papier, en volg je alle rituelen en afspraken, dan is dat allemaal zonder enige zin, als het diepe, geestelijke fundament ontbreekt, en dat is GELOOF (vs. 3,13, 22). En dat geloof werd zijn gerechtigheid (= behoud) bij God. Dat voetspoor wordt iedereen opgeroepen te volgen (11b, 12)! Abraham als groot voorbeeld.

- Gal. 3:6, 7, 14

Hier wordt de lijn verder doorgetrokken. Het geloof van Abraham (dus zijn leven) werd zo tot zijn gerechtigheid (behoud). Iedereen die zo gelooft (= dus doet), is een kind van Abraham. *“Zo is de zegen van Abraham tot de heidenen gekomen in Jezus Christus, opdat wij de belofte des Geestes ontvangen zouden door het geloof”* (NBS).

- Gal. 4:21-31

In dit stukje houdt Paulus ons een gedeelte voor uit het leven van Abraham! Je kunt namelijk twee soorten kinderen verwekken: slaven of vrijen. Een slaaf kun je dwingen en de kinderen/voortbrengselen van slaven zijn slaven. Als creatief persoon kun je inderdaad anderen je wil opleggen, maar wat je krijgt of voortbrengt is niet echt, waar, authentiek... Doel is dus dat vrije mensen, die in vrijheid kunnen kiezen, samenwerken en tot echte scheppingen kunnen komen. Wat voor soort kinderen wil je dus verwekken? Wat voor soort navolgers wil je? Jaknikkers???

- Hebr. 2:16

Een mooie belofte voor eenieder die het voorbeeld van Abraham gaat navolgen: *“Hij is begaan met het lot van de nakomelingen van Abraham.”*

- Hebr. 6:10-15; 11:1, 8-11,17

Ook hier wordt ons voorgehouden hoe Abraham een voorbeeld is van geloof, doorzettingsvermogen, geduld, ijver en gehoorzaamheid aan God.

- Jac. 2:20-24

De apostel Jacobus houdt ons voor dat Abraham een voorbeeld is omdat zijn geloof en zijn daden één waren. Door én te geloven én te doen worden wij gerechtvaardigd voor God.

Dan is er nog één vers te noemen, en dat heeft alles te maken met de huisvesting van Abraham. Oorspronkelijk kwam zijn familie uit een stad: Ur (een hoofdstad van de Chaldeeën in Mesopotamië), toen vestigden ze zich in Haran (Noord-Mesopotanië). Ze stappen uit de stadstaten/cultuur en worden nomaden met kuddes, tenten en bezit. *“Door zijn geloof trok hij (Abraham) naar het land dat hem beloofd was maar hem nog niet toebehoorde. Samen met Isaak en Jakob, mede-erfgenamen van de belofte, woonde hij daar in tenten, omdat hij uitzag naar een stad met fundamenten, door God zelf ontworpen en gebouwd”* (Hebr. 11: 9, 10). Dit verklaart waarom Abraham zich niet ‘settelde’, want hij had geld genoeg om zelf een complete stad te kopen of te bouwen. Ergens moet hij dus iets bijzonders uit de verre toekomst verwacht hebben (zie Openb. 21:1-2, 9-27 waar die stad beschreven staat). Abraham is hierin een voorbeeld om te laten zien, dat je je ook te veel kunt verliezen in de concretisering van Gods beloften of worship. Van het wandelen met God blijft dan weinig meer over. Het avontuur en de creativiteit verdwijnen. Abraham koos ervoor in beweging te blijven.

Dit is een lang hoofdstuk geworden. Maar het leven van Abraham, de grote aartsvader, is zo goed beschreven, dat er voor iedere ‘worshipper’ veel uit te leren valt. Hij is degene met wie God Zijn verbond sluit! En op vele plekken en in vele situaties riep hij God aan, en loofde en prees Hem!

HOOFDSTUK 9. MELCHISEDEK

Zomaar, midden in de geschiedenis, duikt er een persoon op: Melchisedek. We kennen zijn voorgeschiedenis en zijn einde niet (zie Hebr. 7:1-3). Maar opeens is daar een raadselachtige figuur, die notabene een priester van de Allerhoogste, van God, is.

“En Melchisedek, de koning van Salem, liet brood en wijn brengen. Hij was een priester van God, de Allerhoogste, en sprak een zegen over Abram uit: ‘Gezegend zij Abram door God, de Allerhoogste, schepper van hemel en aarde. Gezegend zij God, de Allerhoogste: uw vijanden leverde hij aan u uit.’ Abram gaf aan Melchisedek een tiende van wat hij had heroverd” (Gen. 14:18-20).

Melchisedek was dus een ware ‘worshipper’ en wij lezen zijn lofprijzing. Wat valt er van hem te leren? Eerst een citaat: *“De Heer heeft gezworen, en komt op zijn eed niet terug: ‘je bent priester voor eeuwig, zoals ook Melchisedek was”* (Ps. 110:4). Dat vers wordt herhaald in Hebr. 5:6, 10 en 6:20 en Hebr. 7, waar gezegd wordt dat Jezus de finale hogepriester is, naar de **ordering** van Melchisedek.

Deze priester-vorst Melchisedek had dus blijkbaar een totaal oprechte en juiste wijze gevonden om God te aanbidden. En dit op een geordende wijze. In de eerste plaats valt er iets te leren van het begrip ‘ordering’. Die orde of rangorde was dus belangrijk voor God. Maar het zegt ook dat iets volgens een ordening verloopt en dus “in orde” is. *“God is geen God van wanorde”* (1 Kor. 14:33). Want hoe vaak zien we niet om ons heen hoe chaotisch en ongeordend de lofprijs en aanbidding in onze evangelische diensten is? Of je nu muziek maakt, danst, schildert, koffiezet en daarmee God wil prijzen, het blijkt dat alles beslist geordend moet gebeuren! Lofprijzing en aanbidding is dus geen zogenaamde ‘vrije expressie’, waarin iedereen maar wat doet wat hij/zij wil. Denk dan niet dat het

tot iets zinnigs zal leiden! Priesters dienen/aanbidden God naar de *ordening* van Melchisedek.

Dan is er nog iets te overwegen. Die Melchisedek was geen familie van Abraham en zijn stam. Melchisedek was een vorst van Salem, een plek in het beloofde land, volledig omringd door het afschuwelijke heidendom van de Kanaänieten (die onder andere kinderoffers brachten). Het is zeer opmerkelijk dat iemand te midden van zo'n totaal ontaarde omgeving God vindt en dient. Dat betekent voor ons heden dat er mensen zijn, die God blijkbaar vinden en dienen, zelfs in de meest ontaarde situaties en culturen. En laten we dat soort mensen zegenen (Abraham gaf hem zelfs zijn tienden, en dat moet in die tijd een enorm bedrag geweest zijn, want Abraham was heel rijk). En laten we ook niet pogen die mensen met ons mee te laten trekken! Die Melchisedeks moeten we vooral laten waar ze zijn. En laten we leren van hun ordening (dat is ook hun manier van doen)...
En laten we hen als Abraham zegenen!

HOOFDSTUK 10 MOZES

Mozes is één van de grootste leiders uit de wereldgeschiedenis geweest. Niet alleen bereikte hij zijn doel om het volk zonder burgeroorlog uit Egypte te leiden (vergelijk Gandhi en Nehru, India en Mandela, Zuid-Afrika). Hij is de grote wetgever geweest, die een corruptievrije, belangenvrije wetgeving bracht met rechten voor iedereen, tot de armste toe. En dat torende met kop en schouders uit boven de eenzijdige macht van de absolute heersers en een elite van alle landen om hen heen. Onder Mozes had iedere 'burger' en 'slaaf' rechten en plichten. Ook vrouwen kregen hun rechten (terwijl vrouwen in de landen om hem heen bezit waren). Ook moest zorgvuldig met dieren, bezit en de natuur omgegaan worden. Zelfs buitenlanders hadden rechten. En de stammen of volksvergadering waren een serieuze democratische afstemming. Maar er was ook een structuur van gezond leiderschap van stamoudsten. Deze gigant was een groot voorbeeld in zijn aanbidding van God. Wat kunnen we van hem leren? De boeken Leviticus, Numeri en Deuteronomium vertellen het verhaal en geven alle wetten en regels. Veel daarvan is 'gortdroge' informatie. We belichten daarom de bijzondere momenten uit zijn persoonlijke handel en wandel.

Ex. 2:11-22 vertelt het verhaal van Mozes' vlucht uit Egypte. Deze jonge man blijkt een uitzonderlijk gevoel voor recht te hebben. Als hij ziet dat een Hebreër (iemand van zijn volk Israël) geslagen wordt door een Egyptenaar, komt hij in actie, maar heeft zichzelf niet in de hand en hij vermoordt die Egyptenaar. Hij vlucht voor de gevolgen (want zijn daad zal hem zijn eigen kop gaan kosten), en zijn vluchttocht brengt hem in het land Midjan. Als hij bij een bron uitrust van de lange tocht, ziet hij dat een paar herderinnetjes onrechtvaardig

behandeld worden en komt hij in actie om die meisjes te helpen. Dat levert hem een tehuis op. Wat je van deze episode van de jonge Mozes leert, is, dat hij recht en gerechtigheid met zijn eigen menselijke kracht probeerde te realiseren... Bovendien had hij zijn emoties niet onder controle, met als gevolg moord! Hoed je dus voor je emoties, dat ze niet met je op de loop gaan en een afgewogen oordeel beïnvloeden!

Na vele jaren een kudde van zijn schoonvader Jetro gehoed te hebben is daar de ontmoeting met God in een brandende doornstruik (Ex. 3). Een paar zaken die een worshipper kunnen helpen: God, die hier spreekt uit/door iets overwachts. Dus, wat er ook gebeurt, vraag je af of God ons hier wellicht iets door wil zeggen. En nu wordt het ingewikkeld, want het kan, maar het kan tegelijkertijd ook niet. Het tweede is de eerbied en het ontzag waarmee Mozes het verschijnsel tegemoet treedt: *"Mozes verborg zijn gelaat, want hij vreesde God te aanschouwen."* Eerlijk gezegd ontbreekt deze houding weleens bij 'worshippers'. Als je hoort hoe zij met God omgaan in hun praise-dienst, dan lijkt het net of ze met Hem op school hebben gezeten...

In Exodus 4-12 wordt beschreven wat er allemaal gebeurde met farao en Egypte, zodat het volk uiteindelijk mocht vertrekken. Wat je ziet, als je met name naar Mozes kijkt, is dat hij groeit in zijn rol en dat hij leert door te zetten en vast te houden aan het ideaal! Het gaat dus niet om de bijzondere wonderen en presentaties. Als we de 'fenomenen' hieruit zouden willen leren, dan zitten we op het foute en glibberige pad van anderen imponeren en mensen manipuleren. Daar draait het niet om bij de persoon Mozes. Hij groeit, dus sta jij open voor groei (in je karakter, relatie met God en je relatie tot mensen)? En zet je door, net als Mozes, ondanks tegenslag. (Zelfs zijn eigen volk geloofde hem een tijdje niet!) Een andere inte-

ressante lering halen wij uit de instelling van het Pascha door Mozes (Ex. 12). Dit bijzondere herdenkingsfeest werd ingesteld aan de vooravond van de uittocht. Mensen hebben rituelen nodig om gebeurtenissen een plek te geven, om zich belangrijke situaties te herinneren en betekenis te geven. Het Pascha is nu het langst bestaande ritueel uit de menselijke geschiedenis... circa 3500 jaar wordt het ononderbroken jaarlijks gevierd! Wat leren wij hiervan? Want veel van onze bijeenkomsten zijn behoorlijk 'sober'.

- Rituelen mogen en moeten een plek hebben in onze lofprijzing en aanbidding. Creatief is het interessant om vormen en plekken te vinden. (Onder rituelen vallen onder andere ook doop, avondmaal, huwelijk en begrafenissen.)
- Een ritueel moet je uitleggen, leren en onderhouden.
- De jaarlijkse terugkeer geeft een hele dynamiek aan (her)beleving, (her)bezinning, vreugde, dankbaarheid, feest en aankleding.

Een andere les uit het leven van Mozes. Het volk mag uittrekken (Geweldig, nu gaat het gebeuren, nu maakt God zijn beloften waar), maar dan blijkt het vervolg een beetje anders te gaan als verwacht. Mozes moest het volk NIET op de korste weg naar het beloofde land leiden (Ex. 13:17-18). De korte weg had hun binnen korte tijd in groot conflict met de Filistijnen gebracht. Het ongeoefende volk was beslist gevluht voor die legers. De langere weg kende veel ontberingen, maar was de perfecte leerschool op alle terreinen van het leven. De langere weg leidde om de Filistijnen heen. Langzaam leerde het volk steeds sterkere vijanden te verslaan en ten slotte kwamen ze via de achterdeur in het beloofde land. De kortste weg is niet altijd de beste. Snel succes en snelle roem kunnen je hele leven bederven. Echte kwaliteit, topkunst, blijkt je hele leven lang te moeten rijpen, daar moet je aan werken. Een korte weg leidt vaak ook tot gemakzucht,

zapedrag en hedonisme. Oefening baart kunst. Als worshipper, artiest, danser, beeldend kunstenaar, acteur, schrijver of musicus komen we alleen maar verder door oefening, oefening, oefening, bloed, zweet en tranen. En dat lange proces geeft ten slotte overtuigingskracht en geloofwaardigheid (vergelijk Ex. 14:31).

Was Mozes ook een lofprijzer? Na de tocht door de Schelfzee en de vernietiging van farao's legermacht, ontstaat er een geweldige praise-happening: "Free at last, finally free" zou Martin Luther King hier gezegd hebben. Wel componeert Mozes een lied en het hele volk zingt dit lied; je vindt dat lied t+m/© in Ex. 15: 1-18. En Mirjam leidt alle vrouwen in een explosie van dans (Ex. 15: 20,21) en zingt een antwoord. Bijzondere gebeurtenissen moeten gevierd, gezongen, gedanst, geuit, geschilderd en beschreven worden! Er is nog een lied van de hand van Mozes bekend (Deut. 32), dat een soort leerdicht is, waarin alle ervaringen van die veertigjarige woestijntocht gebundeld worden. Dit lied is aan het einde van Mozes' leven! Let op! Het lied van Mozes is van heel groot belang! Want aan het einde der tijden, als God deze wereld oordeelt, zingen al Gods kinderen dit lied voor Zijn troon! (zie Openb.15:3-4).

Een ander interessant aspect van het leven van Mozes is de manier waarop hij met tegenstand, kommer en kwel omging. Stel je de situatie eens goed voor. God bevestigt Mozes door tekenen, wonderen en de bijzondere uittocht... Dan zou je denken dat het volk Mozes hierna zonder gezeur zal volgen. Er hoeft maar iets tegen te zitten en klachten, gezeur en gemor zijn niet van de lucht, ze wilden Mozes zelfs het leiderschap ontnemen en doden. Dit gebeurt diverse keren. Hoe zou jij reageren? Je leert van de houding van Mozes. Hij ging niet terugslaan of de mensen in een gevangenis stoppen. In iedere

situatie riep Mozes God aan! (Ex. 15:25; 17:4; 32:11; Num. 11:2; 12:13; 14:5-20; 16:22; 20:6; 21:7) Ook een heftige tegenslag, een veldslag tegen de Amalekieten wordt gemarkeerd in de herinnering (Ex. 17: 15-16). Mozes richt een altaar op. Niet alleen mooie, ook moeilijke momenten mogen gemarkeerd worden. In dit geval met een altaar (een steen of steenhoop). Later kom je als bijzondere markeringen tegen: een altaar om het verbond met God en zijn volk te markeren (Ex. 24); de bloeiende staf van Aäron (Ex. 17) en de koperen slang (Ex. 2:4-9). Maar als je goed de instellingen van Mozes ten aanzien van de priesterdienst leert, had alles een markerende waarde: de kandelaar, de tafel, de broden, de priesterkleden, de ark van het verbond. Het was niet zo dat al die voorwerpen vereerd moesten worden! Omdat het volk afgoderij met de koperen slang ging bedrijven, werd dit herinningsobject later vernietigd (2 Kon. 18:4). Want alles wat afgoderij was, dus ook dat soort symbolen, moest vernietigd worden (Deut. 7:5-6). De situatie van de koperen slang roept natuurlijk een aantal vragen op. Iets wat eerst zo mooi is, kan iets slechts worden. Op de praise en worship toegepast: praise en worship kan tot een afgod worden. We kunnen zelf helemaal 'verslaafd' worden aan de adrenaline van de energie van de muziek. Er zijn lieve broeders en zusters, die met de praise en worship ervaringen gehad hebben, alsof ze aan de XTC (extacy-pillen) waren... Het zal duidelijk zijn, dat dit soort zaken NIET het kennen en dienen van God bevordert! Het gekieteld worden tot een hoger emotioneel niveau, brengt je beslist NIET dichterbij God! Dit is een grote denkfout! We zullen altijd gefocust moeten blijven op de GEVER van de gaven en niet op de gaven of expressies zelf!

Er valt nog heel wat meer van Mozes te leren. Je denkt wellicht dat hij een groot leider was... en dat was hij ook! Toch had ook hij blinde vlekken. Voorbeeld: omdat hij dacht, dat hij

door God was geroepen (dit klopt), dacht hij, dat hij ook in alles gekend moest worden en in alles recht moest spreken... Mozes dacht dat hij in alle aspecten onmisbaar was! Dat was een GROTE FOUT! Als zijn schoonvader Jetro op bezoek komt (je leest de interessante geschiedenis in Ex. 18) en alles eens een tijdje bekijkt, dan kan deze buitenstaander alleen maar constateren dat het management- en rechtssysteem van Mozes hem en het volk alleen maar uitput en tot grote frustraties leidt. De boel moet acuut op de schop! Deze hele geschiedenis toont aan dat je:

- NOOIT moet denken dat jij de waarheid in pacht hebt, ook al ben je 'geroepen'!
- NOOIT de fout moet maken om geen extern advies in te winnen!

De theorie dat alles door de eigen gemeenteleden gedaan moet worden, heeft op vele plekken grote schade aangericht! Immers, er was geen gebrek aan goede bedoelingen, maar wel gebrek aan deskundigheid! Jetro, als externe deskundige, adviseert correct! Lees eens hoe zorgvuldig hij de criteria (Ex. 18:21-23) formuleert om tot een machts/rechtsstructuur te komen! Later blijkt dat het advies van Jetro niet voldoende is. Ook al is de rechtspleging geregeld, God zelf grijpt in (zie Num. 11:16-17)! Mozes mag zeventig oudsten uitzoeken, die ook Gods Geest zullen ontvangen en met Mozes de last van het volk zullen dragen. Er blijkt naast de pyramide van het recht, ook een pyramide voor het geestelijke leiderschap nodig te zijn! Als worshippers leren wij hiervan, dat er zoiets is als zakelijke leiderschap en geestelijke leiderschap. En dat kan meerdere personen omvatten! Tevens is het heel verstandig om je op zeker moment voor een beperkte duur extern te laten adviseren! En heel zeker is iedereen gewaarschuwd, dat als hij denkt 'geroepen' of een 'gezalfd' te zijn, dat je dan NIET alles weet! Zelfs de gigaworshipper Mozes moest zijn beperkingen leren!

Een andere interessante overweging! Kijk je eens heel objectief naar de inhoudelijke bijdrage van menige lofprijzing & aanbidding, dan wordt heel vaak de naam van Jezus genoemd, en dat is het dan! Maar als je alles eens eerlijk op een rij zet, blijkt het allemaal heel weinig te zeggen. Wel is er vaak veel emotie in het spel! Ook hier kunnen we veel van Mozes leren! Er is geen worshipper in de Bijbel, die zich zo bezonnen heeft op de INHOUD, die zo gebruikt werd om hele diepe, belangrijke, concrete zaken aan te reiken! Het hoogtepunt van inhoud zijn wellicht de tien opdrachten voor een gezegend leven in Ex. 20!

Een andere les uit het leven van Mozes betreft de kwaliteiten in anderen! Mozes had dus de visie, de blauwdruk van de tabernakel en alle spullen voor de eredienst. Ging hij nu leiding geven om alles te vervaardigen? NEE! Alles werd toevertrouwd aan de deskundige leiding van specialisten: Besaleël en Oholiab (Zie Ex. 31: 1-11). Deze specialisten gingen leiding geven aan het hele creatieve proces en selecteerden weer anderen om hun bijdragen in dit werk te leveren (Zie Ex. 35:10, 25; 36:2,4)! Hier leer je ook van, dat niet iedereen in de gemeente van alles en nog wat zou moeten gaan doen. Zoek naar mensen met kunde, kennis, deskundigheid en vakmanschap! Ten onrechte wordt soms het geestelijke tegenover natuurlijke gaven of studies geplaatst! Het bleek de wil van God te zijn, dat Mozes juist de natuurlijke bekwaamheden, kunde en kennis moest selecteren!

Je vraagt je wel eens af hoe het kan, dat een diepe geestelijke ervaring kan omslaan in vleeselijke lusten! Of hoe een gerespecteerd geestelijk of artistiek leider stevig in de fout kan gaan! Geest en vlees blijken heel dicht bij elkaar te liggen. Ook Mozes was hiervan getuige (Zie Ex. 32, de dans om het gouden kalf, dat in een massale orgie eindigde). De adrenaline, die opgeroepen wordt om een grote geestelijke of artistieke

prestatie te leveren, kan heel makkelijk uitmonden in een stressontlading van seksualiteit! Uit de wereld van podiumkunsten zijn talloze voorbeelden bekend. Onder Mozes gedraagt een aantal mensen zich niet anders, met alle vreselijke gevolgen vandien! Wees dus op je hoede, als je een geweldige geestelijke of artistieke prestatie levert! Je voelt je daarna 'leeg' en die leegte wil gevuld worden. Pas dan op, dat je dit niet met de verkeerde zaken doet, zoals te veel eten, te veel drinken, drugs of seks! Als je zo gestrest bent van de prestatie, dat je moet 'ontladen', doe dat dan op een verstandige wijze: sport, spel, ontspanning en doe geen dingen die je je hele leven zult berouwen!

Een andere interessante les. Wat je kapotmaakt, moet je zelf herstellen! God had zelf twee stenen platen gemaakt en die beschreven de tien geboden (Zie Ex. 31:18; 32:15-16). Dan daalt Mozes van de berg af, waar hij in de aanwezigheid van God was geweest. Als Mozes ziet dat het volk teugelloos is, wordt hij razend en smijt de stenen tafelen kapot (Ex. 32:19, 25)! Mozes had zich nooit door zijn woede moeten laten leiden (hoe begrijpelijk zijn teleurstelling ook was). Het gevolg is, dat Mozes de tweede set tafelen nu zelf moet uithouwen (Ex. 34:1, 27).

Je denkt bij het woord 'Mozes' aan bijbelboeken vol verordeningen, wetten, leefregels...! Maar dan zie je over het hoofd hoeveel hij instelde op het gebied van feesten! En dat gebeurde met dans, muziek, eten en drinken, genieten van al Gods gaven en je mocht God daarvoor danken!

Nog iets aardigs wat we uit het leven van Mozes kunnen leren. Je hebt alles aardig voor elkaar, alle taken van je organisatie of gemeente worden door goede leiders geregeld. Dan ontstaat een nieuwe situatie: het beloofde land moet verkend

worden! God zegt: uit iedere stam een vorst (Num. 13:2). Wie zendt Mozes? Geen 'vorsten', maar stamhoofden van de Israëlieten (vs. 53). Dit gaat dus helemaal mis. Deze hoofden waren stamhoofden, vanzelf omhooggekomen in het systeem. Ze zullen binnen hun stam prima gefunctioneerd hebben, maar ze waren niet opgewassen voor deze taak om in een totaal nieuwe situatie (het land verkennen) tot een goed oordeel te komen! God had vorsten gevraagd, mensen die met een helicopterview een juist oordeel kunnen vellen en beleid kunnen ontwikkelen voor deze uitzonderlijke toestand oftewel pioniersituatie. Twee van de verspieters, Jozua en Kaleb, zijn wel vorsten! Zij zullen wel het beloofde land later binnentrekken! De overigen zijn bang, zien alleen het zogenaamd onmogelijke, interpreteren de situaties verkeerd en dat kost ten slotte veertig jaar! De lering: ga niet op de automatische piloot, zoek voor iedere situatie de juiste persoon, ook in de vormen van lofprijzing en aanbidding!

Je zult werkelijk je uiterste best doen om de weg van God te gaan. Een onverwachte situatie kan je verleiden tot machtsmisbruik, maar dat heeft grote consequenties, net als bij Mozes! Het volk zeurde weer eens, ook al hadden ze jarenlang gezien dat God voor eten en drinken zorgde. God geeft aan Mozes en Aäron opdracht (Num. 20:2-13) om naar een rots te gaan en die rots in Gods naam te gebieden water te geven. Maar Mozes laat zich leiden door zijn emoties in plaats van zijn wijsheid en zegt: *"zullen wij uit deze rots voor u water te voorschijn doen komen?"* Er komt veel water, zodat volk en vee drinken kan, maar God zegt: *"Omdat jullie niet op mij vertrouwd hebben, en in het bijzijn van de Israëlieten geen ontzag hebben getoond voor mijn heiligheid, zullen jullie dit volk niet in het land brengen dat ik het geef"* (Num. 20:12).

In plaats aan God alle eer te geven, deed Mozes zelf even een wondertje, Gods voorzienigheid misbruikend. En dat kan je

NIET ongestraft doen! Mozes en Aäron zullen het volk tot aan de grens van het beloofde land brengen, maar het land niet binnentrekken. Wat leren wij hiervan? Wat is machtsmisbruik nu? Als mensen bijvoorbeeld gaan roepen, dat zij de gezalfde/geroepene/uitgekorene zijn... en dat anderen zich dus maar gelijk dienen te onderwerpen. Of dat je je voorgangers in alles moet gehoorzamen. Of als jij als zangleider de 'zalving' hebt. Als je je op dat soort zaken beroept (en anderen dus monddood maakt) en dus feitelijk een zegen, autoriteit of kracht van God misbruikt, dan pleeg je machtsmisbruik net als Mozes in deze geschiedenis! Vergeet niet wat de persoonlijke consequenties kunnen zijn!

Een paradigma moet je heel bijzonder markeren! Mozes geeft, als het volk de Jordaan oversteekt, opdracht dat men grote stenen moet oprichten, met kalk bestrijken en daarop de woorden van de wet (de tien geboden) schrijven (Zie Deut. 27:1-8). Dit was wel een heel bijzondere markering. Als je echt als mens, gemeenschap of groep over een waterscheiding gaat, mag je dat heel bijzonder markeren, zodat tot in lengte van dagen dit zegenrijke feit zal spreken!

Een andere les is de overdracht van 'macht'. Je loopt wel eens tegen situaties aan, waarin er gezegd wordt dat de Heer zal voorzien (bijvoorbeeld in nieuwe leiding). Het klinkt vroom, maar klopt lang niet altijd. Toen de tijd van Mozes gekomen was, werd Jozua voor het front van het volk als nieuwe leider aangewezen (Deut. 31:1-8; 34:9). En die Jozua was ook niet zo maar iemand. Jarenlang voorbereid en getraind; inzicht in ieder terrein!

Deze Mozes was een geweldige aanbidder en van zijn moed en fouten valt veel te leren! Wat zegt men over hem in de eeuwen na zijn dood?

"Nooit meer heeft Israël een profeet gekend als Mozes, met wie de Heer zo vertrouwelijk omging. Door zijn toedoen heeft de Heer in Egypte tekenen en wonderen laten zien aan de farao en zijn onderdanen, aan heel zijn land" (Deut. 34:10-11).

"'Ja', vulde Samuël aan, 'de Heer die Mozes en Aäron heeft aangesteld en uw voorouders uit Egypte heeft geleid. En nu wil ik u rekenschap vragen. Sta op, dan houd ik u hier ter overstaan van de Heer de weldaden voor die hij u en uw voorouders heeft bewezen'" (1 Sam. 12:6-7).

Samuël meldt dat Mozes niet op eigen houtje optrad en God doet rechtvaardige daden en is dus waard aanbeden te worden (vers 14).

"Houd je aan je verplichtingen tegenover de Heer, je God: gehoorzaam hem en neem zijn bepalingen, geboden, rechtsregels en voorschriften in acht, zoals die zijn vastgelegd in de wetten van Mozes. Dan zul je slagen in alles wat je doet en onderneemt" (1 Kon. 2: 3). David geeft hier als opdracht aan zijn zoon Salomo: "aanbidt/dient God, zoals Mozes beschreven heeft."

"Wees opmerkzaam op de smeekbeden van uw dienaar en van uw volk Israël en luister naar hen wanneer ze u maar roepen. Uit alle volken op aarde hebt u immers hen uitgekozen om uw volk te zijn, zoals u monde van uw dienaar Mozes hebt gezegd toen u onze voorouders uit Egypte wegleidde" (1 Kon. 8: 52-53).

Koning Salomo is hier God aan het aanbidden (zie vers 54) en in deze aanbidding erkent hij hoe God door Mozes gesproken heeft!

"Stond hij op en sprak met luide stem zijn zegen uit over de gemeenschap van Israël: 'Geprezen zij de Heer, die zijn volk Israël rust heeft gegeven, zoals hij heeft beloofd. Niet één van de beloften die hij bij monde van zijn dienaar Mozes heeft gedaan, is onvervuld

gebleven” (1 Kon. 8:55-56). En de aanbidding gaat over in lofprijzing!

“Met hart en ziel en met inzet van al zijn krachten trachtte hij de wetten van Mozes strikt na te leven en terug te keren tot de Heer, zoals geen van zijn voorgangers of opvolgers ooit gedaan heeft” (2 Kon. 23:25). Koning Josia bekeert zich en dat is meetbaar volgens de wetten van Mozes.

“Maar de uitvoering van de allerheiligste taken, het brengen van offers op het brandofferaltair en het reukofferaltair, was voorbehouden aan Aäron en zijn nakomelingen. Ook moesten zij voor Israël verzoening bewerken volgens de voorschriften van Mozes, de dienaar van God” (vergelijk 1 Kron. 6:34 = 1 Kron. 6:49, NBG) De priesters hadden als taak aanbidding (de dienst aan God) en verzoening, dit alles overeenkomstig de regels van Mozes.

“Jojada droeg de zorg voor de tempel van de Here op aan de Levitische priesters uit de families die David met de tempeldienst had belast. Zij moesten brandoffers opdragen aan de Heer zoals voorgeschreven in de wet van Mozes, en dit volgens de aanwijzingen van David begeleiden met feestgezang” (2 Kron. 23:18). Deze priester organiseert een terug-tot-God-beweging met aanbidding zoals Mozes heeft opgedragen.

Onder Koning Hizkia (NBG) is er ook een reformatie (2 Kron. 30). Ook hier wordt een aantal zaken geregeld overeenkomstig “Mozes, de man Gods” (vers 16)! Ook onder de wederopbouw onder Ezra, wordt als maatstaf genomen de inzettingen van “Mozes, de man Gods” (Ezra 3:2, NBG). Nehemia, die ook een deel van de wederopbouw leidde, noemt Mozes “de knecht Gods” (Neh. 1:7, NBG).

“U leidde uw volk als een kudde door de hand van Mozes en Aäron” (Ps. 77: 21).

In dit lied wordt de bijzondere leiding van Mozes genoemd. Dat wordt nog eens genoemd in Psalm 105:26.

In Psalm 106:23 bezingt de psalmist Mozes als voorbidder! Hij sprong in de bres voor het hele volk! Die rol noemt de profeet Jesaja ook (Jes. 63:10-11). Ook de profeet Jeremia noemt Mozes als voorbidder en middelaar (Jer. 15:1).

Micha noemt het leiderschap van Mozes (Micha 6:4). De profeet Maleachi noemt het belang om de wet van Mozes te gedenken (en te doen) (Mal. 4:4).

Jezus erkent op diverse plekken het belang om te leven zoals Mozes en legt op vele plekken de ware, geestelijke betekenis uit. En die is: “Wee jullie, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, jullie geven tienden van munt, dille en komijn, maar veronachtzamen wat in de wet zwaarder weegt: recht, barmhartigheid en trouw, terwijl men het een zou moeten doen zonder het ander te laten” (Mat. 23:23-24).

De apostel Johannes trekt een vergelijking tussen de omhooggestoken stok met een koperen slang, die het volk het leven redde, en de taak van Jezus (Joh. 3:14).

Ook in de toespraken van de eerste gelovigen in Handelingen, wordt naar het belang van Mozes verwezen (onder andere 3:22; 7:1-53; 26:22; 28:23).

De schrijver van de Hebreeënbrief roemt de trouw van Mozes (Hebr. 3:5) en het feit dat Mozes alles gedaan en gemaakt heeft, zoals God het opgedragen had (Hebr. 8:5). Paulus noemt het belang van het verbond met Mozes (Hebr. 9:19;

10:28). Ook roemt hij het geloof van Mozes, zijn geloofsdaden (Hebr. 11:24-29) en het diepe ontzag van Mozes voor God (Hebr. 12:21).

En aan het einde der tijden zal het lied van Mozes voor de troon van God gezongen worden (Openb. 15:2-4). En dat geeft aan wat voor een bijzondere plek Mozes bij God heeft. Mozes is dus een geweldig normatief rolmodel van een ware worshipper, die voortging, ook al was iedereen tegen hem! Je zult maar, zoals hij, zo direct met God kunnen spreken!

HOOFDSTUK 11

RACHAB, EEN HOER, ZIET HET LICHT

De inname van de stad Jericho als eerste grote daad van generaal Jozua is een heel spannend verhaal. Iedere zondagschool smult daar wel een keer van en terecht! (Je leest het in Jozua 2 en 5:13-6:27) Nu staat er in die episode een heel apart stukje en dat stukje wordt vaak niet uitgelicht. Jozua stuurt eerst twee verspieders naar de stad. Deze komen in het huis (een herberg en bordeel was in die tijd soms hetzelfde) van de hoer Rachab terecht en deze hoer verbergt hen zelfs. Dan lees je waarom! *“Rachab ging naar het dak voordat de mannen in slaap zouden zijn. ‘Ik weet,’ zei ze tegen hen, ‘dat de HEER dit land aan jullie heeft gegeven. Wij zijn door angst overmand. Alle inwoners van dit land zijn doodsbang voor jullie, want we hebben gehoord dat de HEER de Rietzee voor jullie heeft drooggelegd toen jullie uit Egypte wegtrokken en dat jullie Sichon en Og, de twee koningen van de Amorieten ten oosten van de Jordaan, hebben vernietigd. Toen we dat hoorden, sloeg de angst ons om het hart en werden we wanhopig. De HEER, jullie God, is immers een God die macht heeft in de hemel en op aarde. Zweer me dan bij de HEER dat jullie mijn familie en mij goed zullen behandelen. Ik heb jullie toch ook goed behandeld? Zweer het me, geef me de zekerheid dat jullie mijn vader en moeder, mijn broers en zusters en hun kinderen zullen sparen. Red ons van de dood!’ De mannen antwoordden haar: ‘We staan voor jullie borg met ons leven, op voorwaarde dat jullie onze plannen niet verraden. Wanneer de HEER ons dit land gegeven heeft, zullen we onze belofte nakomen”* (Jozua 2:8-14).

Die hoer was dus een slimme vrouw, die haar conclusies getrokken had! En begreep dat de God van Israël de ware God was. En zo stapt ze uit haar heidendom, religie en cultuur en plaatst zich onder de bescherming van God. Ze riskeerde hiermee de doodstraf van haar ‘ancient regime’. Toch wil ze God volgen en God geloven. En na de val van Jericho blijft ze in leven en gaat ze op pad als ware worshipper.

Wat is er van haar geworden?

In Jozua 6 lees je hoe de val van Jericho verloopt. Alles wordt met de ban geslagen, maar Rachab en haar familie worden gespaard. Het volk Israël weet dan even niet wat ze met Rachab en haar familie moeten doen; dus krijgen ze een verblijfplaats buiten de legerplaats van het volk (Jozua 6:23). In het Nieuwe Testament wordt Rachab de hoer geroemd (!) vanwege haar geloof en haar vredelievende intenties voor de verspieders. Haar acties rechtvaardigen haar (Hebr.11:3 en Jac. 2:25). Als geloofsheldin met discutabele reputatie is ze toch een voorbeeld van aanbidding.

Waarom is deze Rachab zo belangrijk? Toen het beloofde land verder werd veroverd, is Rachab meegetrokken. En toen iedereen van het volk ging settelen, bleef Rachab hangen in het gebied van de stam Juda. Een belangrijke Judeër is met haar getrouwd en zij is de oer-overgrootmoeder van David geworden (zie Mat. 1:5). Jezus is in rechte lijn een afstamming van haar!

HOOFDSTUK 12 GOLFBEWEGING

Voor veel mensen is lofprijzing en een aanbidtingshouding geen constante richting. Het gaat met golfbewegingen. Maar feitelijk zou het zo moeten zijn, dat de aanbidtingshouding een vast constant fundament van ons leven is. Lofprijzing en gebed zijn helaas uitingen die soms meer te maken hebben met ons humeur en hoe we ons in bepaalde omstandigheden voelen. Daar waar onze gevoelens gaan heersen over de constante grondhouding van aanbidding, gaat het fout. Dit zie je op grote schaal gebeuren in het leven van het volk Israël, nadat ze het beloofde land veroverd hebben. De ene generatie dient God, de volgende generatie vergeet God en gaat Baäls en Astartes aanbidden. Dan gaan externe factoren het volk verdrukken en in zijn nood gaat het volk de ware God aanroepen; God stuurt een richter/bevrijder, die het volk in de naam des Heren mobiliseert en de vijand verslaat. Zolang die richter leeft, dient men God. Is de richter dood, dan vergeet het volk Israël God en gaat andere goden aanbidden! En de cyclus begint opnieuw (zie Richteren 2:10-23).

Als je dan bedenkt wat voor wonderen en uitredingen God gedaan heeft die veertig jaar in de woestijn, en dat het handelen van God zo duidelijk is geweest, dan zou je toch mogen verwachten dat men niet zo snel de ware aanbidding van de echte God zou inruilen voor afgoden? Toch gebeurt dat! We leren hiervan dat het mogelijk is, om langzaam prioriteiten te laten verschuiven. En dan kan het opeens tot je doordringen, dat je carrière, inkomen, vakantie of status belangrijker is geworden en jouw aanbidden van de ware God is gaan overheersen...met andere woorden: een andere god heeft je aandacht. Nu is het een valse tegenstelling om te zeggen, dat je om God echt te dienen, je baan, vakantie, carrière en maat-

schappelijke positie moet inleveren... Er zijn gelovigen die denken dat je dan pas echt toont een 'ware' gelovige te zijn. Dat is een gevaarlijke redenatie. Het gaat dus om de grondhouding! Ook Jezus wees op dat probleem: het goede zaad kan verstikt worden! Dat lees je in Matteüs 13:1-9 en 18-23: *"Hoor en begrijp dan nu de gelijkenis van de zaaier: bij ieder die het woord van het koninkrijk hoort maar het niet begrijpt, komt hij die het kwaad zelf is en rooft wat hun in het hart is gezaaid; bij hen is op de weg gezaaid. Het zaad dat op rotsachtige grond is gezaaid, dat zijn zij die het woord horen en het meteen met vreugde in zich opnemen. Het schiet echter geen wortel in hen, oppervlakkig als ze zijn. Worden ze vanwege het woord beproefd of vervolgd, dan houden ze geen ogenblik stand. Het zaad dat tussen de distels is gezaaid, dat zijn zij die het woord horen, maar bij wie de zorg om het dagelijkse bestaan en de verleiding van de rijkdom het woord verstikken, zodat het zonder vrucht blijft. Het zaad dat in goede grond is gezaaid, dat zijn zij die het woord horen en begrijpen. Zij dragen dan ook rijkelijk vrucht, deels honderdvoudig, deels zestigvoudig, deels dertigvoudig."*

Nu zal menigeen zich afvragen, waar hij/zij in dit verhaal zit. Een zaaier moet wel gek zijn om kostbaar zaad te verspillen op plekken waar het geen vrucht kan dragen. Toch is het mogelijk, dat daar wat zaad terechtkomt. En op zo'n verkeerde plek kan het verstikt worden. Dus steek je kop niet in het zand en blijf alert op veranderende omstandigheden, die Gods zaad kunnen verstikken!

Het is belangrijk dat we beseffen dat de golfbewegingen van het oude Israël ook in ons eigen leven bestaan. Maar het bestaat ook in het leven van volgende generaties. Ook al ben je zelf een ware worshipper, voed je je kinderen op in de 'paden des Heren' en geef je ze het goede voorbeeld, dan kan het met je kinderen toch anders lopen! Iemand zei eens dat iedere generatie een bekering nodig heeft; en daarin zit veel waarheid.

Toch begint het doorgeven van het vuur van Gods Geest van lofprijzing met een leven dat gebaseerd is op aanbidding en gebed. Zoals de grote worshippers uit het Oude Testament voor hun kinderen baden en hen zegenden, zo mogen wij dat ook doen in onze binnenkamer.

HOOFDSTUK 13

JABES

Te midden van de opsomming van de diverse geslachten in de Kronieken vind je onder de nakomelingen van Juda opeens het verhaaltje van Jabes:

Jabes stond in hoger aanzien dan zijn broers. Zijn moeder had hem Jabes genoemd, 'want,' zei ze, 'ik heb hem in pijn gebaard.' Jabes bad tot de God van Israël: 'Zegen mij: maak mijn grondgebied groot en bescherm me tegen het kwaad, zodat ik geen pijn hoef te lijden.' God gaf hem wat hij gevraagd had." (1 Kron. 4: 9-10)

Jabes was een worshipper. Hij aanbad God. Dat is de kern. Maar heel makkelijk laten gelovigen zich afleiden door andere kwalificaties, bijvoorbeeld aanzienlijk zijn... en dan wil men, zoals Jabes, ook aanzien hebben, want is dat niet een 'beloning' voor ware aanbidders?

In Amerika en enige andere landen hebben zich al 'Jabes-groepen' georganiseerd. De eerste boeken over deze man en zijn gebed zijn al gepubliceerd. Als je dat allemaal leest, dan is men erg gefocust op de 'gebiedsuitbreiding'; men wil meer hebben, meer welzijn, meer welstand en meer voorspoed. Maar gaat het hierom in dit verhaal? Een paar aspecten die tot nadenken stemmen. In deze vertaling begint het verhaal met "hoger aanzien". Andere vertalingen noemen hem 'vol eer' of integer. Dus een eerbaar mens, vol gerechtigheid. Hij was dus eigenlijk meer integer dan de rest van zijn familie. In de lijn van het geslacht duikt alleen zijn moeder op. De naam van de vader blijft buiten beeld. Dat is heel erg on-Joods, dus hier klopte iets niet. Dan heeft die jongen bij de geboorte een heel nare naam gekregen: 'met pijn gebaard'. Stel je eens voor dat je buiten aan het spelen bent en je moeder roept je luid over het dorpsplein om te komen eten: "met pijn gebaard, kom eten!" Hoe zou jij je voelen? Als hij volwassen is en alles op

een rijtje heeft gezet, vraagt hij of God hem overvloedig wil zegenen. Dat bleek in die tijd uit je gebied. Op de vijanden van God werd in die tijd nog steeds terrein gewonnen, dus vandaar. Maar dan gaat Jabes verder. Hij vraagt of de hand van God met hem wil zijn en het kwade geweerd zal worden, zodat hem geen smart zou treffen. Wat was smart in die tijd? Bijvoorbeeld kinderloosheid, kinderen die God niet volgden, oorlog en verwoesting en vreselijke ziekten onder je familie, dieren of planten. Nu wordt het plaatje helder. Focus dus niet op uitbreiding van bezit, vraag dus niet die mooie Mercedes aan God. Maar vraag God om een standvastig karakter, integriteit, vrede in je hart, vrede in je gezin en bovenal Zijn zegen. Dat zijn allemaal zaken die we in ons gebed, net als Jabes, mogen laten horen. En die instelling van Jabes hebben wij ook nu nog nodig! Roep God aan en vraag of Hij met je wil zijn en of het kwade ver van je mag blijven. En bid dat niet alleen voor jezelf, maar voor al je bekenden, gelovig of niet! En God zal met je zijn.

HOOFDSTUK 14 GOED VOORBEELD DOET GOED VOLGEN

In het Oude Testament staat een prachtig kort verhaal, een idylle. Het is het boek Ruth. Het gaat over een familie die vanwege hongersnood naar het buitenland uitwijkt. De zonen trouwen daar. Dan sterven de vader en de zonen. Tenslotte besluit ma met de schoondochters terug te keren naar haar eigen land Israël en geboortestad (Bethlehem). Op de grens komt het tot een gesprek tussen moeder en schoondochters. Moeder wil de meisjes terugsturen, want alles is kommer en kwel. En wat hebben zij te zoeken in die vreemde stad in dat vreemde land? De ene schoondochter gaat terug. Maar de andere schoondochter (Ruth) niet. Het leven van schoonvader en schoonmoeder heeft een geweldige indruk gemaakt en in de loop van de tijd is ze een ware worshipper geworden! Hier volgt het antwoord van Ruth aan schoonma: *“Maar Ruth antwoordde: ‘Vraag me toch niet langer u te verlaten en terug te gaan, weg van u. Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt, zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God. Waar u sterft, zal ook ik sterven, en daar zal ik begraven worden. De HEER is mijn getuige: alleen de dood zal mij van u scheiden!’”* (Ruth 1:16,17). Heel melodramatisch, maar denk er niet te licht over! Ruth stapte hier van de ene cultuur in een andere. Ze kiest voor de ware God en gaat mee met een verbitterde schoonmoeder! (Dat ze verbitterd is, is wel te begrijpen, als je bedenkt dat ze alles is kwijtgeraakt). Later komt alles op zijn pootjes terecht. Ruth trouwt met Boaz (heel spannend en romantisch). En zij wordt zo de overgrootmoeder van de grote koning David, de voorvader van Jezus! Een onbekend buitenlands meisje wordt een ware worshipper en krijgt een ereplek in de familielijn van Jezus (Mat. 1: 5). En zo is Ruth een groot voorbeeld van eerlijkheid, inzet, opoffering en geloof!

HOOFDSTUK 15 SAMUËL

Samuël betekent: “Ik heb hem van de Here gebeden”. Zijn moeder gaf hem deze naam bij de geboorte. Zijn moeder had heel wat moeten doormaken (je leest de ontroerende story in 1 Sam. 1:1-28). De naam Samuël betekent dus eigenlijk ‘aanbidding’. Hoe is het dit jongetje in zijn leven vergaan?

Als kind wordt hij geheel aan God gewijd, dus voor een leven van aanbidding in dienst van God. Als de jonge Samuël naar het heiligdom wordt gebracht, zingt zijn moeder een prachtig loflied (1 Sam. 2:1-10), dus een prachtige intrede in het geestelijke leven rond het heiligdom.

Hoe gaat het verder met dit knulletje? Nu zal men snel denken dat het wel goed zit, want leeft dit jongetje niet in het heiligdom en wordt hij niet door de hogepriester (1 Sam. 2:11, 21b) van het land opgevoed? Maar dan blijkt dat de zonen van deze priester criminelen zijn en zonde op zonde begaan (zie 1 Sam. 2:11-25). Degenen die een voorbeeld voor de jonge Samuël moesten zijn, zijn de grootste anti-reclame! *1). En het effect op Samuël? Hij heeft feilloos door wat goed en wat fout is en focust op de ware aanbidding (1 Sam. 2:26)! God ziet die pure instelling en Hij roept Samuël (1 Sam. 3) tot profeet. En God is met hem als hij verder opgroeit en heel Israël erkent dat! (1 Sam. 3:19-4:1). Als resultaat wordt Samuël ook richter, de laatste! Na hem begint het tijdperk van de koningen (waaronder Saul, David en Salomo).

Jaarlijks maakt deze richter een rondreis door het land (1 Sam. 7:15) om recht te spreken.

Hij motiveert het volk in een veldslag tegen de Filistijnen (1 Sam. 7:2-11) en Israël krijgt zijn gebied weer terug. Hij markeert de overwinning met het oprichten van een steen, die hij 'Eben-Haëzer' noemde, wat betekent: 'tot hier heeft God ons geholpen' (1 Sam. 7:12). Het was dus een echtlofprijzingsmonument.

Na alle jaren trouwe dienst wordt hij zwaar beledigd als het volk aan het einde van zijn leven een koning wil om Samuël op te volgen (1 Sam. 8). Toch slaagt hij erin zijn gekwetstheid te overwinnen. Hij luistert naar God en draagt de macht over aan Saul (1 Sam. 12:14-24). Zijn redevoering bij die machts-overdracht sluit hij groots af: "Ik moet zeker niet ophouden voor u te bidden" (12:23). Hier overwint hij alle menselijke hoedanigheden; dit is absolute grootheid; dit is ware worship! "Ik zal u de goede en rechte weg (blijven) leren" (NBG). Met andere woorden, ik zal voortgaan te laten zien wat ware worship is!

Nu de macht is overgedragen, zou je denken dat Samuël eindelijk van zijn pensioen kan gaan genieten, want hij is al oud. Helaas, de nieuwe koning Saul blijkt de verkeerde keuzes te maken en volgt God niet zoals het zou moeten (1 Sam. 15:22-23)! Samuël krijgt de trieste opdracht om een nieuwe koning (David) te zalven. Hoe is nu Samuëls attitude? Geniet hij ervan dat hij gelijk heeft gekregen? Nee, de juiste attitude van een worshipper blijkt ook nu: "Samuël droeg leed over Saul" (15:35).

Hoe kijkt men later tegen Samuël aan?

- Petrus zegt in een redevoering dat Samuël de eerste van een rij profeten is (Hand. 3:24). Petrus erkent daarmee het belang, de grootheid en het voorbeeld van Samuël.
- Paulus zegt in een toespraak dat de profeet Samuël de laatste van een rij richters is. Ook Paulus onderkent Samuëls belangrijke positie en rol.

- De Hebreeënbrief plaatst Samuël in de rij van grote geloofshelden! Er valt heel wat te leren van Samuël! Voorbeelden: hoe verwerk je grote teleurstellingen, hoe blijf je op de rechte weg in een zogenaamd 'geestelijk milieu', dat eigenlijk verdorven is. Dus hoe ga je verder als je ook in je geestelijke verwachtingen diep wordt teleurgesteld. Deze laatste richter werd een van de grootste worshippers, want hij bleef wandelen met God.

*1) Er zijn ouders die denken dat, als kindlief nu maar veel in de gemeente/kerk komt en naar deze activiteiten gaat, het dan wel goed zit of komt. Niets is minder waar. Het kwaad kan ook van binnenuit komen. Er zijn foute voorgangers, er zijn foute jeugdleiders, er zijn foute oudsten en als je jezelf volledig afhankelijk van hen maakt (je plaatst hen op een voetstuk of 'worshipt' hen), dan kan de waarheid desastreus zijn! Toch geeft deze episode een groot vertrouwen, dat God hoe dan ook Zijn weg gaat. Ook in zo'n duister dal kan men, net als Samuël, als ware worshipper overeind blijven!

HOOFDSTUK 16 DAVID EN NATAN

Over David is al zoveel geschreven, er zijn films gemaakt, toneelstukken... Wat kan men nog toevoegen? Sleutel tot een andere invalshoek is de tekst: *"Hij was een man naar Gods hart"* (Hand. 13:22; 1 Sam. 13:14)! Wat wordt daarmee bedoeld? Dat hij de attitude had van een ware 'worshipper'. David wilde oprecht God aanbidden en Hem in alles volgen. Maar niets menselijks was hem vreemd en in een moment van verdwazing pleegde hij moord (Uria) om diens vrouw Batseba te kunnen krijgen! Deze zwartste bladzijde van zijn leven vind je in 2 Sam. 11:1-12:24. Toen het eindelijk tot David doordrong wat voor vreselijks hij gedaan had, hoe diep hij gevallen was en hoe erg zijn zonde was, beled hij schuld en was daarin oprecht. Ook hier weer de ware attitude van een worshipper: eerlijk, oprecht en authentiek zijn. En daar kunnen we iets van leren, want hoe makkelijk lofprijzen we de sterren van de hemel, maar vegen we alle problemen onder het vloerkleed en durven we ze niet echt aan te pakken en bespreekbaar te maken. Of nog erger: we bidden ervoor en zeggen dat het 'onder het bloed van Christus' is, dus is het probleem nu zogenoemd voorbij! Dat dit natuurlijk niet zo is, komt later aan het licht... En dan is het te laat! De boel is dan zo verrot, dat een familie, een gemeente, een organisatie explodeert en velen er voor altijd grote beschadigingen en trauma's aan overhouden!

De profeet Natan riskeerde zijn nek om het probleem Batseba bij de volledig in een roes levende David aan te snijden. Gelukkig deed Natan dit! Natan is een groot worshipper, want hij durfde zijn leven te riskeren voor de waarheid. Een waar worshipper is ook een klokkenluider en durft af te zien van wat behaaglijk is, van wat vlijt en zal ook noemen, wat niemand wil horen...

De momenten uit Davids leven, waarop hij model staat voor aanbidding (dat is God de eer geven), zijn overbekend uit alle spannende zondagschoolverhalen:

- Samuël moest David als jongste broertje zalven en niet zijn sterkere of knappere broers (1 Sam. 16:1-13): *"de mens toch ziet aan wat voor ogen is, maar de Here ziet het hart aan"* (vers 7, NBG).
- De jonge David verslaat de reus Goliath en zegt dat God zal verlossen (1 Sam. 17).
- David ontwijkt Sauls aanslagen en legt alles in Gods hand (1 Sam. 18-19).
- David spaart Sauls leven (1 Sam. 24-26).
- Davids instelling dat allen gelijkelijk in buit/overwinning delen, ook degenen die thuis de administratie doen (1 Sam. 30:24, 25).
- Davids klaagzang bij de dood van Saul (eigenlijk zijn vijand) en Jonatan (2 Sam. 1).
- Jeruzalem nationaal heiligdom en hoofdstad (2 Sam. 6:9; 1 Kron. 15).
- Davids dankgebed dat hij alles mag verzamelen om het superkunstwerk, de tempel, te laten bouwen (2 Sam. 7:18-29) door zijn zoon Salomo.
- Davids houding tegenover het verraad, de paleisrevolutie en intriges van zijn zoon Absalom (2 Sam. 15-19).
- De organisatie van onder andere de zang, zangers, tempelkoren en instrumenten (1 Kron. 16, 23, 25).
- Hij innoveerde instrumenten.
- De vele (lof)liederen van David, opgenomen in de bundel Psalmen.

Lofprijzing was voor David iets meer dan een mantra. (Een mantra is een tekst/uitspraak/liedstrofe die constant herhaald wordt en zo op de duur bezwerend, opzweepend, extatisch of manipulerend wordt.) Veel hedendaagse lofprijzingsliederen

hebben helaas iets van mantra's.

Ze zwepen op, maar het is emotie en de liederen hebben geen of weinig inhoud. Of ze brengen bijna de hele gemeente in een soort extase/trance. Maar denk dan niet dat je God ontmoet hebt, ook al leek het een 'fijn' gevoel.

Het is goed om de Psalmen en alle andere soort liederen die David schreef (die vind je in de boeken Samuël en 1 Kron.) eens qua inhoud te bestuderen.

- Er zijn liederen voor bijzondere gebeurtenissen.
- Er zijn liederen over verdriet, verlies en rouw.
- Er zijn dankliederen.
- Er zijn klaagliederen.
- Er zijn boetelieder.
- En er zijn liederen waaruit blijkt dat het leven op z'n kop staat, want God is nergens en de auteur is boos, de zogenaamde protestliederen.

Lees je al die liederen (advies is om dat een keer per jaar te doen), dan word je enorm gestimuleerd om de boel eens breder te trekken, anders te benoemen en iets nieuws te gaan schrijven/proberen. En vooral om weg te vluchten van de natte verstikkende deken van de gemiddelde gemeenteverwachting, waarbij toch wel om het couplet heel veel 'Jezus' in de teksten genoemd wordt. Dus weg met de cliché's en de simpelheid van het gemiddelde muzikale behang van vele 'nieuwe' evangelische lofliedjes. David is een aansporing tot nieuwe creativiteit.

* Wat een Levitische roeping/bediening in muziek precies inhoudt, vind je in deel 2 van deze serie Bijbelse principes.

* Een aantal situaties van aanbidding vind je in de hoofdstukken 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54 en 55 van het boek "Bidden, 251 gebeden" uitgave Continental Sound/Christian Artists.

HOOFDSTUK 17

SALOMO: DE WIJSTE MENS WERD DE DOMSTE; HET KAN VERKEREN

Was Salomo een worshipper of alleen maar een groot koning, mecenas, kunstpromotor en architect? *"Salomo zelf toonde zijn liefde voor de Heer door te handelen naar wat zijn vader David hem had voorgehouden, maar ook hij bracht zijn offers en brandde wierook op de offerplaatsen. Zo ging de koning op een keer naar Gibeon, de belangrijkste offerhoogte van het land, om er te offeren. Wel duizend dieren droeg hij daar op het altaar als brandoffer op. Die nacht verscheen de Heer hem daar in een droom. 'Vraag wat je wilt,' zei God, 'ik zal het je geven.' Salomo antwoorde: 'U bent uw dienaar, mijn vader David, altijd goedgezind geweest, omdat hij u trouw toegewijd was en steeds eerlijk en oprecht was tegenover u. U hebt hem een grote gunst bewezen door hem een zoon te geven die nu op zijn troon zit. U, Heer, mijn God, hebt mij als opvolger van mijn vader David als koning aangesteld. Maar ik ben nog zo jong en ik heb geen ervaring. Ik sta nu voor de taak uw uitverkoren volk te leiden, een volk zo talrijk dat het niet te tellen is. Schenk uw dienaar een opmerkelijke geest, zodat ik uw volk kan besturen en onderscheid kan maken tussen goed en kwaad. Want hoe zou ik anders recht kunnen spreken over dit immense volk van u? Het beviel de Heer dat Salomo juist hierom vroeg, en hij zei tegen hem: 'Omdat je hierom vraagt, niet om een lang leven of grote rijkdom of de dood van je vijanden, maar om het vermogen om te luisteren en te onderscheiden tussen recht en onrecht, zal ik je wens vervullen. Ik zal je zo veel wijsheid en onderscheidingsvermogen schenken dat je iedereen vóór jou en na jou overtreft. Ook waar je niet om gevraagd hebt zal ik je geven: zo veel rijkdomen roem dat geen enkele koning je tijdens je leven zal evenaren. En als je mij gehoorzaamt en je houdt aan mijn bepalingen en geboden, zoals je vader David dat deed, zal ik je een lang leven schenken.' Toen Salomo wakker werd, besepte hij dat hij een droom had gehad. Bij zijn terugkomst in Jeruzalem ging hij naar*

de ark van het verbond met de Heer waar hij brandoffers en vredeoffers bracht. Hij nodigde al zijn hovelingen voor een feestmaal uit" (1 Kon. 3:3-15, vergelijk 2 Kron. 1:1-13).

Dan is er op zekere dag de inwijding van de tempel: Gods aanwezigheid is als een wolk (1 Kon. 8:10-11) en ten slotte spreekt Salomo een bijzonder gebed uit en sluit af: "Toen hij (Salomo) zijn gebed tot de Heer beëindigd had, stond hij op en sprak met luide stem zijn zegen uit over de gemeenschap van Israël: 'Geprezen zij de Heer, die zijn volk Israël rust heeft gegeven zoals hij heeft beloofd. Niet één van de beloften die hij bij monde van zijn dienaar Mozes heeft gedaan, is onvervuld gebleven. Moge de Heer onze God, ons bijstaan, zoals hij onze voorouders heeft bijgestaan. Moge hij zich om ons blijven bekommeren en ons niet in de steek laten. Moge hij ervoor zorgen dat wij hem toegenegen en gehoorzaam blijven en ons houden aan de geboden, voorschriften en rechtsregels die hij onze voorouders heeft gegeven. Moge mijn smeekgebed dag en nacht bij de Heer, onze God, zijn en moge hij zijn dienaar en zijn volk Israël recht verschaffen, telkens als dat nodig is. Dan zullen alle volken op aarde beseffen dat de Heer God is, hij alleen. Blijf volkomen toegewijd aan de Heer, onze God, door zijn voorschriften te volgen en u aan zijn geboden te houden, zoals u dat nu ook doet'" (1 Kon. 8:54-61).

Een prachtige, welgemeende aanbidding... maar zou Salomo hetzelfde pad als zijn vader David gaan? God moet geweten hebben dat bepaalde zaken anders zouden kunnen gaan, want niet veel later verschijnt Hij voor de tweede keer in een droom aan Salomo (1 Kon. 9:1-9; 2 Kron. 7:11-22). God bemoedigt en waarschuwt Salomo: "En wat jezelf betreft, als jij mij met heel je hart oprecht toegewijd blijft, zoals je vader David dat was, als je alles doet wat ik je opdraag en je altijd houdt aan mijn bepalingen en rechtsregels, zal ik ervoor zorgen dat jouw troon in Israël nooit wankelt, zoals ik je vader David heb beloofd toen ik hem zei dat er altijd een van zijn nakomelingen op de troon van Israël zou zitten. Maar

mochten jullie of je nakomelingen je van mij afwenden en je niet houden aan de geboden en bepalingen die ik jullie heb opgelegd, en in plaats daarvan andere goden gaan vereren, dan zal ik de Israëlieten verdrijven van het grondgebied dat ik hun gegeven heb en wil ik niets meer weten van deze tempel, die ik voor mijn naam heb geheiligd. Israël zal dan bij alle volken het mikpunt worden van hoon en spot, en van deze tempel zal alleen een puinhoop overblijven, zodat ieder die er voorbijkomt zal huiveren en sissen van afschuw. En wie zich afvraagt waarom de Heer zo tegen dit land en deze tempel is opgetreden, zal als antwoord krijgen: 'Omdat ze zich hebben afgewend van de Heer, hun God, die hun voorouders uit Egypte heeft geleid, en zich aan andere goden hebben vastgeklampt. Ze zijn andere goden gaan vereren, en daarom heeft de Heer hun al deze rampspoed bezorgd'" (1 Kon. 9:4-9).

Zijn wijsheid, intelligentie en rijkdom dreigen zijn val te worden. Nu de tempel en het paleis als superkunst af zijn en Jeruzalem grootschalig gerenoveerd wordt, gaat hij door met een enorme economische expansie en verdere versterkingen in het hele land en de opbouw van leger, cavalerie en vloot. En dan begint zijn succes megalomane trekken te vertonen: hij laat voor zijn lijfwacht tweehonderd gouden schilden maken en nog eens driehonderd kleine gouden schilden. Ook wordt er een supertroon gemaakt (2 Kron. 9:13-20). Alles om het vele buitenlandse staatsbezoek en overige toeristen te imponeren (vers 22-24). Het succes van deze jonge koning, super goed in zaken, enorm rijk en nu tot de echte 'worldupperclass' behorend (trouwde met de dochter van Farao; ze kreeg zelfs een eigen paleis), begon zijn sporen na te laten. Hij zorgde ervoor dat offers, muziek en tempeldienst perfect verliepen, dat moet in zijn dagen een soort imponerende Broadwayshow geweest zijn. Salomo kende vele spreuken en liederen, maar echte uitingen van zijn persoonlijke aanbidding zul je in de Bijbel niet aantreffen. Het echte, authentieke van David (zie de

Psalmen) ontbreekt. Deze zakelijk ingestelde strategie groeide enorm in luister, maar zijn morele ontluistering is duidelijk! Hij hield er als bijzondere menagerie een legioen vrouwen op na! Zijn vader David had er een paar gehad en het was een verhaal apart, hoe elk van hen Davids vrouw was geworden. Maar bij die paar was het gebleven. Nu lees je dat Salomo vele vrouwen echt heeft bemind. Salomo was dus passioneel, maar echt diepe relaties ontwikkelt hij niet, zoals zijn vader David met zijn moeder Batseba had. En dat wordt ten slotte zijn val. Als onderdeel van de politieke strategie, huwde Salomo vele buitenlandse vrouwen. Ze brachten de staat politieke stabiliteit, maar geestelijke labiliteit voor Salomo. De man, die ten slotte alles had, ging de grens over om andere goden te aanbidden (1 Kon. 11; let op: een compleet hoofdstuk is aan oorzaak en gevolgen gewijd). En kijk eens naar welke afgoden! Astartes-aanbidders hadden als kern seks (orgasme als godservaring). En in de Molochgodsdienst werden gruwelijke dingen met kinderen en mensenoffers gedaan. Wat dreef Salomo aan het eind van zijn leven? Was de verveling zo groot geworden, was hij zo afgestompt door steeds meer van dezelfde seks met andere vrouwen, dat hij naar sterkere prikkels verlangde en (vertaald naar onze cultuur) naar SM en perversiteiten greep? Wat leren wij hiervan? Vlees en geest blijken heel dicht bij elkaar te zitten. Grote prestaties (ook op het terrein van prediking, praise & worship en kunst) putten je uit en die leegte moet gevuld worden. Dat kan door heftige prikkels, bijvoorbeeld drugs, seks, of zoals de prediker die na een heftige preek als stressbestrijding naar de hoeren ging (waargebeurd); of de performer, die ging gokken. Of de worshipleider, die iedere maand een ander meisje van de jeugd verleide. Bestrijding van stress en verveling moet je evenwel doen door gezonde prikkels: omgang met je partner, gaan wandelen met je kinderen, gaan mediteren/bidden/het aanzicht van God zoeken als de oude profeten. Succes als

Salomo is niet fout. Er is ook niets mee mis om beroemd of rijk te zijn, of om grote artistieke prestaties te leveren. Maar het heeft wel zijn eigen afrodisiacum: het kan jou benevelen en het kan anderen imponeren, manipuleren en verleiden. Hoe groter het succes, des te meer moet je op je hoede zijn! Wat baat het tenslotte om zo te vallen als Salomo! De prijs was onvoorstelbaar groot! En zeg dus niet: mij kan zoiets niet gebeuren. Bedenk altijd je eigen zwakheden! En: welke afgoden liggen bij jou op de loer? Als je nakijkt hoe de mensen uit latere eeuwen over Salomo oordeelden, dan vind je maar een beperkt aantal verwijzingen die alleen maar iets zeggen over zijn wijsheid, pracht, praal, bouwkunst, maar er is geen enkele verwijzing dat zijn leven voor aanbidders een voorbeeld was (Matt. 6:29; 12:42; Luc. 11:31; 12:27; Joh. 10:23; Handel. 3:11; 5:12; 7:47).

* Hoe bijzonder zijn tempelbouw was, is uitgelegd in deel 1 van deze serie Bijbelse principes van Kunst & creativiteit”.

HOOFDSTUK 18 HET LIED DER LIEDEREN

In de loop der eeuwen is typisch 'Grieks denken' het geloof binnengeslopen: Het hogere, intellectuele en de esthetica staat tegenover het lagere, carnale en lichamelijke, zoals erotiek, driften en seksualiteit. Het Hooglied (dat is een feestlied, het lied der liederen) bestrijdt dat. Liefde, erotiek, seksualiteit en romantiek zijn ook gaven van God en ook dat te doen en te beleven blijkt duidelijk een daad van lofprijzing te zijn. Als je altijd seksualiteit met veel geheimzinnigheid hebt omringd of als je het zelf als iets heftigs of duisters ervaart, dan kan het knap lastig worden om dit boek met veel gevoel te lezen. Of beter nog, vol passie voor te dragen... Hooglied is een fantastisch lofoffer dat de menselijke kanten van een aanbidder prachtig bezingt. De weg naar vrijheid is de omarming en acceptatie van je eigen seksualiteit. De originele Hebreeuwse tekst is in 1963 helemaal opnieuw vertaald naar het Engels (door Prof. Seerveld, Toronto, Canada *) en iedere vorm van allegorie (Er zijn exegesen, dat dit lied over God en Zijn kerk gaat bijvoorbeeld) worden op grond van die prachtige vertaling naar het rijk der fabelen verwezen. Ook wordt duidelijk dat gedeelten een duidelijk danskarakter hebben. Lees dit lied, om los te komen van de vele interpretaties, met de attitude en de openheid van een kind, precies zoals Jezus ons oproept aan het leven deel te nemen.

Wat is feitelijk het 'plot'? Een prachtige maagd, die verliefd is op een herder, wordt tegen haar wil, uit haar omgeving weggehaald om de zoveelste van Salomo's vrouwen te worden. Salomo verklaart zijn affectie, hij doet koninklijke beloften, noemt de prachtige harem, en vertelt haar zelfs dat ze deel kan krijgen aan Davids bloedlijn. Maar de Sulamitische blijft trouw aan haar eenvoudige geliefde, die naar haar op zoek is.

Ten slotte moet de machtige potentat teleurgesteld, afgewezen, het toneel verlaten. De geliefde en de Sulamitische kunnen naar huis terug waar zij hun geloften herhalen...

Dit is dus een heel ander beeld op Salomo. Te veel gelovigen willen Salomo alleen maar zien als een wijs man, de bouwer van de tempel, de insteller van eredienst, inwijder van de tempel, iemand die steenrijk was en zelfs bezocht werd door de koningin van Seba. Maar Salomo werd blasé, een tiran, met heel nare kanten (zie het vorige hoofdstuk).

Dit hoogtepunt van lofliederen plaatst dus een paar zaken tegenover elkaar, en daar kun je van leren.

- De indrukwekkende trouw en echte liefde van de Sulamitische vrouw en haar werkman (de schaapherder).
- De decadentie en het machtsmisbruik van Salomo, het hof versus de tevredenheid en eenvoud van het gewone leven.
- De verleidingen van luxe versus het echte leven.
- Geestelijke manipulatie versus standvastigheid, waarheid.

Laat je dus niet manipuleren, meeslepen, laat je niet imponeren; geloof niet in de gouden bergen die je beloofd worden, maar blijf trouw aan je principes, blijf jezelf. En dat is van belang voor iedere lofprijzer!

* The greatest song © Calvin Seerveld 1963, 1967, 1988 ISBN 0-919071-03-1, Institute for Christian Studies, Toronto, Ontario, Canada

HOOFDSTUK 19 ELIA, ALS EEN HAAS OP DE VLUCHT

“Achab vertelde Izebel alles wat Elia had gedaan, ook dat hij alle profeten ter dood had gebracht. Toen liet Izebel Elia de volgende boodschap overbrengen: ‘De goden mogen met mij doen wat ze willen als u morgen om deze tijd niet hetzelfde lot ondergaat als zij. Elia werd bang en vluchtte om zijn leven te redden. Bij Berseba in Juda aangekomen liet hij zijn knecht achter en trok hij één dagreis ver de woestijn in. Daar ging hij onder een bremstruik zitten, verlangend naar de dood, en zei: ‘Het is genoeg geweest, Heer. Neem mijn leven, want ik ben niet beter dan mijn voorouders. Hij viel onder de bremstruik in slaap, maar er kwam een engel, die hem aanraakte en zei: ‘Word wakker en eet wat’” (1 Kon. 19:1-5).

Elia was een ware aanbidder! De manier waarop hij geestelijk, sociaal en politiek stelling durfde te nemen, getuigde van grote durf. Uit zijn contact met God putte hij de kracht om publiekelijk te zeggen wat niet ‘salonfähig’ of ‘politiek correct’ was. Dat leverde hem vele vijanden op, waaronder de machtige koning Achab en koningin Izebel. Het conflict spitste zich steeds meer toe op: aanbidt men de ware God of aanbidt men de vreselijke Baäl (1 Kon. 16:30-33; 1 Kon. 17:1; 1 Kon. 18:17,18)! Dit machtige koningspaar over het noordelijke rijk Israël had alle profeten van God laten uitroeien (1 Kon. 18:4).

Dan spitst alles zich toe op de gebeurtenis op de berg Karmel (1 Kon. 18: 17-46). De profeet versus het koningshuis, de staat, de staats-Baälpriesters en, als stille getuigen, het volk. Deze fascinerende episode toont doorslaggevend aan wat echte aanbidding is, wie de ware God is, en wie de ware aanbidders zijn. Het is een gigantisch wonder hoe God antwoordt met vuur en regen.

Dat dit een situatie geweest is, die alle energie, geloof en vasthoudendheid van Elia gevraagd zal hebben, is duidelijk. Elia levert te midden van die giga-stress een topprestatie. Maar dan gebeurt iets heel merkwaardigs. Koningin Izebel laat Elia weten, dat hij vermoord zal worden, omdat de staats-eredienst is verwoest en de priesters zijn gedood. Hoe zal Elia nu reageren? Gezien het feit dat God een paar uur eerder zo’n wonder had gedaan en Elia eigenlijk tegen alles in bleef vertrouwen dat er een wonder zou gaan gebeuren (anders had hem dat op de Karmel gelijk de kop gekost), dan zou God nu toch ook zo’n uitredding kunnen geven tegenover een moordaanslag van Koningin Izebel? Het absurde is, dat Elia daar niet eens aan denkt en als een haas wegvlucht (1 Kon. 19: 3-4). Hij vlucht zelfs dwars door Juda heen tot Berseba, dan zelfs nog een dagreis verder de woestijn in, verbergt zich onder een struik, zo bang is hij! Was dit nu de machtige wonderdoener, sterke profeet, aanbidder van God... de held Elia? Elia is uitgeput, volledig gedeprimeerd, bang en wil zelfs dood. Ten slotte helpt een engel hem uit deze toestand, Elia krijgt krachtvoedsel en God heeft een bijzondere ontmoeting met hem op de berg Horeb (1 Kon. 19:5-18).

Maar let op: dit soort dingen gebeuren ook nu nog. Iedereen die een stevige prestatie levert en sterk, onoverwinnelijk en vol van Gods kracht is, kan daarna in een diepe put vallen, een crisis hebben, gedeprimeerd raken, want hij is uitgeput, op, ‘total loss’. Dit is een heel bekend fenomeen in het leven van de acteurs, musici en performers. Na de prestatie is men leeg. Die leegte wil zich vullen, dus moet je je ontspannen, sporten, wat eten, drinken en rusten. Doe je dat niet, dan kan die leegte heel makkelijk doorslaan naar drank, drugs en seks. Want sterke prikkels moeten dan de leegte vullen. Of de leegte slaat door in een nog sterkere leegte: de wanhoop van gedeprimeerdheid, angst, vluchtangst... Als de grote worshipper

en profeet Elia zo makkelijk in deze emotionele valkuil stapte, dan kan het ons allemaal overkomen! Na iedere prestatie is men kwetsbaar. Let dus op! Wees op je hoede! Leer een rem te zetten op je reacties NA een prestatie. Omdat bijvoorbeeld sprekers, christen-artiesten, aanbiddingsleiders, jeugdleiders en oudsten na een prestatie niet op hun hoede waren, gingen ze zo gemakkelijk in de fout. Vlees en geest zitten heel dicht bij elkaar. En verschuil je nooit achter het stupide excuus: "de duivel deed me zondigen!" Welnee, je was niet op je hoede voor je eigen leegte en je eigen reacties...

* Nu lijkt het alsof Elia een angsthais was... Ik belicht bewust deze episode, daar deze voor iedereen die ook vandaag de dag een (podium)prestatie levert, van belang is. Elia is een groot 'worshipper' geweest, die vele bijzondere en dramatische dingen gedaan heeft om het volk Israël tot God te leiden en bestuurders tot inkeer (en tot rechtvaardig bestuur) te brengen. Eeuwen later schrijft de apostel Jacobus: *"Beken elkaar uw zonden en bid voor elkaar, dan zult u genezen. Want het gebed van een rechtvaardige is krachtig en mist zijn uitwerking niet. Elia was een mens als wij, en nadat hij vurig had gebeden dat het niet zou regenen, is er drieëneenhalf jaar lang geen regen gevallen op het land. Toen bad hij opnieuw, en de hemel gaf regen, en het land bracht zijn vrucht weer voort"* (Jac. 5:16b-18). De wonderen staan dus niet centraal, maar de rechtvaardigheid!

Ten slotte : Elia was geen superman, zegt Jacobus, maar een mens zoals jij en ik!

HOOFDSTUK 20

WAAROM GEHAZI TEN ONDER GING

Al lezend over het leven van een groot profeet en 'worshipper' Elisa, kwam ik een paar keer de naam van zijn helper Gehazi tegen. Zoals Elisa de helper was geweest van Elia, zo was Gehazi de helper van Elisa. Waarom was Elisa wel profeet geworden, en dus Elia in zijn roeping en bediening opgevolgd, en waarom werd Gehazi geen profeet? Hier volgen drie voorbeelden uit het leven van Gehazi, die iets duidelijk zullen maken. Dankzij het woord van Elisa, had de vrouw uit Sunem een zoon gekregen. Deze jongen overleed op zekere dag. De vrouw reisde naar Elisa toe en bij hem aangekomen, greep zij de voeten van de profeet. Gehazi wilde deze vrouw weggagen (2 Kon. 4:27). Wat hij niet zag, was dat deze vrouw diepbedroefd was. Gehazi miste het vermogen om zich in anderen in te leven en kende geen barmhartigheid, liefde en zorg. Gehazi krijgt dan de opdracht om de staf van Elisa op het gezicht van de dode jongen te leggen. Dan komt hij terug met het negatieve bericht dat de jongen niet ontwaakt (2 Kon. 4:31). De wijze waarop dit gebeurt toont dat hij geen geloof heeft. Een ander voorbeeld: nadat Naäman genezen was, wilde Elisa voor zijn raad geen geschenken aannemen. Gehazi holt echter Naäman achterna en onder valse voorwendsels krijgt hij kostbare geschenken los van Naäman (2 Kon. 5:20-23). Dit toont duidelijk hebzucht en jaloezie, dus afgoderij. Kunstenaars, worshippers maar ook opkomende leidlieden moeten *nooit* op Gehazi lijken. Ogenschijnlijk had Gehazi alles mee; de juiste positie, als leerling en potentiële opvolger van Elisa, in dienst van God. Maar in zijn hart was het mis. Er was geen echt leven, er was geen geduld, geen echte kracht, geen barmhartigheid. Gehazi was alleen maar op de *status* van profeet uit, niet op het *zijn* van een profeet. Dit zal altijd het grote probleem van voorlopers en navolgers

blijven. Toch kan de navolger groter worden dan de voorloper. Kijk maar eens terug naar de voorgaande episodes uit het Oude Testament, waaruit blijkt dat Elisa nog grotere dingen heeft gedaan dan Elia. Maar zoiets is afhankelijk van de instelling, de hartsgesteldheid van iemand. Deze was bij Gechazi verkeerd, maar bij Elisa goed. Elisa ging door in dezelfde kracht als Elia (2 Kon. 2:9-14), hij bad zelfs om een dubbel deel en kreeg dat ook. Het ging Elisa om de essentie. Elisa kreeg als symbool de mantel van Elia. Gechazi verdwijnt roemloos, melaats tussen de coulissen van de geschiedenis. Waar zijn de worshippers, die de profetenmantel oprapen en zullen aanbidden in ware geest en waarheid? Het probleem van status! Een probleem waar iedere kunstenaar, artiest, spreker, zangleider, praiser en worshipper mee worstelt of nog mee te maken gaat krijgen. Aan status zitten twee aspecten:

A. Innerlijke status.

Dit is het meest verborgen en ook het moeilijkst om eerlijk over te zijn.

- Lid van het praise-team, dat zijn ogen sluit (dus niet meer interactief reageert op zangleiding en gemeente), opgaat in zijn eigen werkelijkheid en emoties, en dus zijn functie in het geheel (lid praise-team, dus ondersteuning gemeentezang) geheel uit het oog verliest en als argument gebruikt: kijk eens hoe dicht ik bij God wil zijn (of ben)!
- Gemeentelid, dat zo volledig opgaat in de aanbiddingsdienst, dat hij of zij elk gevoel voor realiteit verliest, maar er iedere dienst naar verlangt ditzelfde of iets nog intensers mee te maken. Deze balanceren op de grens van een emotionele verslaving. En je hoort ze zeggen: "Ik was vanmorgen zo dicht bij God" of iets dergelijks... Het 'dieptepunt' van deze status is, als mensen tegen elkaar gaan opbieden wie nog meer 'zalving' had of wie nog 'dichter bij de troon van God' geweest is of wat voor zogenaamd vrome zinnen er

ook gebruikt worden. En zeg niet: "dit gebeurt in onze gemeente/kerk niet!" Wees alert. Ware zalving, echt contact met God, leert diepe nederigheid.

B. Uiterlijke status.

Kijk nog eens goed naar Gechazi: hij stelde zich onder de hoede van de profeet Elisa. Hij zat dus ook op de juiste 'profetenschool' en was een persoonlijk dienaar van de grote Elisa. (Dus Gechazi moet opgevallen zijn in ijver, vasthoudendheid, inzet en uiterlijke verschijnselen van geloof. Hij moet in het eerste contact beslist aardig geweest zijn, anders zou zijn baas hem er al snel uitgegooid hebben). En hij moet er heel wat voor over gehad hebben (want profeten waren beslist niet de rijke middenklasse). Dus ogenschijnlijk de perfecte opvolger voor Elisa. Mis! Fout! Al deze prachtige kwalificaties hadden als wortel NIET een oprecht contact met God of ware dienstbaarheid, maar status! Al die aandacht van mensen! Geweldig, hij kicke erop. Maar toen hij echt iets goeds moest doen (de episode met de Sunamitische vrouw) toonde hij een enorm gebrek aan inzicht en reageerde hij zonder erbarmen. Hij viel door de mand. En in de episode met Naäman (2 Kon. 5) toonde hij, dat hij absoluut geen geestelijk inzicht had. Hij viel voor de mogelijkheid om snel geld te verdienen; hij was corrupt! Tijd om eens eerlijk te worden over je eigen motieven. WAAROM ben je actief in de praise & worship? Omdat je in de picture bent? Omdat je jouw aanwezigheid op het geheel kunt printen? Omdat je dan niets anders voor je kerk/gemeente denkt te hoeven doen? Omdat je denkt dan dichter bij God te zijn? Omdat je sterker opgewekte emoties hebt? Ben je verslaafd aan je eigen adrenaline? Omdat je denkt dan extra nederig te zijn? Omdat je denkt beter te kunnen zingen en spelen als 'die anderen'? Omdat je in een soort competitie bent met de spreker, wie de mensen beter bezighoudt? Omdat het je een gevoel van 'macht' over de bijeenkomst

geeft? Ja, het is een vervelende, enge lijst overwegingen. In mijn leven als kunstenleider ben ik al die situaties al eens tegengekomen. Diep triest! Nog triester is, dat dit soort gedachten 'ergens' beginnen. Vaak heb je er geen erg in. Maar op een bepaald moment word je je bewust van zo'n verkeerde motivatie. Dat is het moment om in te grijpen! Het moment om je te heiligen en te reinigen en die slechte motivaties met een bewust wilsbesluit te bestrijden! De strijd is in jezelf! Paulus is hier heel eerlijk over! *"Als ik het goede wens te doen, is het kwade bij mij aanwezig"* (Rom. 7:21, NBG).

Zeg dus nooit, zo ben ik niet, dat zie ik niet... Pas op! Als ik naar mijzelf kijk en terugkijk op vele artistieke prestaties en projecten die ik heb kunnen doen, dan speelden soms ook wel eens ander motieven mee! Ik ben dankbaar voor alle eerlijke momenten, dat ik die duistere trekjes in mijzelf ontdekte en mij daarvan kon bekeren. Ware worship begint dus blijkbaar met veel eerlijkheid over jezelf.

Dit stukje over het zoeken naar eerlijke motivaties is niet geschreven om elkaar te onderzoeken! Ook mag een worship-leider of voorganger dit hoofdstuk nooit gebruiken voor een stevig persoonlijk of zwaar manipulerend groepsgesprek, waarin/waarna ieder maar eens zijn zondige motivaties moet gaan belijden... Dit stukje is om zelf eens over na te denken of om eens met je praise-groep te lezen, waarna ieder in stilte zijn eigen conclusies moet trekken.

Ten slotte, om fair te zijn, moet ik bekennen dat al die merkwaaardige motivaties ook voorkomen bij ieder ander, die op het podium gaat staan: dansers, acteurs, professionele musici, sprekers en voorgangers. Ja, ook voor hen is dit een eerlijk stukje! In mijn 'early days' ben ik ook zeven jaar parttime mede-voorganger geweest. Ook daarna heb ik vele keren op

de kansel gestaan en heb ik vele soorten kerken, diensten en conferenties bezocht en vele sprekers gehoord... Ja, dit hoofdstuk geldt ook voor (s)prekers.

HOOFDSTUK 21 NIEUWE TIJDEN, ANDERE AANBIDDING

Zolang de priester Jojada leefde, was alles met brandoffers en lofoffers in orde en de koning (Joas) en ook het volk dienden God (2 Kron. 24:14).

“Na de dood van Jojada kwamen de leiders van Juda de koning hulde betuigen. Vanaf die tijd luisterde de koning naar hen. Ze begonnen de tempel van de Heer, de God van hun voorouders, te verwaarlozen, en Asjerapalen en godenbeelden te vereren. Vanwege deze zonde werden Juda en Jeruzalem getroffen door een hevige toorn. De Heer stuurde profeten naar hen toe om hen op te roepen terug te keren naar de Heer, maar hun waarschuwingen werden in de wind geslagen. Toen kwam de geest van God over Zecharja, de zoon van de hogepriester Jojada. Hij ging voor het volk staan en zei: ‘Dit zegt God: Waarom verzaken jullie je plicht tegenover de Heer? Jullie zullen niets meer tot een goed einde brengen, want jullie hebben je van de Heer afgewend en daarom wendt hij zich nu van jullie af.’ Maar men spande tegen hem samen, en op bevel van de koning werd hij in de voorhof van de tempel gestenigd” (2 Kron. 24: 17-21).

Als je deze geschiedenis leest, dan krab je toch wel even achter je oren. Hoe is dit nu mogelijk? De goede hogepriester sterft. Van het geestelijke (leiders)machtvacuum maken slechte leiders gebruik door een andere worship voor te stellen. Deze was zeker heel eigentijds, je deed mee met de trends, want de volkeren om je heen deden al langer aan deze trends mee. Bovendien waren deze aanbiddingsrituelen veel interessanter als de plechtige offerdiensten en lofoffers in de tempel van Salomo. Dus mee in de vaart der volkeren. Die rituelen waren heel spannend, seksualiteit speelde er een rol in. Opmerkelijk is dat leidinggevend en aan de koning vragen die nieuwe koers te varen. God stuurt dan profeten, maar niemand luistert naar die klokkeluiders. Ten slotte zet de zoon van de oude hogepriester Jojada alles op scherp. Het wordt

een scherp politiek conflict en deze klokkeluiders worden gedood.

Wat leren wij hiervan? Niet alle vernieuwingen zijn goed! Die nieuwe rituelen hadden een vreselijke inhoud! Dus met alle vernieuwingen die zich aandienen, mag je, moet je je zelfs afvragen: wie of wat wordt aanbeden, tot wie richten wij ons! Wiens lof wordt geprezen! Dus blijf kritisch. Ooit heb ik eens meegemaakt dat die geweldige lofprijzer feitelijk zijn eigen ego aanbad en dat een ritueel (een middel) doel in zichzelf werd. En dat laatste kwam lang geleden ook al eens voor. De koperen slang, die als symbool door Mozes omhoog werd gehouden, redde het volk van een slangeplaag (zie Num. 21:9). Maar eeuwen later was die koperen slang een voorwerp van aanbidding geworden en werd deze vernietigd (zie 2 Kon. 18:4). Wat kunnen we nog meer uit deze episode leren? Als er wisseling van leiding is, kunnen er in zo'n periode onverstandige zaken gebeuren. Dus wees op je hoede tijdens een verandering. En word je klokkeluiders, tja, men wil niet altijd luisteren (of moet ik zeggen altijd niet?). Vaak eindigt een klokkeluiders aan de schandpaal. Maar desondanks moet men niet zijn mond houden.

Uiteraard zijn er betere oplossingen voor zaken als leiderschap, koers en inhoud, en kritiek. Zie daarvoor boek 6 van deze serie Bijbelse principes: de gemeente en de publieke ruimte!

Iemand die heel slim en op het juiste moment van zich liet horen, was Ester (zie het Bijbelboek Ester). Met als resultaat dat ze haar volk redde!

HOOFDSTUK 22

JOB

Voor een aanbidder zitten in het boek Job een aantal interessante lessen. Om dit hoofdstuk goed te kunnen volgen, moet je eerst het boek Job in één keer lezen. Ik zou willen aanraden om dat in de meest recente vertaling te doen, anders kun je al snel over allerlei oude woorden struikelen die het inzicht kunnen bemoeilijken.

- Het eerste wat opvalt, is dat dit boek een drieluik is. Het lijkt op een middeleeuws schilderij. Het linkerpaneel (hoofdstuk 1 en 2) is kort, proza en is de opmaat tot het werkelijke gebeuren. Het middenpaneel is groot, in poëzievorm geschreven, en hier voltrekt zich het grote conflict. Het omvat de hoofdstukken 3 t/m 42:6. Het rechterpaneel (hoofdstuk 42:7-17) is ook weer kort en is het naspel, het gezegende einde en is wederom in prozavorm geschreven. We kunnen hiervan leren dat de **vorm** waarin we onze inhoud, liturgie, bijeenkomst en presentatie gieten, erg belangrijk is. De hele opzet van het boek Job is geen toeval, maar goed doordacht.
  - Van het intro (hoofdstuk 1 en 2) kunnen we leren dat voorspoed niet automatisch het gevolg is van het volgen van Gods weg. De redenen van tegenspoed zijn vele:
    - Er zijn dingen die gebeuren omdat ze gebeuren, blind toeval. Men was op de verkeerde tijd op de verkeerde plek. In het middenpaneel komt Job hierop terug: lijkt Gods leiding op willekeur? Jezus zegt dat ook: *“Of die achttien die stierven doordat de Siloamtoren op hen viel – denken jullie dat zij schuldiger waren dan alle andere mensen die in Jeruzalem wonen? Zeker niet, zeg ik jullie, maar als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal net zo sterven als zij”* (Luc. 13:4-5).
- Met andere woorden: kommer en kwel horen bij het leven. Ook Paulus zegt dat: *“Ik ben ervan overtuigd dat hoogte noch*

diepte, of wat er ook maar in de schepping is, (vervolging, verdrukking) ons zal kunnen scheiden van de liefde van God” (Rom 8:39 = Rom. 8:35 NBG).

- Er zijn situaties die God blijkbaar toelaat. Uit het hele boek blijkt dat het maar op één situatie uit het hele leven slaat. Dat lost gelijk deze moeilijke vraag op, die iedereen zich afvraagt: *“Waarom overkomt mij dit?”*
- En de duivel blijkt in die ene situatie de hand te hebben gehad. Ook dat lost het vraagstuk op, of de duivel ons alle tegenspoed aandoet.
- Job bleef rechtschapen ondanks alles en gebruikte de tegenspoed niet als een excuus om de fout in te gaan. Helaas komt het voor, dat gelovigen bewust gaan zondigen en zich dan rechtvaardigen door te zeggen: *“The devil made me do it.”* Daarmee schuif je wel al je eigen verantwoordelijkheid van je af.
- In het grote middenpaneel komen al die fundamentele levensvragen breed aan de orde. Job wordt heel stevig aangepakt door zijn beste vrienden, maar nadat ze eerst een periode sprakeloos en treurend bij hem gezeten hadden. Job krijgt alle bekende menselijke dooddoeners voor de voeten geworpen:
  - Elifaz: niemand lijdt onschuldig, het is je eigen schuld, maar na kastijding komt zegen (Job antwoordt dat hij in dit antwoord teleurgesteld is).
  - Bildad: God straft naar recht, dus je krijgt wat je verdient (Job antwoordt dat hij niet begrijpt wat hem overkomen is)
  - Sofar: hou maar eens op met je geklets, want je zegt dat je gelijk hebt, maar je zit helemaal fout (Job antwoordt dat hij niet begrijpt hoe het goddelozen goed kan gaan, hij wil het God voorleggen).
  - Elifaz weer: Job moet zich vanbinnen tegen God gekeerd hebben, daarom overkomt hem al dit onheil (Job antwoordt dat het waardeloze troost is, die woorden brengen hem niet verder; de vrienden maken het alleen maar erger; Job ver-

wacht van het leven niets meer, toch beroept hij zich op God).

- Bildad weer: Job doet alleen maar woordspelletjes om de waarheid te verhullen: hij wil God niet echt erkennen (Job antwoordt dat dit hem vreselijk grieft, hij blijft erbij dat hem onrecht is aangedaan en hij blijft op God hopen).

- Sofar weer: ook al had Job vroeger voorspoed, als goddeloze komt hij nu om. Sofar ziet in de ellende van Job het bewijs dat Job goddeloos is (Job antwoordt dat hij juist niet begrijpt dat de goddeloze voorspoed heeft, dus is de argumentatie van Sofar onzin).

- Elifaz voor de derde keer: Job moet zich nu echt bekeren van zijn zware zonden (Job antwoordt dat hij God zoekt om zijn situatie voor te leggen, bovendien ook het goddeloze gedrag van de rijken).

- Bildad voor de derde keer: hoe kan een mens nu rechtvaardig zijn voor God, Jobs verhaal is onzin (Job antwoordt: wat voor soort raad is dit allemaal, wat een onzinnige argumenten; ook al begrijpt hij het niet, hij laat zich niet verleiden tot onzinnige praat, hij vertelt liever over Gods grootheid en Gods wijsheid is te wijken van het kwade. Dat doet hij en waarom nu al deze ellende? Hij is onschuldig).

* Dan een kort stukje proza om in te leiden dat een jonge man, Elihu, die netjes op zijn beurt gewacht heeft nu de oude mannen zwijgen, omdat Job niet naar hem wil luisteren. Deze Elihu wordt heel boos op Job en op de drie vrienden (Job 32:1-6).

- Elifaz gaat er dan nog eens dunnetjes overheen en beschuldigt Job dat hij godslasterlijk is en uit zijn nek kletst, want waar is hij in vergelijking tot Gods grootheid in de natuur?

* Dan maakt God een einde aan de argumenten van Elifaz en laat aan Job Zijn almacht in de schepping zien.

- Job verootmoedigt zich voor God.

* God gaat verder Zijn grootheid in de schepping te vertellen.

- Job herroept nogmaals en doet boete. Hij heeft nu een echte

ontmoeting met de eeuwige God gehad en dat maakt alles helder. Let op: de persoonlijke ontmoeting met God verandert zijn leven en inzicht! En niet de redevoeringen van de vrienden!

• In het laatste stukje van het drieluik vermaant God de vrienden, want zij hadden geen gelijk en Job wel. De argumenten van die vrienden klopten niet en ze hadden niet op de juiste manier over God gesproken! Dus voor ons een oproep om door dit soort vrome argumenten heen te prikken, want ze doen God onrecht! Dus als iets niet gebeurt, als dingen tegengesteld, als je zware tegenspoed en teleurstellingen hebt, vergeestelijk het niet en probeer zelf een ontmoeting met God te vinden, dan wordt het duidelijk. En God vinden begint met aanbidding, en dat is OOK verootmoediging, net zoals Job deed (al denk je in alles in je recht te staan/in niets gezondigd te hebben).

- Ook al heeft Job gelijk, hij mag zich daar niet op beroemen of wraak nemen, en Job moet voor die 'vrienden' bidden, dan komt er een ommekeer in de tegenspoed. Een attitude waarvan veel te leren valt. Het antwoord op het dilemma wat nu het antwoord op het lijden is, heeft Job in zijn persoonlijke ontmoeting met God gehad. En dat antwoord gaat ons niet aan, het wordt ons ook niet meegedeeld. Op dezelfde wijze zal iedereen die met enorm leed of zware tegenslag geconfronteerd wordt, zich een weg moeten banen (net als Job) door alle welgemeende (maar onechte) adviezen/argumenten. Hij zal zijn eigen gevoel voor gelijk en twijfel moeten overwinnen om een nieuwe ontmoeting met God te vinden. Een ontmoeting gebaseerd op verootmoediging (zonder voorwaarden vooraf). En net als bij Job, laat God zich vinden. Een totaal andere aanbidding is het gevolg en daarin ligt dus ook ieders eigen, zeer persoonlijke antwoord (en dat gaat een ander dan ook niet aan). Lijden kan mensen verbitteren en vergiftigen. De ontmoeting met God plaatst je er anders in, zelfs al krijg je

niet voor alles een verklaring. Die godsontmoeting van Job maakte hem een ander mens. Zelfs zo, dat hij voor zijn goedbedoelde (maar volkomen ongelijk hebbende) vrienden kan bidden. Wat een 'worshipper' is Job, wat een voorbeeld!

Het hele verhaal is dus ook een les hoe we niet moeten bemoedigen. Men hoede zich voor dezelfde (vriendelijke) argumenten. Het enige wat we kunnen, is troost vinden in God door Hem te zoeken en te ontmoeten. Voor (zang)leiders een les om niet zomaar kreten in de groep te gooien, die zwaar kunnen traumatiseren.

- Eeuwen later krijgt Ezechiël in een profetie te horen, dat als een land gezondigd heeft en er grote rampen gebeuren en als daar Noach, Daniël en Job zouden leven, deze alleen maar zichzelf zouden kunnen redden door hun persoonlijke gerechtigheid (Ezechiël 14:14, 20). Hier wordt bevestigd dat Job tegenover zijn 'vrienden' gelijk had.
- In het Nieuwe Testament komt in de brief van Jacobus de volharding van Job nog eens terug. Hiermee wordt zijn doorzettingsvermogen, ondanks alle tegenwind bedoeld. En daar kunnen we als aanbidders en lofprijzers ook veel van leren. *"Degenen die standhielden prijzen we gelukkig! U hebt gehoord hoe standvastig Job was, en u weet welke uitkomst de Heer gaf; de Heer is immers liefdevol en barmhartig"* (Jac. 5:11).

HOOFDSTUK 23 DANIËL

De levens van alle profeten uit het Oude Testament zijn interessante voorbeelden voor aanbidders. Het leven van Daniël geeft nog een aantal extra uitdagingen omdat hij politiek een enorme carrière maakte. De vijand, Nebukadnessar, walst je land plat en neemt de hoofdstad Jeruzalem in. Hoe zou jij je voelen onder dit geweld? Dan worden de slimme kinderen (van het hof en de edelen) meegenomen om de overwinnaar te dienen (maar ook om te zorgen dat de verslagen edelen/hof geen revolte deden, wat hun kinderen met de dood zouden moeten bekopen). Aan het vreemde hof, in een totaal andere cultuur moest stevig gestudeerd, aangepast en geïnteregreerd worden: taal, eten, gebruiken, literatuur, wetenschap, godsdienst, politieke, sociale en culturele aspecten. En dan geen getto, waar je je als allochtoon overeind kon houden. Toch blijven deze vier jongelui: Daniël, Chananja, Misaël en Azarja overeind (deze laatste drie heten later Sadrach, Mesach en Abednego). Ze weten op een slimme manier hun eigen sobere eet- en drinkregels te houden. God geeft deze vier bijzondere inzichten. Ze doorstaan cum laude het examen en treden in dienst van de koning. Dus een politieke carrière in een vijandige cultuur, die bovendien niet de Joodse Jaweh-waarden had. Daniël is zijn hele leven in politieke dienst gebleven. Dan ontstaat er een conflict over vrijheid van geweten/geloof. Een godswonder voorkomt dat Sadrach, Mesach en Abednego in een enorme oven verbranden. Deze knapen blijven staan voor hun overtuiging. Daniël wordt gouverneur van Babel. Als de macht in handen van de Meden (Darius) komt, wordt Daniël zelfs minister van financiën, want hij is onkreukbaar! Corrupte bestuurders proberen hem te tackelen. Maar Daniël blijft zijn geloof trouw. Op procedurele gronden weten ze Daniël te veroordelen tot de leeuwen-

kuil, waar hij door een wonder uit verlost wordt! Hoe zou jij je houden onder al die druk (pogingen tot corruptie; "Joh, doe nu even...")? Een veroordeling vanwege je principes... Maar Daniël bleef God aanbidden en als worshipper bleef hij kaarsrecht overeind.

Daniëls leven kan ons nu nog steeds het nodige leren:

- Als resultaat van deportatie van Israël en Juda ontstonden door heel Mesopotamië Joodse gemeenschappen (vaak met een soort synagoge). Daar was het redelijk goed wonen (de meesten gingen aan het eind van de ballingschap dan ook niet terug naar Israël om de boel te herbouwen). Daniël duikt niet onder in de beslotenheid en gemakkelijker/gezelligheid van die getto's. Hij maakte promotie op promotie IN de maatschappij en blonk uit als goed bestuurder. Dat was de kwaliteit van zijn lofprijzing. Een geweldige uitdaging voor iedere gelovige nu om een aanbidder te worden in maatschappelijke, economische, publieks- of culturele functies en daarin uit te blinken als goed bestuurder.
- Dus naast participatie in de echte wereld tot in de hoogste regionen is de andere les de kwaliteit van die participatie. Daniël leverde geen tweedeklas werk, hij was topklasse op ieder terrein. Ten slotte leverde dat hem het respect van de hele omgeving op. Ook na een machtwisseling bleef hij gewoon op zijn post en bleef hij kwaliteit leveren.
- Daniël bleef God iedere dag aanbidden en deed dat op vaste tijden. Zo'n persoonlijk systeem blijkt te helpen om geestelijk overeind te blijven in een (andere) cultuur.
- Daniël ging NIET van kick naar kick, hij zocht niet steeds naar nieuwe 'ervaringen'! Het wonder van de leeuwenkuil gebeurde maar één keer en daarmee deed hij het; er kwamen geen andere 'godservaringen'! Hij probeerde dat ook niet te herhalen.

HOOFDSTUK 24 EZRA EN NEHEMIA

Na de ballingschap mag een restje van het volk Israël terugkeren om Jeruzalem en de tempel te herbouwen en de eredienst van God weer te beginnen. Die periode van herstel wordt geleid door de priester-schriftgeleerde Ezra (Ezra 7:1, 6) en de stadhouder/bestuurder Nehemia. Rechtvaardig bestuur en geestelijk herstel blijken hand-in-hand te gaan. Je vindt alles terug in de Bijbelboeken Ezra en Nehemia. Na de ballingschap keert een gedeelte van het volk terug. Dan volgt de herbouw van de tempel als geestelijk hart van het volk. Als het fundament gelegd wordt, komen de priesters, de Leviëten en het volk bijeen. Ze zingen Gods lof: "want Hij is goed, want zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid over Israël." "Vele anderen juichten en jubelden" (Ezra 3:12b), maar anderen weenden luid. Gejuich en gehuil klinken door elkaar. Verdriet en blijdschap vermengen zich. De stem verheffen is ook aanbidden.

Ezra krijgt van Koning Darius opdracht om de tempel te herbouwen. Tevens mag iedereen van het volk terug. *"Daar bij het Ahawakanaal riep ik op tot een vasten, om ons te verootmoedigen voor onze God, en hem te smeken om een voorspoedige reis voor onszelf, voor onze kleine kinderen en voor al onze bezittingen. Ik had mij er namelijk voor geschaamd de koning om een escorte te vragen van soldaten en ruiters die ons zouden kunnen beschermen tegen vijanden op onze weg, want wij hadden tegen de koning gezegd: 'Onze God biedt allen bescherming die zijn hulp vragen, maar zijn hevige toorn treft allen die zich hem afkeren.' Daarom vastten wij en vroegen onze God om hulp, en hij verhoorde ons"* (Ezra 8:21-23).

Wat Ezra hier doet, is een interessante manier om een belangrijke tocht voor te bereiden. Hier valt heel wat van te leren.

Als je aan iets 'groots' begint, is het een goede aanzet om te beginnen met verootmoediging, vasten en smeking. En ook dat is een wijze les voor aanbidders. Gebed helpt dus om te 'focussen'.

In Jeruzalem aangekomen, hoort Ezra dat de eerste groep bannelingen die terugkwam, zich vermengd had met de bewoners. Tevens was er weer onreinheid ten aanzien van de gruwelen van afgoden. Ezra is daar dan helemaal kapot van.

"Zodra ik dit hoorde, scheurde ik mijn kleren en mijn mantel. Ik trok het haar uit mijn hoofd en mijn baard, en ging zitten, verbijsterd. En allen die vanwege de ontrouw van de ballingen de dreigende woorden van God van Israël vreesden, kwamen bij mij. Zo bleef ik verbijsterd zitten tot het avondoffer. Toen stond ik op, beëindigde mijn boetedoening, en met gescheurde kleren en mantel viel ik op mijn knieën en spreidde mijn handen uit naar de Heer, mijn God. Ik zei: 'Mijn God, ik schaam me, mijn God, ik ben te beschaamd om mijn gezicht naar u op te heffen, want onze zonden reiken tot boven ons hoofd en onze schuld is zo hoog als de hemel'" (Ezra 9:3-6).

Het is interessant het gehele gebed eens te lezen, het loopt door tot Ezra 10. Het is een prachtig voorbeeld van hoe je je kunt verootmoedigen voor de schuld van anderen. Deze attitude is mijns inziens ook vandaag nog van groot belang voor iedere 'aanbidder'! Die nederigheid, die rouw, blijkt gevolgen te hebben, want het volk sluit zich bij Ezra aan (Ezra 10:1-6). *) Dan volgt er een grote volksvergadering, waarin Ezra de wet gaat uitleggen (vanaf Neh. 8:6). Dat begint met een bijzonder lofgebed. Er volgt een dag van boete en gebed (Neh.9). De Levieten doen een gebed van boete (Neh. 9:6-37). En dat wordt afgesloten met een verbond (Neh. 9:38). Het is opmerkelijk hoe de houding van gebed een reformatie van het publieke leven en een hervorming van bestuur ten gevolge heeft.

Nehemia is een hoge ambtenaar. Hij wordt hevig aangesproken door een verslag over de staat van verval van Jeruzalem, de verwoestingen en de ellendige situatie van de overgebleven Joden in het land Israël. Dan gaat Nehemia boete doen, rouw bedrijven en bidden voor de tempel, Jeruzalem en het volk. Je vindt dit hele, eerlijke gebed in Nehemia 1. Na dit gebed durft hij het aan om zijn zorg met de koning te bespreken. Als de koning vraagt waarom hij er zo bedrukt uitziet, doet Nehemia snel een schietgebedje (Neh. 2:4). Dan durft hij het aan om zijn zorgen te uiten. Hij mag naar Jeruzalem om de stad te herbouwen. Nehemia weet de mensen te motiveren, maar er komt ook gelijk grote tegenstand. Nehemia brengt ook dat bij God: *"Hoor, onze God, hoe wij gehoond worden"* (Neh. 4:4). Dan worden Nehemia en zijn mensen bedreigd. *"Mijn God, reken mij ten goede aan wat ik voor dit volk heb gedaan"* (Neh. 5:19). Ook brengt hij bij God alle leugens en laster van de tegenstanders: *"Mijn God, denk aan alles wat Tobia en Sanballat hebben gedaan, en ook aan de profetes Noadja en de andere profeten die eropuit waren mij bang te maken"* (Neh. 6:14). Nehemia gaat door om het land en tempel weer goed bestuur te geven: *"Mijn God, denk aan alles wat ik heb gedaan; laten de goede daden die ik heb verricht voor de tempel van mijn God en voor de eredienst, niet worden uitgewist"* (Neh. 13:14). Er bleken ook verraders te zijn onder de teruggekeerde priesters en Levieten. Ook daar moet Nehemia schoon schip mee maken: *"Vergeet niet, mijn God, dat zij en de Levieten het priesterschap en het prietelijk verbond dat u met hen hebt gesloten, te schande hebben gemaakt"* (Neh. 13:29). En het boek over Nehemia sluit af met: *"Gedenk mij, mijn God, ten goede."*

Nehemia leidde als stadhouder het nieuwe begin van het volk na de ballingschap. Hij deed dat 'bij de gratie Gods', onbaatzuchtig. Het is een voorbeeld voor iedereen die iets leidt: in de maatschappij, economie of politiek... Het valt te hopen dat

ze, steeds terugkijkend, kunnen bidden: "Gedenk mij, o Heer, want ik deed het onbaatzuchtig, net als Nehemia." Wil je dus (in je groep, kerk, gemeenschap) een geestelijk herstel? Dan is dat geestelijke herstel ook maatschappelijk en is goed bestuur een noodzaak. Want dit goede bestuur voorkomt dat we maar doordobberen op de golven van emotie en kortzichtige korte termijn-oplossingen. Ontwikkel als worshipper een visie voor de lange termijn, zet je in voor goede leiding, voor goed bestuur en de oogst van dat zaaigoed zal een geestelijke herleving zijn!

*) Belangrijk om te onderkennen is dat na deze verootmoediging actie werd ondernomen. Het betreft altijd een bepaalde periode die wordt afgesloten met praktisch handelen naar de geopenbaarde wil van God. Vergelijk Jozua 7:6-15. God zegt hier duidelijk tegen Jozua, die zich verootmoedigde voor God: "Sta op en kom in actie"! In een bepaalde evangelische stroming is al enkele jaren een tendens gaande waar dienst na dienst de gemeenteleden plat op hun aangezicht gaan om zich te verootmoedigen en vergeving te vragen voor alles en iedereen. Deze "vrome" vorm van opgelegde nederigheid heeft een verlamme werking op alle activiteiten. Ezra sluit zijn periode van boetedoening en verootmoediging duidelijk af en begint met het praktisch uitleggen van de wet. Het gevaar van overgeestelijk gedrag, alleen maar om indruk te maken op elkaar, kan simpelweg voorkomen worden door je gezonde verstand erbij te houden en de tijd van berouw ook om te zetten in daden.

HOOFDSTUK 25 PAULUS, WORSHIPPER

Bij deze aanhef denk je al gauw: hoe kan dat nu? Ik denk bij de naam Paulus eigenlijk alleen maar aan een theoloog die soms nog knap moeilijk was ook! Die gedachte is heel begrijpelijk. Toch was Paulus een echte worshipper. Uit de context van dit hele boek blijkt dat lofprijzing en aanbidding een levensstijl is. Dus als je dat als vertrekpunt neemt en dan kijkt naar Paulus, kun je alleen maar constateren, dat Paulus' hele leven gericht was op het dienen van God. Hij heeft zijn hele leven hieraan gewijd en is hiervoor (volgens de overlevering) ook voor gedood. Paulus was dus een 'worshipper', maar niet iemand die de hele dag met zijn handjes in de lucht wuifde en simpele mantra's zong. We weten dat het voor Paulus menens was. IEDERE brief begint en eindigt met een korte lofprijzing of zegenbede. Als ware aanbidder bidt hij iedereen de zegen, de sjaloom van God toe.

Maar die gesteldheid kan ook heel verkeerd zijn. En dat komt duidelijk naar voren in de eerste periode van zijn leven. Je vindt dat uitgebreid beschreven in Handelingen 7:54-8 en 9:1-19. Paulus heet dan nog Saulus en deze jonge man wil God echt dienen. Dat betekent dat hij de valse aanbidder moet zien te vinden en te doden, want hun leugens brengen verwarring en verderf. Dus vervolgt hij de christenen.

Dit is wellicht de grootste valkuil voor een worshipper: het fanatisme! En voordat Saulus het wist, was hij een extremist, een terrorist! (Klinkt bekend, nietwaar?) Denk nu niet dat Saulus een domme 'platteland' was. Nee, Saulus had lang gestudeerd en kende ook het hellenisme (de toenmalige cultuur) zeer goed (dat blijkt later uit zijn toespraak in Athene). En zijn familie stond midden in het normale, civiele leven (hij had het Romeinse burgerrecht door geboorte, wat betekende dat zijn ouders al 'echte' Romeinen waren). Paulus was dus

geen 'cultuurdombo'. En ondanks al die studie, kennis, culturele achtergrond en integratie werd hij een religieuze terrorist en vermoordde hij mensen, die dezelfde God op een iets andere manier aanbaden..... Als God hem niet in zijn kraag had gegrepen, zou Paulus als Groot Inquisiteur geëindigd zijn.

De ommekeer wordt beschreven in Handelingen 9:1-21. Opmerkelijk is, dat zijn grondhouding God werkelijk aanbidde bleef, maar deze werd totaal anders gericht.

De rest van Handelingen en de brieven erna beschrijven het leven van Saulus, die nu Paulus wil heten en zich volkomen distantieert van fanatisme, extremisme en terrorisme. Er is GEEN ENKEL vers te vinden, dat tot haat of geweldacties aanzet. Hij heeft een ontmoeting gehad met Jezus, de man van vrede en non-violence. Die weg gaat hij nu ook. Waar nodig gebruikt hij zijn Romeinse rechten, maar nergens neemt hij het recht in eigen hand. Hij toont respect voor allerlei gebruiken en respecteert andersdenkenden (lees nogmaals goed zijn redevoering in Athene).

In het eerste deel van zijn leven was zijn grondhouding en verlangen beslist goed, maar de uitwerking bleef 'theorie' en eindigde in terreur.

In het tweede deel van zijn leven weet Paulus wat echte aanbidding is. Dan kan hij het pas echt in de praktijk brengen, omdat hij Jezus heeft ontmoet, en dankzij Hem de bedoelingen van God heeft leren begrijpen. En dat hield in dat hij soms zelf vervolgd werd, in de gevangenis terecht kwam en bijna vermoord werd. Maar in dat alles volgde hij de diepe geestelijke betekenis van lofprijzing en aanbidding: Jezus Christus, die zich gaf als losprijs voor anderen.

We kunnen heel veel uit het leven en de geschiedenis van Paulus leren. En hopenlijk nemen wij dezelfde attitude over. Paulus is een groot voorbeeld van echte aanbidding, iemand die ons de weg wijst vanuit de intolerantie van terreur naar vrede, no-violence en respect. En toch hield hij zijn geloof en identiteit helder overeind. Zo is hij een inspiratie voor miljoenen geworden, en dat dus niet alleen vanwege zijn theologie.

Nu wij in een tijdperk leven waarin gelovigen makkelijk fanatiek worden, zijn deze overwegingen van enorm (politiek) belang. Gaan we te werk als Saulus? Voor we het weten zijn we fanaticen, extremisten, terroristen en kleeft er bloed aan onze handen! Onzin? De man die in de Verenigde Staten een bom in een abortuskliniek gooide, was een 'evangelisch' gelovige.... Er zijn christelijke leiders die discriminatie goedpraten! Er zijn christelijke leiders die geweld propageren! Ook geestelijke manipulatie van gelovigen is geweld!

Paulus is een voorbeeld, waar ware worship en echte aanbidding je kan brengen. Hij doorgrondde als geen ander de diepte en de rijkdom van het kennen van God. Als geen ander heeft hij Jezus Christus gevolgd. Hij was geen domoor, maar studeerde, verkende andere culturen en toonde respect voor andere overtuigingen (religieus, politiek en cultureel). En toch wist hij de werkelijkheid van God in ieder debat met kracht en overtuiging neer te zetten.

HOOFDSTUK 26

AANBIDDING DOOR WIJZEN EN DWAZEN

Het kerstverhaal lees je in Matteüs 1:18, 2:18 en Lucas 2:1-21. Diverse soorten mensen komen om te 'aanbidden'. Er zijn wijzen, astrologen uit het Oosten, die de ster van het kind/de koning der Joden gezien hebben en gekomen zijn om dit koningskind hulde te bewijzen. Deze wijzen verheugden zich met grote vreugde en hadden kostbaarheden bij zich: goud, wierook en mirre. Ze knielden voor deze nieuwe koning, die in een voerbak lag. Om deze vorm van tekenen van de sterren te kennen, moest je behoorlijk doorgestudeerd hebben. Het waren eerder astronomen dan occulte astrologen. En ze waren heel andersdenkend dan de gelovige Jood! Deze aanbidding blijkt waardevol in de ogen van God te zijn. God spreekt zelfs in een droom tot deze 'wijze' wetenschappers.

Aan de andere kant van het sociale spectrum zitten de dwazen, de herders. In de dagen van Jezus waren de herders allang niet meer de nobele strijders uit de dagen van de grote koning David (die zelf ook herder was geweest). In Jezus' dagen waren herders meestal goedkope 'huurlingen', die er bij gevaar als eerste vandoor gingen. Ook was het verschil tussen herder en struikrover niet groot. Herders wilden nog wel eens op deze wijze 'bijverdienen'... Dat ze vreselijk schrokken van die engelen had dus wel een reden! Ze stonden beslist onderaan de sociale ladder. Herders waren zelfs bereid varkens te verzorgen (het meest onreine beroep volgens de Joden). Dus wie gaf om herders? Niemand! Uitgerekend voor dat uitschot, die niet-geïntegreerde, gemarginaliseerde (vermoedelijk allochtonen), voerden de engelen hun fantastische lichtshow op!!! Aan deze outcasts wordt de boodschap van Gods Koninkrijk meegegeven: "Eert God in den hoge, en vrede voor ieder, die van goede wil is" (moge-

lijke vertaling). Deze outcasts durven dan naar de plek van het gebeuren te gaan en die ontmoeting veranderde hen: ze keren terug, God lovend en prijzend.

Wat leren wij nu van deze situatie? Van hoog tot laag mogen wij tot Jezus komen en Hem aanbidden. Andersdenkenden, dieven, voor iedereen is er een plek bij die voerbak. En wanneer je het nodige hebt vergaard (geleerd) tijdens je leven, wat is dan jouw goud, wierook en mirre, die je Jezus gaat aanbieden? Wat zijn jouw kostbaarheden? Ook die kunnen en mogen een lofoffer zijn!

HOOFDSTUK 27 WIE AANBID JE?

Jezus is na zijn Jordaanervaring vol van de Heilige Geest (Luc. 4:1). En dan komt de grote verzoeking in de woestijn. Gelijk de testbank. Zal Jezus inderdaad de listige trucjes en manipulaties voorzien? Je vindt het verhaal opgetekend in Matteüs 4:1-11 en Lucas 4:1-13.

Wat opvalt:

- Pas na een periode van meditatie, gebed en vasten komt de verzoeking. We leren hiervan dat er inderdaad verleidingen zijn, die na een stevige geestelijke prestatie komen.

- Twee keer komt de verleiding met de inleiding: "Indien je Gods Zoon bent..." Op dezelfde wijze komen ook vandaag verzoeken bij onszelf: "Als je (echt) zo'n gezegende/gezalfde musicus, (zang)leider, artiest bent..." En let dan heel goed op, wat erna aan manipulatie komt! Je bent gewaarschuwd.

- Na de eerste verleidelijke inleiding komt de uitdaging: doe dan een wonder (stenen uit brood). Nu zou men zeggen: "als je dat en dat niet doet, dan ben je niet Gods gezalfde of zo'n bijzondere artiest of..." Wel, je hoeft je op deze wijze nooit te bewijzen. Had je aan die manipulatie toegegeven en je 'trucje' gedaan, dan had je feitelijk je gave aanbeden en niet de Gever van de gaven.

- Na de tweede verleidelijke inleiding wordt werkelijk om iets heel imponerends gevraagd: "Als God zo met je is, zal dat zeker gebeuren." In deze tweede vraag ligt ook de verleiding schuil om Gods aanwezigheid maar even te bewijzen. Maar God en zijn majesteit/werking hoef je nooit te bewijzen. Hij werkt op Zijn manier.

- De derde keer gooit de duivel het masker af (ik volg hier de volgorde van Matteüs). De duivel spreekt hier feitelijk de waarheid: de hele wereld en de macht is van hem. Door de

zondeval was dat in zijn bezit gekomen. Maar dat is ogenschijnlijk zo. Ook over de gevallen wereld is de heerschappij in de handen van God. Er is een grotere waarheid, achter de eerste, oppervlakkige waarheid. En hier is de vraag: hebben wij dat door? Wat zeggen we, als er mensen naar ons toekomen, die zeggen: "Het is in mijn macht om..." of "Ik kan zorgen dat..." Gaan we dan voor integriteit, authenticiteit en echte creativiteit, of maken we een knieval voor de macht? Deze laatste verleiding appeleert aan onze diepste verlangens: wil niet iedereen erkend, begrepen en gewaardeerd worden, in het centrum van de aandacht staan en invloed hebben? Het antwoord is dus: daar gaat het niet om, we moeten ons blijven focussen op het echte doel! We aanbidden niet onze zogenaamde positie of status, maar God.

In de volgorde (in Mat.) van verleidingen zit nog een andere interessante les! En dat heeft te maken met je persoonlijke ontwikkeling in de loop van jaren. Waarmee krijg je (tijdens je carrière) te maken?

* Eerst het vraagstuk van brood op de plank. Verkopen we daarvoor onze ziel en zaligheid (door maar wat trucjes te doen; door volledig commercieel te gaan of door echtheid op te offeren voor goedkoop effect, door...). Of gaan we voor diepere, authentiekere zaken?

* Dan het vraagstuk van roeping, je kunstenaarschap, je zalving. Ga je dat bewijzen door risico's te nemen en (namens God) proberen te manipuleren?

* Ten slotte het vraagstuk van succes, invloed en erkenning! Je kunt dit alles inderdaad krijgen door het met iedereen eens te zijn, door echtheid op te offeren, door niet langer jezelf te zijn en voor makkelijk succes te gaan... Het getuigt alleen van meer karakter, meer echtheid, meer authenticiteit om overeind te blijven. Maar daar maak je dan ook niet altijd vrienden mee. Voor iedereen die creatief is en het creatieve pad gaat,

zijn dit zaken die overwogen moeten worden, omdat er een dag komt, waarop je deze vraagstukken tegenkomt.

Ook ieder gelovig mens, iedere worshipper zal deze verleidingen in een bepaalde vorm tegenkomen. Dat kan op het werk, maar ook in de kerk!

HOOFDSTUK 28 VROUWEN

Ik kom uit een achtergrond waar mannen werden gezien als de 'gezelfden des Heren'. Niet dat vrouwen tweederangs schepselen waren, maar er was toch wel een duidelijk verschil. In het begin van mijn huwelijk ben ik hier behoorlijk tegenaan gelopen en heb ik na intensief bijbelonderzoek die opvatting volledig moeten herzien. Vrouwen worden net als mannen geroepen om te aanbidden en God te prijzen met hun talenten en hun leven. Ook het vraagstuk kan een vrouw in een/de bediening staan, kan alleen maar bevestigend beantwoord worden. Er zijn vrouwelijke politieke leiders geweest in de Bijbel, vrouwen waren profetessen, vrouwen waren voorgangers, enzovoort. (Een compleet plaatje vind je in deel 4 van deze serie boeken: de boodschap). De slotconclusie is dan ook terecht: God schiep man en vrouw: gelijkwaardig in hun mogelijkheden en waarden, maar verschillend in sekse. In het kader van deze studie over lofprijzing en aanbidding is het interessant om de rol van vrouwen in Oude en Nieuwe Testament te belichten.

- We kennen de situatie van de doortocht door de Schelfzee van het volk Israël onder leiding van Mozes. Na de doortocht is er een enorm lofprijzings- en dankfeest, waar Mirjam de vrouwen voorgaat in zang en dans (Ex. 15).
- Eén van de richteren was profetes Debora. Zij geeft leiding aan het verzet tegen een vijandige koning. En na de overwinning zingt zij een loflied, dat vol expressie is (Richt. 4).
- Het boek Ester vertelt hoe dit mooie meisje een harembevoogster tot gerief van de koning wordt. Maar dankzij haar slimme inzet gaat de verdelging van de Joden niet door. En het resultaat is de instelling van het Purimfeest, een lofprijzingsfeest van vreugde en dankbaarheid.
- Hooglied: een lofprijzingslied over de standvastigheid van

deze jonge vrouw en over de puurheid van haar liefde voor haar echte geliefde.

- In het evangelie naar Lucas lees je dat rond de geboorte van Jezus, Maria een prachtig lofgebed/lofzang uitte om God te aanbidden (Luc. 1:46-54)
  - Het gevolg van Jezus bestond niet alleen uit de twaalf discipelen. Er was een hele schare vrouwen die meereisde en Jezus ook diende (zie onder andere Marc. 15:41; Luc. 8:1-3).
  - Bij de kruisiging nemen de discipelen de benen, zo bang zijn ze, maar de vrouwen blijven op hun post (zie onder andere Mat. 27:55; Marc. 15:40; Luc.23:27, 49, 55; Hand. 1:14).
  - Tijdens de driejarige bediening van Jezus zijn er heel opmerkelijke gebeurtenissen, die publieke opinie, moraal, etiek en cultuur op z'n kop zetten! Jezus herstelt vrouwen in hun waarden en bevecht de lagere positie en het misbruik van vrouwen. Ook toont hij de dubbele, schijnheilige moraal van mannen aan. Plaats deze situaties eens in de religieuze, culturele, sociale en politieke context van tweeduizend jaar geleden! Jezus was beslist een liefdevolle revolutionair, die ook in man-vrouw relaties Gods herstel wilde.
- * Het dochtertje van Jairus (Matt. 9:18-26, Marc. 5:21-43)
Meisjes telden toen eigenlijk helemaal niet!
  - * Jezus helpt de Kananese vrouw (Een buitenlandse vrouw telde al helemaal niet) (Mat. 15:21-28; Marc. 7:24-30).
  - * Jezus pakt de begeerte/lust van de mannen aan (Mat. 19:1-8; Mat. 5:28).
  - * Jezus staat zijn zalving door een vrouw toe (Matt. 26:6-16).
  - * Jezus waardeert het 'penningske van de weduwe' (Marc. 12:41-44)
  - * Jezus behandelt een Samaritaanse vrouw met groot respect (Joh. 4:1-42). En dat was wel de laatste met wie je omging: vrouw, een fout geloof, foute aanbiddingslocatie en ze was ook nog ten dele een publieke vrouw (haar moraal klopte niet).

- * Een vrouw die betrap is op overspel, veroordeelt hij niet, maar hij herstelt haar en beschermt haar tegen het leugenachtige en dubbele moraal van de mannen (Joh. 8:53; 8:11).

Er wordt in de media wel eens geroepen dat christenen de vrouwen onderdrukken of niet gelijk behandelen. Mocht dit zo zijn (helaas), dan gebeurt dat op basis van een privé overtuiging of misbruikt men bijbelverzen. Maar als je Jezus volgt, is het leven van iedere vrouw net zo'n lofoffer als het leven van iedere man. Voor God zijn man en vrouw gelijk, beiden begiftigd met gaven en talenten, die tot ontplooiing mogen komen. Het laatste wat mag gebeuren, is dat naïeve gelovigen het geloof misbruiken en een medemens belemmeren in zijn of haar roeping of gave...

HOOFDSTUK 29 HET TWEEDE GEBOD

“Toen sprak God deze woorden: ‘Ik ben de Heer, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd. Vereer naast mij geen ander goden. Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hier boven is of van iets beneden op de aarde of in het water onderd de aarde. Kniel voor zulke beelden niet neer, vereer ze niet, want ik, de Heer, uw God, duld geen andere goden naast mij” (Ex. 20: 1-5a).

Dit gebod is wel eens misbruikt om aan te tonen dat beelden- de kunst fout is (terwijl God van de kunst houdt). Dit gebod heeft niet te maken met kunst, maar met aanbidding! Wat aan- bid je? En dit bijbelvers stelt zeer nadrukkelijk aan de orde: *Wat zijn je goden? Waarop ben je gefocust? Wat is feitelijk nummer één in je leven?*

- Is het bezit?
- Is het luxe?
- *Zijn het je verlangens, waar je alles aan opoffert?*
- Is het je lust, genot?
- Is het hebzucht?
- Is het geld?
- Is het macht?

Wie of wat is je God? Wie aanbid je?

- Ben je zelf je God?
- Is je gave, kennis, kunde je God?
- Is je arrogantie of eigenbelang je God?

Wat is je God? Wat aanbid je?

Dit kunnen heel confronterende en pijnlijke vragen zijn. Want vanuit die vragen kom je direct op het vraagstuk van je per- soonlijke identiteit, de reden van het bestaan, de zin van je eigen leven, de relatie tot anderen...

Wie is jouw God en waarom aanbid je?

- Er zijn er die onvoorstelbaar bang zijn voor God, en daarom op de ‘straight & narrow’ blijven.
- Er zijn er die in God geloven om behouden te zijn, en de rest van hun leven comfortabel op een kerkbank zitten te niksen.
- Er zijn er die God aanbidden omdat ze meer zegeningen willen; dat kan een spirituele (kick) ervaring zijn, of men wil meer welzijn, welstand of bezit.

Wie is God? Wie aanbid je? Waarom aanbid je?

HOOFDSTUK 30 SLOTPANORAMA

Johannes, de laatste levende apostel, zit in het gevangenkamp op het eiland Patmos. Daar krijgt hij het grote visioen, de openbaring over het einde der tijden. Hoe zal het er daar uitzien? Zal het zijn, zoals het volksgeloof zegt, dat we een eeuwigheid lang op wolkjes zweven en met harpjes geestelijke liedjes zingen? Niets blijkt verder van de waarheid af te staan...

De grote troon van God wordt beschreven (Openb. 4); vierentwintig oudsten en vier dieren aanbidden God en prijzen Zijn lof (Openb. 4, Openb. 5). Ook is er een menigte engelen, en alle schepselen prijzen God. Dan is er een ontelbaar grote schare mensen, die God aanbidt (Openb. 7:9-17). Een opeenvolging van gebeurtenissen wordt vermeld, afgewisseld door lofgezing (onder andere Openb. 11:15-19; Openb. 15:1-4; Openb. 19:1-9). En aan die lofzangen nemen de dieren, engelenmenigten, de vierentwintig oudsten en menigten mensen deel.

Het finale panorama is de nieuwe hemel en nieuwe aarde met het nieuwe Jeruzalem. Die stad is een gigantisch kunstwerk. Maar de stad is leeg. Dan brengen de heersers, leiders en volkeren (Openb. 21:24, 26) al hun glorie en heerlijkheden in deze stad. En zo wordt deze stad angekleed met het lofoffer van alle mensen. En dat lofoffer mag bestaan uit kunst, muziek, verhalen, alles wat met creativiteit te maken heeft, gedichten, volkskunst, topkunst, kindertekeningen, uitvindingen, zang, dans, boeken en verzamelingen, dus gewoon alles wat lof verdient en van waarde geacht wordt. En tot in eeuwigheid mogen wij hiervan genieten.

Wat een geweldig uitzicht! Er is eenmaal een nieuwe wereld, die een lofoffer is. Er is een nieuwe hemel die één grote lofzang is. Er is een schitterend mooie wereldhoofdstad: het nieuwe Jeruzalem, een adembenemend mooi kunstwerk, één groot lofoffer. En dan is die stad boordevol met alles uit de geschiedenis van mensen, en zo tot lof van de eeuwige God. Alles heeft zo een plek in de eeuwigheid gekregen. En ook wijzelf hebben daar onze plek als een levend lofoffer. Wat een geweldig vooruitzicht!

HOOFDSTUK 31 VOLG NA, MAAR WEES GEEN JAKNIKKER

Rond de dertiende eeuw schreef Thomas à Kempis (1380-1471), een Nederlander en lid van een broederschap, het boek *De navolging van Christus (Imitatio Christi)*. Het werd een bestseller! Het is na de Bijbel het meest vertaalde en verkochte boek ter wereld. *1)

Dat boek staat in een traditie van navolgingen. In de Middeleeuwen werden mensen opgeroepen in het oog springende, (overleden) overtuigde christenen na te volgen en dat leidde op zeker moment tot heiligenlegenden. De discipelen volgden Jezus. En ook Paulus had mensen die met hem mee reisden (hoewel dat niet altijd een succes was, zie Handel. 15:35-41). Verder staan er her en der in de Bijbel wat teksten verspreid die goed leiderschap prijzen. Ruk je dat allemaal uit zijn verband, dan hoor je sommige leidinggevers al snel roepen dat je je leiders moet volgen, maar in de praktijk betekent dat, dat je dan je mond moet houden. Andere leidinggevers verheffen zich nog verder en eisen bijna absolute gehoorzaamheid: *“Raak de gezalfde des Heren niet aan”*, hetgeen trauma's bij vele 'volgelingen' veroorzaakt. Is dat nu de navolging die de Bijbel bedoelt?

Gelukkig is er een hoofdstuk in de Bijbel, waarin het allemaal grondig op een rijtje gezet wordt. In Hebrëen 11 vind je de opsomming van aanbidders die ons tot voorbeeld worden gesteld. En dan blijkt dat bepaalde dingen anders in elkaar zitten. Deze mensen worden genoemd omdat ze een voorbeeld in geloof waren, en dus vanwege hun **dad**en. Dus niet door geschreeuw of intellectuele hoogstandjes. Hun geloof bleek uit hun handelen, en dat dwingt respect af. **Alleen dat soort mensen mogen we als voorbeeld nemen.** Dit soort mensen krijgen

gezag door hun inzet en kwaliteit van handelen. En daar mag iedere eigentijdse leidinggevende over nadenken.

Lees het hele hoofdstuk Hebrëen 11 eens. De opsomming gaat achter elkaar door: vanuit het geloof heeft deze ... dat en dat gedaan. Het geloof gaf hun de kracht en het vertrouwen om hun uitdaging tot stand te brengen. En dat was allemaal niet 'easy'! Zeker degenen die zo makkelijk roepen dat men naar hen moet luisteren of volgzzaamheid willen afdwingen, moeten eens goed lezen **waarom** deze 'geloofshelden' nagevolgd mogen worden.

“Wat valt hier nog aan toe te voegen? De tijd ontbreekt me om te vertellen over Gideon en Barak, Simson en Jefta, David en Samuël, en over de profeten, die door hun geloof koninkrijken overwonnen, gerechtigheid lieten gelden, en kregen wat hun beloofd was; die leeuwen de muil toeklemden, aan vuur de laaiende kracht ontnamen en ontkwamen aan de houw van het zwaard; die hun zwakheid krachtig overwonnen, in de oorlog machtige helden werden en vijandelijke legers op de vlucht joegen. Vrouwen kregen hun doden terug doordat die uit de dood opstonden. Anderen werden gemarteld tot de dood erop volgde en wilden van geen vrijlating weten, omdat ze uitzagen naar een betere opstanding. Weer anderen kregen te maken met bespotting en geseling, zelfs met arrestatie en gevangenschap. Ze werden gestenigd of doormidden gezaagd, of stierven door een moordend zwaard. Ze zwierven rond in schapenvachten of geitenvellen, berooid, vernederd en mishandeld. Ze doolden door verlaten oorden en berggebieden en verscholen zich in grotten en holen onder de grond. Ze waren voor de wereld te goed” (Hebr. 11:32-38).

En dit laat gelijk zien hoe wij hiermee verder moeten. Iedereen moet zijn eigen wedstrijd lopen, zijn eigen uitdaging (die voor hem ligt) aangaan en daarbij gefocust blijven op Jezus.

Afsluitend blijven de volgende vragen over, die iedereen persoonlijk moet beantwoorden:

- **Wie volg jij**, en waarom? Heeft deze persoon het profiel van Hebreëen 11? Zo niet, waarom zou je deze persoon dan volgen?
- **Wie volgt jou** na? En waarom? Dwing je volgzaamheid af of is je leven een afspiegeling van de principes van Hebreëen 11? Als dat zo is, hoef je niets af te dwingen... Je hebt automatisch het respect.

De lijst van aanbidbers uit Hebreëen 11 is niet afgesloten. We kunnen er onder andere de discipelen, Paulus, de kerkvaders, zendelingen als Willibrord, Bonifacius, Franciscus van Assisi, Theresa van Avila, Bernard van Clairvaux, Luther, Zwingli, Calvijn en Petrus Waldensus aan toevoegen. En zou jij in deze rij voor kunnen komen? Iedereen die doet wat Jezus zei: *"God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf"*, kan aan deze rij toegevoegd worden. Jacobus noemt het: *"toon je geloof uit je werken"*. Dus laat het zien in daden! En laten we eerlijk zijn: spreken over radicaliteit is ook geen heel ongenueanceerde bijbelteksten tegen mensen zeggen: *"Als je niet in Jezus gelooft, ga je naar de hel."* Laat zo iemand (die feitelijk zondigt met de tong) eerst eens daden van barmhartigheid, naastenliefde en solidariteit zien!

1*) Andere toptitels uit de eeuwige toptien verkooplijst zijn o.a. : Das Kapital van Karl Marx (maar deze daalt in de top tien); de koran (die stijgt).

HOOFDSTUK 32 EXTREME

De laatste jaren worden we in (jeugd)samenkomsten vaak opgeroepen om 'radicaal voor Jezus' te zijn. Lofprijzingsdiensten zijn soms doorspekt met dat soort kreten. Als je dan eens verder praat, dan blijkt dat men meestal wil dat je te pas en te onpas bijbelverzen over je collega's, visitie, mede-treinreizigers en vrienden uitstrooit. Maar klopt dit eigenlijk allemaal wel? Is dat nodig om een ware aanbieder te zijn?

De persoon die het meeste over alles heeft nagedacht, de wijste persoon uit de hele Bijbel, die die wijsheid en kennis van God had gehad, vinden we in het Oude Testament, in het boek Prediker (dat is Salomo). Als je dat boek voor het eerst leest, dan denk je: wat is dat voor vaagheid. Hoe hebben ze dat ooit in de Bijbel kunnen opnemen. Hoe vaker je dat boek echter leest, des te radicaler wordt het in een afgewogen balans tussen werk en ontspanning, tussen genieten en inspanning, tussen bezit en armoede, en tussen wijsheid en dwaasheid. Deze diepe wijsheid leert dat er blijkbaar een tijd voor alles is: *"Voor alles wat gebeurt is er een uur, een tijd voor alles wat er is onder de hemel. Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven, een tijd om te planten en een tijd om te rooien. Er is een tijd om te doden en een tijd om te helen, een tijd om af te breken en een tijd om op te bouwen. Er is een tijd om te huilen en een tijd om te lachen, een tijd om te rouwen en een tijd om te dansen. Er is een tijd om te ontolammen en een tijd om te verkillen, een tijd om te omhelzen en een tijd om af te weren. Er is een tijd om te zoeken en een tijd om te verliezen, een tijd om te bewaren en een tijd om weg te gooien. Er is een tijd om te scheuren en een tijd om te herstellen, een tijd om te zwijgen en een tijd om te spreken. Er is een tijd om lief te hebben en een tijd om te haten. Er is een tijd voor oorlog en er is een tijd voor vrede"* (Pred. 3:1-8).

En wellicht is dit één van de grote ontdekkingsreizen van het hele leven van de worshipper, dat zijn vorm van lofprijzing blijkbaar verandert naargelang de situatie verandert, of naar de fase in het leven. Op vele plekken vertelt het boek Prediker dat het een gave en een zegen van God is, om te mogen genieten van wat je hebt en dat je niet afgunstig moet zijn. Ook blijkt dit boek heel radicaal te zijn in een standpunt tegen extreme, fundamentalistische trekjes: *“Wees daarom niet al te rechtvaardig en meet jezelf geen overdreven wijsheid aan. Waarom zou je jezelf te gronde richten? Maar gedraag je ook niet al te onrechtvaardig en wees niet overmatig dwaas. Waarom zou je sterven voor je tijd?”* (Pred. 7:16-17, 20).

Dit is een heel wijze terechtwijzing voor scherpshijpers en de superrechtzinnigen en helpt om wat we als lofprijzing doen in de juiste perspectieven te plaatsen. Ook roept het ons op fanatisme, fundamentalisme en wettisme geen plaats te geven in het leven van een aanbidder.

HOOFDSTUK 33 EEN ZEGENENDE HOUDING

Het valt op dat vele aanbidders vaak de hemel bestormen met hun persoonlijke vragen... Natuurlijk, 1 Tim. 2:1 roept ons op tot *“smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen”*. Maar veel van wat we aanbedding noemen is toch wel vaak op ons eigen welzijn gericht. In ons lofoffer maken we God groot, maar hoe vaak doen we dat in relatie tot wat Hij deed **voor mij!** Terwijl God zo groot en zo geweldig is! Dat is iets autonooms. Het is iets wat altijd waar is en dus nooit bewezen wordt uit wat Hij wel of niet voor mij doet!

Het is dus wijs en verstandig om eens te bedenken **HOE** je zelf in dit proces staat! Lofprijst je God, omdat Hij God is? Of lofprijst je Hem, omdat je sinterklaascadeautjes verwacht? Aanbid je God uit eigenbelang (bijvoorbeeld redding) of aanbid je God, omdat Hij de Eeuwige is, de Schepper en een ontzagwekkend en geweldig God?

Sta je in de juiste houding, dan wordt die attitude opeens van groot belang voor anderen! Immers, in plaats van op je eigen zegeningen gericht te zijn, ga je voor de zegeningen van anderen! Aäron en zijn zonen werden tot priester geroepen. Hun taak was niet zelf om eigen zegeningen te vragen, maar voor anderen tot zegen te zijn en het volk zo letterlijk zegenbedes mee te geven: *“De HEER zei tegen Mozes: ‘Zeg tegen Aäron en zijn zonen dat zij de Israëlieten met deze woorden moeten zegenen: ‘Moge de HEER u zegenen en u beschermen, moge de HEER het licht van zijn gelaat over u doen schijnen en u genadig zijn, moge de HEER u zijn gelaat toewenden en u vrede geven.’ Als zij mijn naam over het volk uitspreken, zal ik de Israëlieten zegenen”* (Num.6:22-27). En als je dat doet, worden anderen echt gezegend en daardoor word je zelf ook gezegend (vergelijk

Gen.12:2-3; Luc.6:28; Rom.12:4; 1 Cor.4:12; 1 Petr. 3:9).

Een deel van onze lofprijzing moet besteed worden om anderen te zegenen. De juiste attitude van een waar aanbidder is dus op God en ook op de ander gericht en feitelijk dus **NIET** op het eigen welbevinden!

HOOFDSTUK 34

ALLEEN DOOR RECHT EN GERECHTIGHEID WERKT LOFPRIJZING

“Want jullie veranderen het recht in alsem en vertrappen de gerechtigheid” (Amos 5:7).

“Jullie verachten hen die in de poort het recht verdedigen, jullie verafschuwen hen die de waarheid spreken. Jullie vertrappen de zwakken en eisen een deel van hun graan op. Daarom: huizen van steen hebben jullie gebouwd, maar je zult er niet in wonen; prachtige wijngaarden hebben jullie geplant, maar je zult er geen wijn van drinken. Want ik weet hoe talrijk jullie misdaden zijn, hoe groot jullie zonden: jullie keren je tegen de onschuldigen, jullie ontvangen steekpenningen, jullie ontnemen de armen in de poort hun recht” (Amos 5:10-12).

“Zoek het goede, niet het kwade. Dan zullen jullie leven, en dan zal de Heer, de God van de hemelse machten, met jullie zijn, zoals jullie zeggen. Haat het kwade, heb het goede lief en zorg dat er recht gedaan wordt in de poort. Misschien zal dan de Heer, de God van de Hemelse machten, genade schenken aan wie er overgebleven zijn van Jozefs volk” (Amos 5:14-15).

“Wee degenen die verlangen naar de dag van de Heer! Wat zal hij jullie brengen, de dag van de Heer? Duisternis, geen licht” (Amos 5:18).

“Ik heb een afkeer van jullie feesten, ik wijs ze af, jullie samenkomsten verdraag ik niet. Ik schep geen behagen in de brand-en graanoffers die jullie mij brengen; de vetgemeste beesten van jullie vredeoffers keur ik geen blik waardig. Bespaar mij het geluid van jullie liederen; de klank van jullie harpen wil ik niet horen. Laat liever het recht stromen als water, en de gerechtigheid als een altijd voortvloeiende beek” (Amos 5:21-24).

Dat is nogal wat! En het spektakel oogde nog wel zo mooi! Een heiligdom vol toewijding, lofzangen tot eer van God en

allerlei offers... het ziet er geweldig uit! Maar God moet er niets van hebben. Hij gruwet ervan! Omdat de lofprijzers zich schuldig maken aan onrecht! De sleutel is recht en gerechtigheid DOEN! En dan mag men lofprijzen en aanbidden!

"Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de Heer van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God" (Micha 6:8).

"Dit zegt de Heer van de hemelse machten: Spreek eerlijk recht, wees goed en zorgzaam voor elkaar; onderdruk geen weduwen en wezen en ook geen vreemdelingen en armen, en wees er niet op uit om een ander kwaad te doen" (Zach. 7:9-10).

"Hier moeten jullie je aan houden: Spreek de waarheid tegen elkaar, bewaar de vrede door eerlijk en rechtvaardig recht te spreken; wees er niet op uit om een ander kwaad te doen en laat je niet verleiden tot meened, want daar heb ik een afkeer van – spreekt de Heer" (Zach. 8:16-17).

"Hij zal zitting houden als iemand die zilver smelt en het zuivert; de zonen van Levi zal hij zuiveren en zeven als goud en zilver, en dan zullen ze op de juiste wijze offeren aan de Heer. De offers van Juda en Jeruzalem zullen de Heer met vreugde vervullen, zoals in vroeger jaren, zoals in de dagen van weleer" (Mal. 3:3-4).

Het zijn allemaal zeer ernstige vermaningen, die ons tot een leven van gerechtigheid moeten brengen. Helaas wordt al die sociale actie soms vergeten. (*)

Gerechtigheid heeft alles te doen met waarheid:

"Maar er komt een tijd, en die tijd is nu gekomen, dat wie de Vader echt aanbidt, hem aanbidt in Geest en in waarheid. De Vader zoekt mensen die hem zo aanbidden, want God is Geest, dus wie hem aanbidt, moet dat doen in Geest en in waarheid" (Joh. 4:23-24).

Dat aanbidden in de Geest, dat gaat de meesten wel goed af. Waar de frictie begint, is bij waarheid! Pilatus zei al tegen Jezus: "Wat is waarheid?" Maar Jezus antwoordde: "Hiertoe ben Ik gekomen in deze wereld..." Hij is gekomen om de waar-

heid te tonen, door de waarheid te doen. Dat is wel iets heel anders dan bijbelverzen uit hun verband (hoewel vaak met de beste bedoelingen) de lofprijzingsdienst in te slingeren. Ware aanbidding brengt ons leven op het pad van waarheid doen. En dat bestaat uit daden van sociale gerechtigheid.

Amos zei al: *"Wee degenen, die uitzien naar de dag des Heren!"* Waarom? Wel, Jezus vertelt ons haarfijn wat er dan zal gebeuren:

"Wanneer de Mensenzoon komt, omstraald door luister en in gezelschap van engelen, zal hij plaatsnemen op zijn glorievolle troon. Dan zullen alle volken voor hem worden samengebracht en zal hij de mensen van elkaar scheiden zoals een herder de schapen van de bokken scheidt; de schapen zal hij rechts van zich plaatsen, de bokken links. Dan zal de koning tegen de groep rechts van zich zeggen: 'Jullie zijn door mijn Vader gezegend, kom en neem deel aan het koninkrijk dat al sinds de grondvesting van de wereld voor jullie bestemd is. Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt en jullie kleeften mij, ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.' Dan zullen de rechtvaardigen hem antwoorden: 'Heer, wanneer hebben wij u hongerig gezien en te eten gegeven, of dorstig en u te drinken gegeven? Wanneer hebben wij u als vreemdeling gezien en opgenomen, u naakt gezien en gekleed? Wanneer hebben wij gezien dat u ziek was of in de gevangenis zat en zijn we naar u toe gekomen?' En de koning zal hun antwoorden: 'Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan.' Daarop zal hij ook de groep aan zijn linkerzijde toespreken: 'Jullie zijn vervloekt, verdwijn uit mijn ogen naar het eeuwige vuur dat bestemd is voor de duivel en zijn engelen. Want ik had honger en jullie gaven mij niet te eten, ik had dorst en jullie gaven mij niet te drinken. Ik was een vreemdeling en jullie namen mij niet op, ik was naakt en

jullie kleedden mij niet. Ik was ziek en zat in de gevangenis en jullie bezochten mij niet.' Dan zullen zij ook antwoorden: 'Heer, wanneer hebben wij u hongerig gezien of dorstig, als vreemdeling of naakt, ziek of in de gevangenis, en hebben wij niet voor u gezorgd?' En hij zal hun antwoorden: 'Ik verzeker jullie, alles wat jullie voor een van deze onaanzienlijken niet gedaan hebben, hebben jullie ook voor mij niet gedaan.' Hun staat een eeuwige bestraffing te wachten, de rechtvaardigen daarentegen het eeuwig leven" (Mat. 25:31-46).

Dit is niet één van de meest populaire onderwerpen voor prediking. Want hoe graag laten we ons niet vertroetelen in de zondagsdienst? We willen zo graag een goed gevoel hebben. Het is interessant wat Jezus ons in dit stevige stuk zegt! Hij heeft niets aan onze fijne gevoelens! Hij kijkt puur naar onze daden!

"Niet iedereen die 'Heer, Heer' tegen mij zegt, zal het koninkrijk van de hemel binnengaan, alleen wie handelt naar de wil van mijn hemelse Vader" (Mat. 7:21). Niet iets zeggen of zingen, maar DOEN! Merk op dat in vers 22 alle geestelijke fenomenen genoemd worden, die wij zo belangrijk vinden: profetie, demonen uitdrijven en wonderen doen! Daar gaat het dus blijkbaar helemaal NIET om! Want Jezus zegt in vers 23: "Ik heb jullie nooit gekend! Weg met jullie, wetsverkrachters!" Deze zeer geestelijke liederen hadden dus geen leven vol recht en gerechtigheid! Net gelezen: ware aanbidders aanbidden in geest en in WAARHEID en dat is waarheid DOEN! Als we al die dingen doen, zoals Matteüs 25 ons dat voorhoudt, is dat het juiste, praktische christendom! Als we dat allemaal doen, dan mogen we ook aanbidden en lofprijzen en zal God ons horen! En Hij zal blij zijn met deze aanbedding. Wat weerhoud je om de daad nu bij het woord te voegen?

Echte geestelijke herleving, een echte opwekking, komt door praktisch christenzijn, nederigheid en gebed. En op die heipalen verrijst het gebouw van lofprijzing en aanbedding!

En zo wordt het lofprijzen tot een levensstijl van aanbedding! Een levensstijl die gekenmerkt wordt door recht doen, gerechtigheid doen, waarheid doen, barmhartigheid doen, naastenliefde doen en de vruchten van de Geest doen!

Dat is nog eens een radicaal leven. Zelfs de gedachte aan dit soort radicaliteit kan velen bang maken. Hoe troostvol is de gedachte dat er bij iedere ontmoeting van een mens met God of een godsgezant wordt gezegd: "vreest niet"! Niets hoeft je tegen te houden om dit pad van waar discipelschap te gaan! En Jezus wandelt daar met je mee en is blij met jouw leven van deze nieuwe lofprijzing.

*: Wat het thema van de Bijbelse gerechtigheid inhoudt, wordt uitgebreid besproken in deel 4 van deze serie: "De boodschap".

HOOFDSTUK 35 DE KUNST VOOROP

Het is triest dat 'het woord' in de loop der eeuwen is overge-
waardeerd in de calvinistische traditie. Calvijn zelf dacht daar
wel wat anders over: hij geloofde in de grote waarde van
muziek, volkszang, eigentijdse composities en zelfs dans
(voor de private ruimte). Die overtuiging kwam niet zomaar
uit de lucht vallen. Hij kende diverse voorbeelden uit 'de
Schrift', waar God op bijzondere wijze had gewerkt via de
kunsten...

Het bekendste voorbeeld is de veldslag onder koning Josafat
(2 Kron. 20:1-26), waar de zangers voor het leger uitgingen en
Gods loflied aanhieven. De vijanden raakten slaags met elkaar
en Gods volk kreeg de overwinning.

Maar er zijn meer voorbeelden. In 2 Kron. 13:10-14 lees je dat
er een oorlog tussen koning Abia van Juda met Jerobeam van
Israël dreigt. Abia zegt dat vechten geen zin heeft voor de vij-
and, want: *"Besef wel, God zelf voert ons aan, en zijn priesters
staan klaar om tegen u op designaaltrompetten te blazen... bind de
strijd niet aan met de Heer, de God van hun voorouders, want u zult
het onderspit delven."* Ook hier een duidelijke relatie tussen muziek
en de aanwezigheid van God aan de spits. Een ander voorbeeld.
Onder koning Asa bekeert het volk zich weer tot God en dat doen ze
in de tempel: *"Met luide stem zwoeren ze trouw aan de Heer.
Daarbij juichten ze en lieten ze de trompetten en ramshoorns schal-
len"* (2 Kron. 15:14). God aan de spits van het volk, in combi-
natie met muziek. Een ander voorbeeld. Iedereen zal van zon-
dagschool het verhaal van de razernij van Saul kennen. Als
David dan ging musiceren, werd Saul weer rustig (1 Sam.
16:23). Dit voorbeeld laat heel duidelijk zien hoe kunst kan
inwerken op iemands gemoedstoestand! Tegenwoordig zijn er

diverse therapieën die gebruik maken van kunstvormen.
Hoeveel krachtiger kan kunst dan in dienst van God werken,
als Zijn Geest die kunst(vorm) gaat gebruiken. Dat vind je bij-
voorbeeld bij de profeet Elisa. Deze staat op zeker moment
'droog', terwijl de koning een woord van God vraagt. Elisa
laat dan een musicus halen. De muziek brengt de profeet Elisa
in de juiste gesteldheid en komt er een woord van God (2
Kon. 3:15). Nog sterker vind je dit bij de instelling van de lof-
zangen (zangers & musici) door David (zie 1 Kron. 25:1-
3). Hier lees je dat men profeteerde als lofzang (onder begelei-
ding van instrumenten).

Of denk eens na over het effect van de tempel: architectuur,
beeldende kunsten, (aan)kleding, geuren en de muziek. Het
had allemaal als functie om het volk in contact met God te
brengen en zo hun leven een leven van aanbidding en lofprij-
zing te laten zijn.

God spreekt, God werkt door iedere vorm van kunst. En het
brengt ons in contact met Hem, zodat ons leven één ode aan
Hem zal zijn!

HOOFDSTUK 36 PROFETISCH

De laatste tijd zie je op een enkele plek een nieuw mode-woord. Lofprijzing moet 'profetisch' zijn, dus blijkt soms op die plekken de boel nog wilder en emotioneler te worden, afgewisseld door kreten/uitspraken, die beginnen met: "zo spreekt de Heer." Ik wil beslist niet ontkennen dat God ook nu nog kan spreken door mensen of situaties, maar in mijn waarneming gaat het steeds meer lijken op het gedoe van de Baälpriesters op de Karmel (1 Kon. 18:20-46), en plaats daar eens de rust van de profeet Elia tegenover.

Als we echt profetische lofprijzing willen, zullen we eerst eens naar de levens van de profeten van het Oude Testament moeten kijken: de boeken Jesaja tot en met Maleachi! Voor de aardigheid moet je dat eens snel achter elkaar lezen en het volgende overzicht aanvullen met voorbeelden:

VORM:

- er zijn profetiën in de vorm van poëzie, liederen;
- er zijn profetiën in de vorm van act, straattheater, happening;
- er zijn toespraken, predikingen;
- er zijn geschreven verklaringen;
- enzovoort.

INHOUD:

- er zijn bemoedigingen;
- er zijn ernstige waarschuwingen;
- er zijn oordelen;
- er zijn klachten (weeklachten, aanklachten)
- er zijn zaken over het verleden, het heden en de toekomst;
- enzovoort.

Dit geeft gelijk al een heel ander beeld dan de spontane opwellingen (door allerlei emoties), van "zo spreekt de Heer...". Bestudeer je enige tijd al deze profeten, dan is het allerlaatste wat je van deze inhouden kunt zeggen, dat deze profeten wat kreten in een bijeenkomst riepen. Wat we nu in druk vinden, is heel lang geleden met zorg genoteerd, er is nog eens goed over nagedacht. En terecht, want als de profetie niet waar zou zijn, mocht de profeet gedood worden (Deut 18:20, vergelijk Deut. 13). Niemand mag of kan lichtzinnig uit naam van God spreken! (Anders is het alleen maar manipulatie met een doodzonde tot gevolg, vergelijk satan in het paradijs: "Heeft God niet gezegd dat...") Dus, durf je je leven in te zetten voor je profetie? Zo serieus moeten wij dit fenomeen benaderen. In het Nieuwe Testament wordt dit probleem van manipulatie volledig onderkend.

- er is zingen in of met de geest;
- er is zingen met het verstand;
- er is bidden in de geest;
- er is bidden met het verstand .

"Dus wat moet ik doen? Ik moet bidden met mijn geest, maar ook met mijn verstand; ik moet zingen met mijn geest, maar ook met mijn verstand" (1 Kor. 14:15).

Al dit soort zaken moeten in die tijd behoorlijk uit de hand gelopen zijn. Paulus maakt aan die chaos een einde door duidelijk orde op zaken te stellen in de gemeente (1 Kor. 14:26-40). In dat stuk zegt Paulus dan ook duidelijk dat twee, of hooguit drie profeten het woord mogen voeren en dat de overigen het moeten beoordelen! Deze beoordeling achteraf is een noodzaak om de boel zuiver te houden en los te blijven van allerlei persoonlijke emoties, overtuigingen of stokpaardjes.

Acceptatie:

Je kunt niet zeggen dat vele profetiën in dank werden aangenomen. Want profeten waren meestal ook klokkenluiders, en

met klokkenluiders loopt het vaak slecht af. Datzelfde beeld heb je in het Nieuwe Testament met de twaalf apostelen van Jezus. Ze sterven (volgens de overlevering en kerkvaders) allemaal een onnatuurlijke dood. Behalve Johannes, maar die werd verbannen en stierf in strafkamp Patmos.

- Jesaja werd terechtgesteld (volgens de overlevering);
- Jeremia stierf bijna in de gevangenis (zelfs opgesloten in een put) en werd tegen zijn wil ontvoerd naar Egypte;
- Ezechiël werd ontvoerd naar Babylon en leefde in ballingschap;
- Daniël werd als tiener weggevoerd en leefde in ballingschap; ondanks deze nare situatie openbaarde God hem de toekomst. Zijn eerlijkheid kostte hem bijna het leven.
- Hosea werd verachtelijk gevonden, want hij trouwde een publieke vrouw, wier kinderen niet allemaal van Hosea bleken te zijn;
- Amos werd door de 'geestelijke' leiders het land uitgegooid;
- Jona verloor bijna zijn leven, omdat hij geen zin had om Gods roeping te volgen;
- Nehemia werd op diverse manieren bedreigd.

Wat wil dit hoofdstuk zeggen voor de huidige praktijk van lofprijzing en aanbidding? Het zijn voorbeelden waarvan we kunnen leren. Ook als er profetische * elementen in onze lofprijzing en aanbidding gaan verschijnen. Dat kan dan nooit simpel, oppervlakkig, cliché-matig en een goed gevoel gevende uiting zijn. Naast bemoediging zal het tot lering of vermaning zijn. Laten we ons hoeden voor eenzijdigheid of goede gevoelens!

* Profetieën in de bijbel worden bijna altijd gekoppeld aan voorwaarden waar je aan moet voldoen om de vervulling te bewerkstelligen. Tegenwoordig hoor je regelmatig de mooiste profetieën zonder dat er over voorwaarden gesproken wordt.

Volharding, beproeving, toewijding en bekering zijn elementen die onlosmakelijk verbonden zijn met de vervulling van profetieën. Indien er alleen gouden bergen worden beloofd, is waakzaamheid voor manipulatie op zijn plaats.

In het nieuwe testament staat duidelijk dat de profetieën getoetst moeten worden, om te zien of ze van God zijn. Vaak worden er profetieën in achterkamertjes en bij conferenties uitgesproken waar er geen objectieve toetsing plaatsvindt. Om deze reden horen profetieën in de eerste plaats in het midden van de gemeente uitgesproken te worden, waar ze openlijk getoetst moeten worden, zoals we dit ook lezen van de eerste gemeenten. (zie onder andere 1 Kor. 14:29).

HOOFDSTUK 37 CREATIEVE DIVERSITEIT

In de vorige hoofdstukken hebben we uitgebreid kunnen zien hoe het leven van de aanbidders (worshippers) de lofprijzing vorm gaf. Daar het erg voor de hand ligt om bij lofprijzing & aanbedding gelijk aan een bepaalde vorm van muziek te denken, is het goed om in dit hoofdstuk eens naar andere vormen te kijken.

Volgens 1 Petr. 2:9 zijn wij geroepen om de grote daden van God te verkondigen; een andere vertaling zegt: om Zijn lof te proclameren... Hoe doe je dat?

Uiteraard kun je dat doen met muziek. Grote voorbeelden zijn de Psalmen en de geweldige lofzangen met koren, voorzangers en orkesten zoals deze door David en Salomo werden georganiseerd. Een volledige beschrijving van die Levitische muziekbediening en de opdracht voor vandaag vind je in het boek: "Een muziekbediening" *1)

Je kunt God grootmaken en Hem proclameren, dat is zijn lof verkondigen, door middel van gesproken verkondiging. Hiervan zijn Petrus en Paulus de grote voorbeelden. Hun prediking bracht veel op gang! Maar uit de hele geschiedenis zijn geweldige kanselredenaars bekend, bijvoorbeeld pater Brugman (denk even aan het gezegde 'praten als Brugman'); Luther; Franciscus van Assisi; of uit de moderne tijd Martin Luther King en Billy Graham.

Je kunt Gods grootheid in poëzie brengen. Denk dan maar eens aan de grote gedichten van Salomo (Hooglied, Spreuken); of denk aan 1 Kor. 13.

Je kunt God grootmaken door middel van 'storytelling'. Deze kunstvorm is iets meer dan zomaar een verhaaltje vertellen. 'Storytelling' was en is de grootste kunstvorm van het Midden-Oosten. In Jezus' tijd werden het 'gelijkenissen' genoemd. Jezus gebruikte deze kunstvorm eigenlijk ALTIJD om met mensen te communiceren (Marcus 4:33-34). Feitelijk preekte Jezus nooit tegen het volk. Aan Zijn discipelen legde hij de gelijkenissen verder uit. Zo'n verhaal heeft een dubbele bodem. Soms is de schurk de held. Soms moet je als toehoorder tijdens het verhaal je standpunt herzien. Doel van vele verhalen: een catharsis, een zuivering, reiniging en inzicht naar een hoger plan, namelijk Gods plan. Meer hierover in hoofdstuk 40.

Je kunt God grootmaken door middel van leiderschap, dus ook in wetten, regels, regelingen en bestuur. Grote voorbeelden zijn bijvoorbeeld: Mozes en Daniël. Meer over goed leiderschap in het boek 'leiderschap' *2).

Je kunt God grootmaken in dans. Een aantal zaken worden besproken in Hoofdstuk 37 en 38 van dit boek; maar zie ook het boekje 'Pas-de-Deux' *3).

Je kunt God grootmaken via drama, zie hoofdstuk 39. Je kunt God grootmaken door de beeldende kunsten, architectuur en dergelijke. Geweldige voorbeelden zijn onder andere de tabernakel (gemaakt onder Mozes) en de tempel (gebouwd onder koning Salomo). Hoe dat allemaal was, vind je beschreven in het boek "*Bijbelse principes van creativiteit en kunst*" *4). Dat boek legt ook het fundament voor alle vorm van creativiteit en expressie.

Je kunt God grootmaken in kleding. Denk dan eens aan de kleding van priesters en levieten, en de aankleding van de

tabernakel en de tempel. Dus ook mode heeft een prachtige taak.

Je kunt God grootmaken door actief te zijn in de maatschappij. Jacobus zegt terecht: *“Toon je geloof uit je werken.”* (Jac. 1:27; 2:14-26; 3:13). Hoe je dit voor de mensheid in de maatschappij kunt doen, vind je uitgebreid beschreven in het boek *“de gemeente en de publieke ruimte”* *5).

Je kunt God uiteraard in iedere situatie grootmaken, en met iedere gave, die je hebt: natuurlijke gaven (bijvoorbeeld ouderschap, kunstenaarschap, eerlijk zaken doen, vakkundig handwerk/techniek, eerlijk rechtspreken, corruptievrije politiek, koffiezetten, een echt thuis maken voor je kinderen, liefde en commitment tot je partner).

En er zijn geestelijke gaven (zie onder andere Ef. 4:11; 1 Kor 12), die voor een deel de persoonlijke geloofsopbouw, maar voor het grootste deel de opbouw en bemoediging van de gemeenschap, de gemeente, tot doel hebben. *“Dit alles moet tot opbouw/stichting geschieden”* (1 Kor. 14:12; Rom. 14:19; 1 Tes. 5:11).

Maar al die creatieve mogelijkheden werken alleen maar, als we nadenken over de INHOUD van datgene, wat wij communiceren/uitdrukken. Het vraagstuk van de inhoud wordt verder uitgebreid besproken in het boek *“De Boodschap”* *6).

Al die creatieve uitwerkingen, vormen en manieren maken het mogelijk om *“de veelkleurige wijsheid van God”* bekend te maken. Er is niet EEN kleur of EEN vorm, maar God werkt door alle kleuren, vormen en expressies. God werkt door iedereen anders! Wat een ruimte en rijkdom krijgen wij als worshippers aangereikt!

- *1) Muziekbediening, deel 2 van de serie ‘Bijbelse principes’.
- *2) Leiderschap, deel 4 van de serie ‘Bijbelse principes’.
- *3) Pas-de-Deux, uitgave Continental Sound/Christian Artists
- *4) Bijbelse principes van Creativiteit en kunst, deel 1 van deze serie ‘Bijbelse Principes’.
- *5) De gemeente en de publieke ruimte, deel 6 van de serie ‘Bijbelse Principes’.
- *6) De Boodschap, deel 4 van de serie ‘Bijbelse Principes’.

HOOFDSTUK 38 DANS & LOFPRIJZING

Een aantal opmerkingen over bewegen en bewegingen, om daarmee het Bijbelse fundament voor de performing arts te versterken.

- Heb je weleens nagedacht over het begrip 'Ruach'? Dit wordt vaak vertaald met de wind of adem van Gods Geest. Een dynamisch begrip vol beweging die tevens leven geeft.
- Er zijn teksten die de aanbidding als beweging neerzetten (en een beweging is de basis voor dans), zoals neerbuigen (Ps. 95:63; Ps. 96:9), het opheffen van handen als teken van aanbidding (Ps. 141:2; Ps. 143:6), of het in de handen klappen (Ps. 47:1). Of wat gedacht van een processie (Ps. 68:24; Ps 118:27)? Door de hele Bijbel heen kun je meer van dit soort teksten vinden die allerlei 'bewegingen' weergeven als onderdeel van aanbidding.

Oude Testament:

Het Hebreeuwse woord hyl/chul/gul/gil, dat meestal vertaald wordt met juichen of verheugen, betekent ook rond-draaien of van vreugde draaien. Het Hebreeuwse woord rekad/raqad wordt vertaald met 'van vreugde (op)springen'. Het woord chagag betekent lofprijzing als een viering of processie en beweging (in, als) een cirkel. Het woord yadah, dat vertaald wordt met loven, betekent ook: 'met gebruik van duidelijke handbewegingen'. En zo zijn er meer voorbeelden, zoals mahol (vreugde/dans).

Nieuwe Testament:

Het woord Agalliao, dat meestal vertaald wordt met (grote) blijdschap of vreugde, betekent ook 'van vreugde (op)springen'. Dat komt zestien keer voor in het Nieuwe Testament! Het woord 'proskyneo' (aanbidden of neerbuigen in aanbid-

ding), is verbonden met Prochorus, de naam van één van de eerste diakenen (Hand. 6:5). Pro betekent eerste of leider en chorus dans of beweging. Met andere woorden, de Apostelen zegenden als diaken de leider van de dansers.

Er zijn mensen die slechts een oppervlakkige kennis van de Bijbel hebben en dans als Bijbelse expressie niet kunnen vinden. Of ze kennen het verhaal van de dochter van Herodias, die zo verleidelijk danste (Mat. 16:6; Marc. 6:22), dat het Johannes de Doper zijn kop kostte... "Zie je wel, dans is fout!" Of men kent een massaal, zeer pijnlijk voorval: Mozes was de berg opgegaan om God te ontmoeten (hij kwam na veertig dagen terug met de tien geboden) en in die tussentijd gedraagt het volk zich langzaam maar zeker van kwaad tot erger... Mozes komt maar niet terug en het religieuze vacuum wordt (heel begrijpelijk) opgevuld met een godsbeeld dat ze kunnen begrijpen (van de abstracte Eeuwige naar het concrete vruchtbaarheidssymbool: het gouden kalf). Dat vraagt om feest en dat ontaardt tenslotte in een massale orgie. Je vindt die geschiedenis in Exodus 32 en 1 Kor. 10:7-8. Het is glashelder hoe dat feest ontaardde. Van Geest naar vlees gaat blijkbaar heel snel, dus trekt men snel de verkeerde conclusie: "Zie je wel, dans is fout." Uiteraard is de enige goede conclusie, dat het volk het heel bewust zelf deed en dat het niets met muziek, dans of kunst te maken heeft. Immers, het aantal voorbeelden dat de Bijbel geeft waarbij zang, muziek, dans en kunst tot eer van God is, zijn legio.

Overall waar je dus in Oude Testament (ook in de Psalmen) lofprijzing, lof, lofoffer, lofgezing, feestgedruist en feest leest, mag je ook aan dans denken. De context maakt dans soms heel expliciet!

Voorbeelden om na te lezen:

- (Rei)dans tot eer van God. Hiermee wordt bedoeld dat het een plek als expliciete aanbidding heeft. Ex. 15:20; 2 Sam. 6:5, 14-16; 1 Kron. 13:8; Ps. 30:12; Ps. 87:7; Ps. 149:3; Ps. 150:4; Jer. 31:4, 13.
- (Rei)dans om gewoon plezier/vreugde uit te drukken. Richt. 11:34; Richt. 21:21; 1 Sam. 18:6-7; 1 Sam. 21:11; Pred. 3:4; Hoogl. 6:13; Jer. 31:4,13; Klaagl. 5:15; Luc. 15:25; Mat.11:17.

Ook gewoon vreugde uitdrukken is een ode aan God. De Bijbel onderbouwt NERGENS een scheiding tussen het profane en sacrale! Dat is iets uit het Griekse denken, de scheiding tussen het hogere/verhevene en het lagere/aardse. De boodschap van Gods koninkrijk is iets anders: je geest, ziel en lichaam zijn geheiligd. Je emoties, van trauma tot hemelhoog juichen, zijn deel van Zijn rijk; van esthetiek tot afschuw, van dankbaarheid tot orgasme is een deel van Zijn verlossing.

Dans is dus een gewone uitdrukking van vreugde. Dat doe je als kind, in de familie (familiefeest), als sociaal/cultuurgebeuren, als volksactiviteit (denk maar eens aan volksdans of de talloze vormen van tribale cultuurexpressie), maar ook als dank aan God heeft dans een plek in vieringen. Zelfs tot aan vandaag de dag dansen orthodoxe Joden de vreugde van de wet!

HOOFDSTUK 39 GESCHIEDENIS VAN DE DANS

Voor Jezus waren uitingen van muziek en dans heel gewoon, zoals blijkt uit Lucas 7:31-32: *“Waarmee zal ik dan de mensen van deze generatie vergelijken, waarop lijken ze? Ze lijken op kinderen die op het marktplein zitten en elkaar toeroepen: ‘Toen we voor jullie op de fluit speelden, wilden jullie niet dansen, toen we een klaaglied zongen, wilden jullie niet treuren.’”*

Dat blijkt ook uit het verhaal van de verloren zoon: *“De oudste zoon was op het veld. Toen hij naar huis ging en al dichtbij was, hoorde hij muziek en gedans”* (Lukas 15:25).

In de eerste christelijke gemeenten kwam dans voor! Er zijn uitspraken hierover van:

- Clemens van Alexandrië (± 215) in zijn ‘Miscellanies’;
- Chrysostomus (± 386);
- Ambrosius (± 387/390);
- Theodoret, bisschop van Kyrros (± 400) zegt dat de christenen in Antiochië met kringdans de overwinning van het kruis vierden;
- St. Augustinus zegt rond 390, dat hij hoopt dat musici, zangers en dansers in eenheid zullen samenwerken;
- St. Basil (vierde eeuw) is tegen uitwassen van dans, maar voor simpele danstoepassingen.

Dan met de val van het West-Romeinse rijk en de noodzaak van regels om te redden wat er te redden valt en de instelling van het ‘christelijke’ Oost-Romeinse rijk, worden allerlei muzische zaken beknot. Jeromus (340-420) wil dat de kerk niet langer een ‘theater’ is door de muziek en dans. Ook Augustinus van Hippo (±400) is sterk tegen dans. Het concilie van Loadicea (± 350) besluit dat al die vrije creativiteit niet meer kan. Er komen strakke regels voor de zang en er is eigenlijk geen dans meer. Maar rond 400 beginnen de diensten

in Jeruzalem nog steeds met een soort processie. En soms waren er ook banieren en vlaggen. Theodorus (± 430) ziet dans nog als een gave van God. De bisschop van Milaan (±600) noemt dans nog en in dezelfde tijd zegt Sint Gregorius van Nazianze dat de dans van David een zegen is. Abbot Meletius (± 700) noemt ook het belang van achthonderd processies. Er zijn berichten over dans in de orthodoxe ritus van de vroege Griekse orthodoxe kerk, onder andere in Roemenië. In de duistere eeuwen na de val van Rome waren er soms plaatselijke festivals om het zware bestaan te verlichten, en dat liep, tot ongenoegen van de kerk, vaak genoeg uit de hand. Dat dit soort zaken meehielpen om de kerkdiensten te ontdoen van vrije expressie als tegenreactie en orde te scheppen (het Gregoriaans), zal duidelijk zijn. Rond de elfde eeuw ontstaan de vele mirakelspelen. Dit werden complete theaterstukken, en dat werden zulke festijnen, dat de kerkelijke autoriteiten de boel uit de kerk naar het plein voor de kerk lieten verplaatsen: van kerkmis naar kermis was een kleine stap. In die periode beginnen processies in heel Europa (vandaag aan de dag is de processie van Echternach, Luxemburg, nog zo'n overblijfsel van een eeuwenoude traditie). In de veertiende eeuw komt dans in de kerk in Engeland voor, en ook de Spaanse koningen stonden het enige tijd toe. En van de elfde tot de dertiende eeuw kwam ook in Frankrijk dans voor in kerken. Maar Odon van Parijs (twaalfde eeuw) liet dans weer verbieden. Fra Angelo's (1387-1455) schilderstuk 'laatste oordeel' toont een prachtige rij dansende engelen! Maar dans is ook voorgekomen als gekte: dansepidemiën, die groepen en plaatsen teisterden; men werd door een danswoede gegrepen en kon niet stoppen! Er zijn berichten over deze voorvallen in de zevende en achtste eeuw, uit Kölbick (Saksen) in 1021, in 1237 uit Thüringen en uit Maastricht in 1278. Had dit wellicht een relatie tot de pestepidemiën uit diezelfde tijden? Niemand die het weet!

Dans als volkse expressie of als sociale interacties is er altijd, in alle eeuwen, geweest. Zowel onder het volk als aan de hoven. Ballrooms werden zelfs vanaf de zeventiende eeuw door heel Europa gebouwd. Ook waren er boeken in de zestiende en zeventiende eeuw, die precies uitlegden wat de etiquette van ballet en dans was. In 1661 richtte koning Louis XIV de eerste dans-academy op. In de achttiende eeuw krijg je combinaties van opera, dans, maskers, daarna in de negentiende eeuw de grote dansscholen en de balletten van de twintigste eeuw. En zeker de twintigste eeuw bracht met een groeiende welstand vele vormen van dans, tot in de laagste arbeidersklassen!

Reformatie – heden

Het is jammer dat de Calvinisten puriteins werden dan hun grondlegger. Calvijn noemt het belang van dans! Ook Luther noemt dans! Zelfs de grote bijbelvertaler William Tyndale noemt dans! In de katholieke kerk is het nooit weggeweest: er bleven processies en er waren soms simpele dans(passen) rond het altaar voor aanbidding. 1462: Corpus Christi Festival, Koning René, Provence; Mons, 1501 een Passion-spel; jezuïtenscholen hadden vormen van drama/ballet (zestiende/ zeventiende eeuw). Menestrier (jezuit) beschrijft in 1682 dans door de hiërarchie rond het altaar. Ook bleef dans soms beoefend worden in kloosters. In het zestiende eeuwse 'Canon de Langres' wordt dans gemeld. In de kathedraal van Sevilla werd rond 1800 religieus gedanst rond het altaar. Dit kwam in de achttiende eeuw ook in Toledo, in de kathedraal, voor. De shakers (USA) zagen rond 1825 dans als een essentieel onderdeel van hun diensten. De methodisten gebruikten rond 1900 processies. De pinksterrevival vanaf 1906 had zeker in de eerste jaren dans als vreugde-uiting. 'Dansen in de Geest' bestond toen. Maar de 'conservatieven' damden dit weer snel in als te 'werelds'. Tot 1970 zie je overal in de westerse landen dan hier, dan daar een bescheiden toepassing van dans in de

protestante erediensten. De grote doorbraak kwam wellicht begin jaren '70, danzij de inzet van Merv & Merla Watson, die met hun danscompany Shekinah door Canada en West-Europa reisden. Dat deed behoorlijk veel stof opwaaien in evangelische kringen en traditionele kerken. Liturgische dans begon langzamerhand weer mogelijk te worden. Het jaarlijkse internationale Christian Artists Seminar (Nederland) nam vanaf 1983 dans, theater en podiumkunsten in de programmering en workshops op, en heeft daarmee bijgedragen tot de wereldwijde acceptatie van de podiumkunsten. Vele bekende dansers, mimers, acteurs en companies hebben hier hun kunnen laten zien en velen geïnspireerd. Een bijzondere opmerking betreft Engeland, waar het Shakespeare toneel van de zeventiende eeuw niet door een banvloek van kerk of hof werd getroffen en waardoor een sterke theatertraditie kon ontstaan, waarin altijd vele christenen actief zijn geweest.

Ook moet zeker vermeld worden dat vanaf de negentiende eeuw vele bijbelse geschiedenissen als theater, film of dansspektakel zijn uitgebracht door Hollywood of Westend. Deze hebben eigenlijk nooit toepassingen in kerken gestimuleerd. Men heeft dat meestal gezien als seculiere toepassingen (of misvormingen) waar menig christenmens maar niet naartoe ging. Toch hebben Jesus Christ Superstar en Godspell wel degelijk creatieve geesten in de christenheid (rooms-katholiek en protestant) gestimuleerd om met eigen antwoorden te komen.

Bronnen: Het vergaren van al deze informatie was niet eenvoudig. Gebruik werd gemaakt van:

- *Rejoice* (1984) - *Debbie Roberts*
- *God's people on the move* (1988)- *Mary Jones*
- *In Him we move* (1998)- *Janet Randell*
- *Dans en Religie* (1962)- *Prof. Th. P. van Baaren*
- *Healing in the dance* (1988)- *Martin Blogg*

- *The Silent Prophet* (1989)- *Todd Farley*
- *Fool of the Kingdom* (1996)- *Philip D. Noble*
- *The gospel according to dance* (1980)- *Giora Mamor*
- *Archieven Continental Art Centre* (1969-2004)

HOOFDSTUK 40

DRAMA

Er zijn er die nu zullen zeggen: *“Oké, tot nu toe hebben we je kunnen volgen, maar toneel staat echt niet in de Bijbel, dus hier houden we de deur dicht.”* Zo’n reactie hadden de Amsterdamse predikanten in de zeventiende eeuw ten aanzien van het toneel van onze grootste dramaturg aller tijden: Vondel. Deze predikanten spraken zo ongeveer de banvloek uit over Vondels toneel en een veelbelovende ontwikkeling werd in de kiem gesmoord. Wat vreselijk jammer. In Engeland was Shakespeare rond die tijd actief en dankzij steun van het hof wist hij zijn toneel overeind te houden. Zo legde hij de basis voor een enorme toneelontwikkeling die tot op heden zijn vruchten in Engeland afwerpt. Dus, is er toneel te vinden in de Bijbel? Je leest er heel makkelijk overheen. Dus moet je eerst nauwkeurig benoemen wat toneel is: iets met een plot (het kan dramatisch zijn) dat uitgebeeld wordt. Dit vergemakkelijkt het zoeken.

- Wat je al snel moet opvallen is de liturgie/eredienst rond de tempel (periode David/Salomo). Koren, orkesten, liederen, herhaalde uitspraken en bijzondere aankleding. Dit moet iedere dag een heel bijzonder spektakel geweest zijn. Dat trok toeristen aan! De bekendste was de koningin van Seba (1 Kon. 10; 2 Kron. 9). Het was een liturgisch drama, oftewel een dramatische liturgie.
- Dan was het handelen van diverse profeten heel dramatisch of ze moesten als toneelstuk iets opvoeren/uitbeelden.

Voorbeelden:

- Het drama van Elia op de Karmel (1 Kon. 18, vanaf vers 20).
- Elisa neemt de koning van Aram met zijn leger gevangen (2 Kon. 6:8-33).

- Elisa’s sterfbed was dramatisch (2 Kon. 13:14-21).
- De inwijding van de muur van Jeruzalem (onderdeel van de herbouw na de ballingschap) onder stadhouder Nehemia was een groot geregisseerd muziektheater met elkaar tegemoet lopende zangkoren en musici. Het moet een enorm spektakel zijn geweest, want het was van verre te horen (Neh. 12:27-43).
- Het hele boek Ester is een groot drama.
- De profeet Jesaja deed dramatische dingen, zoals een performance rond een schrijfbord (Jes. 8:1-4); een performance van drie jaar lang (!!!) in zijn ondergoed (Jes. 20:2-3); hij moest iets op een tafel en in een boek schrijven in het bijzijn van anderen (Jes. 30:8).
- De profeet Jeremia deed vormen van straattheater, onder andere met een linnengordel (Jer. 13:1-11) en hij voerde een act met een pottenbakkerskruik op (Jer. 19:1,2,10). Deze laatste act viel politiek heel fout en Jeremia belandde hier door in de gevangenis (Jer. 20:1-3). Jeremia moest geruime tijd publiekelijk met banden en juk rondlopen om Juda’s ondergang duidelijk te maken (Jer. 27, vanaf vers 2) en dat riep behoorlijk wat weerstand op (Jer. 28:10-13); hij koopt een akker als alles belegerd en verwoest is (Jer. 32), als act om Gods belofte duidelijk te maken. Hij moest alles in een boekrol schrijven; deze werd verbrand en toen beschreef hij alles nogmaals (Jer. 36).
- De profeet Ezechiël moest een miniaturbelegering van een stad bouwen en daarbij 390 dagen lang gaan liggen (Ez. 4:1-17). Dat moet een aardige toeristenattractie geworden zijn. Daarna moest hij zijn haar publiekelijk verbranden (Ez. 5:1-17). Een andere keer moest hij zich kleden en bepakken als een vluchteling, een gat in de muur van zijn huis maken en zo wegtrekken (Ez. 12:3-7). Dit theaterstuk trok behoorlijk de aandacht. Ook moest hij een act met stukken hout opvoeren (Jer. 37:15-21).

- Wat beslist heel dramatisch geweest moet zijn is in het leven van Daniël. Denk daarbij aan de episode met de vurige oven (Dan. 3), Gods hand die op de muur van het paleis schrijft (Dan. 1:6) en de leeuwenkuil (Dan. 6).
- Het leven van de priester-profeet Hosea was een grote soap. Hij moest trouwen met een ontrouwe publieke vrouw... en iedereen zal gesproken hebben over zijn 'ervaringen'.

Komt er ook drama voor in het Nieuwe Testament?

- Het optreden van Johannes de Doper als hippie in een kameelharenmantel, die sprinkhanen en honing at en happenings bij de Jordaan organiseerde... Ja, dat is een spectaculair drama geweest, want keer op keer was de scene 'uitverkocht'.
- Het optreden van Jezus met zijn reizend toneel, inclusief 'groupies', trok heel veel bekijks (vergeef me als ik het even belicht vanuit het oogpunt van een buitenstaander). Dat was nog eens drama wat er overal gebeurde. En dan die wonderen en verhalen, daar kan zelfs de illusionist David Copperfield niet tegen op.

Samengevat: ja, God heeft zich eeuwenlang van drama bediend om dingen duidelijk te maken. Was het drama vanwege het drama? Zijn drama's deden precies wat later in de grote Griekse drama's de 'catharsis', het moment van verlichting en reiniging werd genoemd. Door die verlichting en dat inzicht kwam er de mogelijkheid van een geestelijke vernieuwing en zo nieuwe aanbidding, toewijding en lofprijzing.

HOOFDSTUK 41 STORYTELLING

Drama blijkt dus als onderdeel van de podiumkunsten zijn rol bij lofprijzing en aanbidding te kunnen hebben. Maar hoe zit het met één van de grootste vormen van podiumkunst uit het oosten: storytelling? Dan moeten we eerst het begrip 'storytelling' verduidelijken. Deze vorm van kunst is niet hetzelfde als 'even een verhaaltje vertellen'. Nee, dat is het NIET. In deze kunstvorm word je meegenomen op een ontdekkingsreis. Ieder verhaal pakt je, je kiest voor een bepaalde kant of positie van de spelers in dit verhaal. Maar het verhaal heeft dubbele bodems. Boeven of outcasts blijken de helden te zijn, en de (politiek) correcte figuren blijken juist de boeven te zijn. En de slotbedoeling was inzicht, loutering of actie.

Een heel bekend voorbeeld is het verhaal van de barmhartige Samaritaan, waar de onreine, onheilige, valse worshipper de juiste en ware held/gelovige blijkt te zijn en de correcte priester en Leviet (zanger!) als boeven afgespiegeld worden. Deze priester en Leviet handelen naar de letter van de wet, ze handelden procedureel volledig correct hun aanbidding af, maar totaal NIET naar begrip en inhoud. Met andere woorden: let op!

Het Oude Testament staat vol met dit soort verhalen. De diverse profeten gebruikten storytelling om bepaalde zaken duidelijk te maken. Het beroemdste voorbeeld is wellicht Natan, die een verhaal vertelt om een volledig in een roes verkerende koning David tot inzicht te brengen (2 Sam. 12). Ook God zelf gebruikt verhalen om zaken duidelijk te maken. Je kunt er een aantal vinden bij de profeten van het Oude Testament.

In het Nieuwe Testament is Jezus het grote voorbeeld. Bijna iedereen kijkt naar Jezus als onze Messias en Redder en dat is Hij ook. Maar al te makkelijk verliezen we uit het oog dat Hij zich bediende van de belangrijkste kunstvorm van die regio: storytelling om te communiceren. En aangezien we na tweeduizend jaar nog steeds geboeid worden door zijn verhalen, moet Hij wel een topkunstenaar geweest zijn. Marcus bericht (4:33-34) dat Jezus alleen in gelijkenissen tot de mensen sprak! Ook Matteüs bevestigt dit (Mat. 13:34,35). Jezus 'preekte' dus NIET! Een interessant gegeven.

Over de betekenissen van die gelijkenissen kun je lezen in *boek 4 van deze serie Bijbelse principes: DE BOODSCHAP*.

Samengevat: God gebruikt storytelling om mensen tot lofprijzing en aanbidding te brengen!

HOOFDSTUK 42 SPECIALISATIE

"De zangers, Levitische familiehoofden, waren vrijgesteld van het werk in de voorraadkamers, omdat zij dag en nacht beschikbaar moesten zijn voor de eredienst" (1 Kron. 9:33, vergelijk 2 Kron. 31:4). In bedrijven is het de meest normale zaak van de wereld: als medewerkers zich specialiseren (en daar dus de tijd, studie en mogelijkheden voor krijgen) dan stijgt de productiviteit en het arbeidsethos. Het moderne 'human resources management' heeft dat verder uitgewerkt, en als de juiste persoon op de juiste werkplek zit en de arbeidsomstandigheden het maximale mogelijk maken zijn de resultaten verbluffend... De gaven en talenten worden maximaal ingezet.

Hoe is dat in de gemeenten? Uiteraard zijn er vele kerken en gemeenten waar het goed gaat en men met dezelfde principes werkt. Want als God gaven geeft aan mensen moet er ruimte komen om die gaven in te zetten. Een lijst van die gaven vind je in 1 Kor. 12:28-30, 1 Kor. 12:4-11, Rom. 12:6-8 en Ef. 4:11-12. En naast deze lijst van gaven/specialisaties zijn er natuurlijk de specialisaties, die al in het Oude Testament genoemd worden: gaven van muziek (zie begin van dit hoofdstuk) en andere creatieve gaven (zie de bouw van tabernakel en tempel; te vinden in boek 1 van de serie 'Bijbelse principes').

Toch blijkt het in de praktijk hier en daar te wringen.

- Men vindt geestelijk leidinggeven (vooral preken) belangrijker dan management (terwijl dat in toch in 1 Kor. 12 als een belangrijke gave gezien wordt); soms verwerpt men management zelfs als werk van het vlees. Het zou 'ongeestelijk' zijn en het werk van de Geest belemmeren. Ga je de gemeenten die dit soort onzin geloven historisch doorlichten, dan zal het niemand bevreemden dat er vaak mensen

zwaar gefrustreerd weglopen en dat er scheuringen zijn. Goed bestuur is een gave en een specialisatie, en zorgt voor een goede infrastructuur, zodat de gemeente blijft bestaan en kan groeien. Daar kwamen de eerste apostelen ook al snel achter (zie Hand. 6:1-7). Paulus zegt zelfs dat oudsten die goede leiding geven dubbel eerbewijs mogen ontvangen (1 Tim. 5:17). Dus specialisatie is belangrijk.

- Men vindt *“dat de Heilige Geest alles maar moet leiden”*.

Dit klinkt heel vroom, maar de ware betekenis van zo'n uitspraak is wat anders:

- men durft geen knopen door te hakken en schuift alles maar voor zich uit, in de hoop dat alles zich vanzelf zal oplossen (dat de chaos en frustraties door zo'n taktiek groter worden, zal duidelijk zijn);
- men ontloopt de eigen verantwoordelijkheid;
- men is bang dat door de specialisatie (dus kunde, kennis en ervaring) van anderen de macht te verliezen.

Specialisatie is van groot belang voor het wel en wee van gemeenten (en dat nog even los van het feit dat persoonlijke ontplooiing tot grote zegen is). Dus lofprijzers mogen zich volledig concentreren op hun taak (zie de openingstekst van dit hoofdstuk). Dat betekent:

- Ze hoeven niet op allerlei andere gemeente-activiteiten als bijbelkringen en zendingsacties te verschijnen. Laat hen alsjeblieft de kostbare tijd inzetten om de lofprijzing van grote klasse te laten zijn! (Maar het ontslaat hen niet van bijbelstudie en gebed.)
- Dat betekent ook dat ze één keer per week met elkaar stevig oefenen en dat voor geruime tijd op zo'n avond.
- Dat betekent ook dat ze de overige dagen tijd besteden aan hun kundes: de zangers aan hun zangtechniek, de instrumentalisten aan hun instrumentkundigheid.
- Vergeet niet dat toen David de muzikale eredienst instelde,

hij alleen diegenen uitkoos die volleerd waren (zie 1 Kron. 25:6,7), ze hadden onderricht gehad! Met andere woorden, ze hadden met goed gevolg de gehele muziekvakopleiding gedaan (zie verder deel 2 van deze serie *Bijbelse principes*). Dit is een grote uitdaging voor iedereen die met een kunst vorm aan de slag gaat om vorm en inhoud aan lofprijzing te geven... wat kunstjes doen is niet genoeg!

Het is oefenen, oefenen, oefenen. Het is bloed, zweet en tranen. Voor God mogen we voor het beste gaan! Er is geen korte weg naar kwaliteit. Het vraagt iedere dag om alertheid, zelfkritiek en (be)oefening.

Het betekent ook dat een gemeente moet investeren in lessen, scholing, instrumenten en infrastructuur. Als de gemeente op deze manier aan de slag gaat, wordt zo'n gemeente op den duur een lichtend voorbeeld van cultuurbehoud en cultuurvernieuwing. En dat wordt in een veranderende maatschappij van steeds groter belang! Hier ligt een grote mogelijkheid om je als gelovigen te profileren en te manifesteren! Tot slot leren we nog iets van de klacht van Nehemia over de herbouw van de tempel en de noodzaak van lofprijzing:

“Ook kwam ik te weten dat de Levieten hun aandeel niet kregen, en dat zij en de dienstdoende zangers daarom wegliepen, terug naar hun akkers. Ik maakte de bestuurders verwijten en vroeg hun: ‘Waarom wordt de tempel verwaarloosd?’ Ik liet de Levieten bijeenkomen en hun plaats weer innemen” (Neh. 13:10-11).

Het valt deze Levieten niet te verwijten dat ze ten slotte maar voor hun eigen eten gingen zorgen. Als iedereen had gedaan wat men moest doen, was Gods huis niet aan zijn lot overgelaten! Dus mensen: investeer (ook financieel) in de creatieve talenten van de gemeente(leden). Dan zal Gods huis (dat zijn de mensen) een geweldig, veelzijdig lofoffer zijn!

HOOFDSTUK 43 NIET ALTIJD BLIJ

Met name in evangelicale kringen lijkt het net of je altijd 'blij' moet zijn, immers: *"voor de blijmoedigen is het altijd feest"* (Spr. 15:15). Je verlossing, je eeuwig heil, de verwachte wederkomst, de gaven van de geest... allemaal reden tot veel blijdschap. En de keus van de zangonderwerpen houdt daarmee gelijke tred: van blij tot nog blijer, *"blij, blij mijn hart is altijd blij"*, conform dit bekende kinderliedje. Als je zo'n gemeente binnenkomt, wordt je blij verwelkomd... men vraagt hoe het met je gaat. Als je dan een keer eerlijk bent en zegt *"vreselijk"*, dan breekt er bijna paniek uit (*dit overkwam mijn eerlijke vrouw Ria eens*).

Tijd om ons eens af te vragen of die altijd blij attitude van de aanbidders wel klopt en of we altijd maar blij liedjes moeten zingen.

Onderzoek je de collectie lofprijzings -en aanbiddingsliederen van het Oude Testament: de Psalmen, dan blijkt direct al een enorme breedte van gevoelens, stemmingen tot zelfs uitbarsting van woede toe. Voor ieder soort gelegenheid blijkt er dus muziek te zijn. Zelfs werd er voor bijzondere gelegenheden toepasselijke muziek gecomponeerd. Voorbeeld: *"Jeremia dichtte een klaaglied op hem, en tot op de dag van vandaag is het in Israël de gewoonte dat de zangers en zangeressen Josia in hun klaagliederen bezingen. Ze zijn opgetekend in het boek van de Klaagliederen"* (2 Kron. 35:25).

Dit zijn speciale liederen over de dood van de goede koning Josia. Maar ook bestaat er een klaagzang over de ondergang van de stad Tyrus, te vinden in Ezechiël 27:23. David zong een klaaglied over de dood van Saul en Jonatan (2 Sam. 1:17-27). David componeerde later nog een klaaglied: Psalm 7. De pro-

feet Jeremia maakte nog wat klaagliederen: Jer. 7:29; 9:10, 20. En ook de profeet Ezechiël roept vaak op tot een klaaglied (2:10; 19:1; 26:17; 27:2, 32; 28:12; 32:2, 16. Zelfs is er een compleet boek Klaagliederen in het Oude Testament!

Met andere woorden: rouw bedrijven is net zo belangrijk als momenten van blijdschap. Boetelieder en zijn net zo belangrijk als liederen van vergeving. Lieder en over de toekomst zijn net zo belangrijk als het gedenken van Gods werk in het verleden. Afhankelijk van de situatie zal de lofprijzing in de eredienst verschillende onderwerpen en stijlsorten hebben. Ook verdriet hoort erbij! Moge deze overdenking helpen om de lofprijzing en aanbidding veelzijdiger te maken. *"Het juiste woord op de juiste tijd is als een gouden appel op een zilveren schaal"* (Spr. 25:11). Wat voor spreken geldt, geldt net zo zeer voor het juiste lied op het juiste moment.

HOOFDSTUK 44 DE VREZE DES HEREN

Ik weet niet hoe het bij jou overkomt, maar als ik sommige sprekers hoor en sommige zangleiders beluister, dan lijkt het net of ze knikkervriendjes van Jezus zijn en met God op school hebben gezeten. Dat is een hele gevaarlijke positie. Klopt die taal, kloppen die uitspraken eigenlijk wel? Als je Hebrëen 12:18-28 leest, dan krijg je een heel ander beeld: God is ontzagwekkend, groot, machtig, eeuwig en de Schepper. Terecht zegt de laatste zin: *“laten we God vereren met eerbied en ontzag”*. Dit zegt dus iets over onze attitude, hoe we God benaderen en in onze lofprijzing en aanbidding moeten benoemen. Ga je verder zoeken, dan vind je heel wat teksten over de ‘vreze des Heren’ (bijvoorbeeld Ps. 2:11, Spr. 15:33 en 2 Cor. 7:1). Maar moet je dan bang zijn voor God? Nee, dat ook weer niet! Op vele plekken in de Bijbel wordt ons verzekerd dat we niet bang voor God moeten zijn: *“vrees niet”* (zie hoofdstuk 29 van deel 1 van deze serie)!

De vreze des Heren zegt dus iets over ontzag en eerbied in onze houding van lofprijzing en aanbidding. Een mogelijke andere vertaling van ‘vreze des Heren’ is: je houdt in alles rekening met God, dus ook hoe je je leven volgens Zijn richtlijnen leeft. En dan geeft dat sterke gerustheid (Spr. 14:26); je wijkt van het kwaad (Spr. 16:6). Met andere woorden, de vreze des Heren schept geen afstand tot God, maar zorgt er juist voor dat je je afzet tegen het slechte en het kwade:

“Wie ontzag heeft voor de Heer haat het kwaad. Ik verafschuw trots en hoogmoed, leugens en het kwaad” (Spr. 8:13).

Dus het goede doen en het kwade niet doen. Dit laatste Spreukenvers schetst heel aardig de attitude van een lofprijzer. Het maakt duidelijk wat je als aanbidder moet doen en ook NIET moet doen! En dat allemaal vanuit een grondhouding van eerbied en ontzag.

HOOFDSTUK 45 EMOTIE OF MEETBARE REALITEIT

Hoe aanbid je God? En wat verwacht je dan dat er gebeurt? Er is een kwalijke tendens in onze verwachtingen geslopen, die ons laat denken dat, hoe meer emoties er in een dienst zijn, hoe dichter wij bij God zijn!

Nu is er niets mis met emoties. In onder andere het Oude Testament komen verhalen voor van muziek en zang met emoties (bijvoorbeeld de inwijding van de tempel), beeldende kunst met emotie (ark van het verbond; de tempel), drama met emotie (denk aan wat sommige profeten moesten uitbeelden), dans met emotie (Mirjam en de vrouwen na de doortocht) en vertelkunst met emotie (de gelijkenissen van Jezus, zie hoofdstuk 41). MAAR, die emoties waren NIET het doel, ze vormen slechts een onderdeel van een groter geheel!

God staat geheel los van onze emoties!
Hier volgt Hoofdstuk 30 uit het boek BIDDEN *1):

Deut. 4:6-8:

“Leef ze strikt na, dan toont u wijsheid en inzicht. Alle volken die dat zien en van deze wetten horen, zullen zeggen: ‘Wat is dat grote volk wijs en verstandig!’ Want welk volk, hoe groot ook, heeft goden zo dichtbij als wij de Heer, onze God, telkens als wij hem om hulp roepen? En welk volk, hoe groot ook, heeft wetten en regels zo rechtvaardig als het onderricht dat ik u nu geef?”

God is nabij. Hij is ons nabij in Zijn regels. Met die verordeningen zijn de tien geboden bedoeld, als kern van de wetgeving. En God is nabij, als wij tot Hem roepen. Niet altijd heb je de gewaarwording van Gods nabijheid. Dat gebeurt eigenlijk maar heel weinig. Wel is zeker dat, als je Zijn spelregels

volgt (en dat is naar Hem luisteren), Hij nabij is. Hij is altijd bij ons, om ons en in ons, ook al merk je dat niet. Maar Zijn liefde is zeker. Maar we worden geroepen als wij Zijn wil doen. Niet de hoorders van Gods woord, maar de daders (dat zijn de uitvoerders van Zijn woord) hebben Gods welgevallen (vergelijk ook Mat. 7:21). Hij is dicht bij hen.

Nog een paar constatering:

- Als wij God aanroepen en aanbidden, dan is Hij nabij! Want Hij is altijd nabij.
- Hij is dus NIET nabij, gebaseerd op de hoogte, diepte of intensiteit van ons roepen of onze emoties...
- Hij is meetbaar voor iedereen (ook voor de heidense andere naties) als je Gods verordeningen beziet... Gods tien geboden zijn rechtvaardig, eeuwig, altijd waar... Door DAT TE DOEN in ons dagelijkse leven (en DAT is zichtbaar en meetbaar voor de omgeving) geeft diepte aan onze lofprijzing en aanbedding. DAN is God nabij.
- Op de Karmel riepen de heidense priesters hun god Baäl aan met heel veel emoties, theater, show en drama (zie 1 Kon.18:16-45) en er gebeurt verder niets. Elia (Gods profeet) bidt dan in alle rust en God antwoordt met vuur.
- Paulus noemt duidelijk dat de aanbidder, de gelovige, moet leven in/door geloof en NIET in/door aanschouwen (2 Cor. 5:7). Het oorspronkelijke begrip, dat met 'aanschouwen' is vertaald, drukt alle vormen van perceptie, zintuigen en dus ook hun emoties uit! Dus: we moeten NIET geloven, aanbidden omdat we 'iets' voelen of zouden willen 'voelen' of ervaren! * 2)

*1) *BIDDEN, 251 Gebeden. Speciaal boek voor praktische gebedstoe-rusting. Geschreven door Leen La Rivière © 2003 © Continental Sound/Christian Artists, Postbus 81065, 3009 GB Rotterdam;*

ISBN-90-76959-12-9

2*) *Let wel, geloven is geen zuiver verstandelijk gebeuren, waarbij je vanzelf behouden wordt, als je jezelf maar aan de regeltjes houdt (of het credo onderschrijft), zoals de Farizeeërs en de Saduceeën in de dagen van Jezus. Het contact met God gaat wel degelijk dieper dan 'domweg' gehoorzamen en je werk doen. Hij heeft ons niet gemaakt, zodat wij Hem als robots zouden dienen.*

Tallose voorbeelden waarin God de mens troost (de Heilige Geest als trooster), rust, vrede, blijdschap geeft, zijn het bewijs dat God ons ook in onze emoties kan raken en deel van ons hele leven wil zijn (naar geest, ziel en lichaam). Waar het ten diepste om gaat: gaat het om ons, of wij er een goed gevoel van krijgen als we 'worshippen', ons 'fijn' voelen, of gaat het om God? Als wij God aanbidden met het doel om ons zelf er beter door te voelen, kun je jezelf afvragen wat of wie dan het doel van je aanbedding is. Ook al kan Gods aanwezigheid soms 'voelbaar' zijn, zoals David dit ook beschrijft in de Psalmen, je gevoelens zijn nooit een graadmeter voor de aanwezigheid van God. Jezus zegt in Joh. 20:29: "Gelukkig zijn zij die niet zien en toch geloven." Laten we ons daarom uitstrekken naar het geloven van Zijn Woord en Zijn tegenwoordigheid in plaats van ons ernaar uit te strekken om het per se te willen zien, voelen of ervaren.

HOOFDSTUK 46 IN VOGELVLUCHT

In alle vorige hoofdstukken hebben we naar personen en hun situaties gekeken. Daar hebben wij veel uit kunnen leren, maar het is ook van belang om de grote historische lijnen te zien. Deze ontwikkelingen worden in de hoofdstukken 47 t/m 50 weergegeven. Uit die grote lijnen en ontwikkelingen is net zoveel te leren. Alle vorige en de komende hoofdstukken leiden direct tot een aantal praktische aanbevelingen.

Nu zullen er ongetwijfeld vrome broeders/zusters zijn die zich afvragen wat ze hier toch allemaal aan hebben, want moet je juist niet naar voren kijken en je laten leiden door de Geest? Dus waarom al dat gezoek, onderzoek, al die analyse? Zonde van de tijd!

Gods Woord is het licht op ons pad (Ps. 119:105; Joh. 8:12). We worden opgeroepen om dat Woord te bewaren en ernaar te handelen (1 Joh. 2:3-6). Jezus zegt dat ook nog eens nadrukkelijk in Mat. 5:17-19: *“Denk niet dat ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen. Ik ben niet gekomen om ze af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen. Ik verzeker jullie: zolang de hemel en de aarde bestaan, blijft elke jota, elke tittel in de wet van kracht, totdat alles gebeurd zal zijn. Wie dus ook maar een van de kleinste van deze geboden afschaft en aan anderen leert datzelfde te doen, zal als de kleinste worden beschouwd in het koninkrijk van de hemel. Maar wie ze onderhoudt en dat aan anderen leert, zal in het koninkrijk van de hemel in hoog aanzien staan.”*

Alle woorden van God uit het verleden en de lessen daaruit zijn van enorm belang! We moeten ze doen en leren (onderwijzen)! Jezus beroept zich regelmatig op de geschiedenis, Hij zegt dan bijvoorbeeld: *“Zeggen de wet en profeten niet...!”* Dit komt vele keren voor. Dus geschiedenis, analyse, overdenking, context, applicatie: het heeft allemaal heel veel zin.

HOOFDSTUK 47 HET OUDE TESTAMENT

Het allereerste ‘opwekkings’ (lof)lied vinden we in Exodus 15 (vers 1-18), het lied van Mozes. Na de zware tijd in Egypte en het wonder van de doortocht door de Rode Zee zien we hier het grootste ‘zangkoor’ in het Oude Testament een lied met een krachtige boodschap zingen: een lied over de kracht van God en zijn bevrijding, zijn gerechtigheid en zorg, een lied van vrees, lofprijzing en blijdschap; het is de wedergeboorte van Gods volk. Met haar tamboerijn gaat Mirjam de vrouwen spontaan voor in dans en aanbidding, waarbij ze de eerste regels van het lied van Mozes herhaalt (Ex. 15:20-21). Door de goedheid van God onder woorden te brengen, wordt dit opgewekte lied een opwekkingslied.

Er is een duidelijk verband tussen dit lied en het lied van Mozes in Openbaring (15:2-4). Een van de grootste groepen die in het Nieuwe Testament worden genoemd, zingt hier (met instrumentale begeleiding) het lied van Mozes, weliswaar met andere woorden, maar over hetzelfde onderwerp als in Exodus 15: de kracht van God, vrees, blijdschap en gerechtigheid! Dit lied is de muzikale ouverture voor de laatste gerichten van God (de plagen als oordeel over de goddelozen en de verwoesting van Babylon); daar zal geen muziek meer te horen zijn (Openb. 18:21-22). Als het laatste oordeel is voltrokken, zal de muziek voortaan enkel en alleen gebruikt worden voor datgene, waarvoor ze uiteindelijk bestemd is: de aanbidding van God, haar Schepper en Inspirator. Dan zullen liederen weerklinken, gezongen door het grootste zangkoor aller tijden: de menigte van miljoenen mensen voor Gods troon tijdens het bruiloftsfeest van het Lam (Openb. 19:6-8). Deze groep verlost houdt daar een ware opwekkingsbijeenkomst: ze zingen hun Verlosser een opgewekt loflied toe.

Laten we teruggaan naar de gebeurtenissen in het Oude Testament. In het boek Richteren zien we dat Israël langzaam maar zeker van God afdwaalt. Telkens als ze worden aangevallen door hun vijanden, verlost God hen door een richter. Tijdens het leven van zo'n richter is er geestelijke herleving! Een van de opmerkelijkste verhalen is dat van de vrouwelijke richter, Debora. Na de vijand te hebben verslagen, zingt zij samen met Barak, de zoon van Abinoam, een heel bijzonder loflied (Richt. 5), over overwinning, genade en gerechtigheid. Dit is het eerste voorbeeld van zonde, berouw, bevrijding en een geestelijke opwekking, uitgekristalliseerd in aanbidding en lofprijzing. Na de grote richter-profeet Samuël komt de tijd van de koningen.

De terugkeer van de Ark van God naar Jeruzalem, onder de heerschappij van David, (1 Kron. 13:1-8; begeleiding van zang en dans) liep uit op een bijzondere opwekkingsbijeenkomst. Het waren de dagen van berouw, heiliging en bekering tot God (1 Kron. 15:12-14). Het was een spontane, maar tegelijkertijd georganiseerde opwekkingsbijeenkomst met David als dirigent en danser (1 Kron. 15:29), terwijl de Levieten leiding gaven aan de muziek en het zingen. Dit muzikale evenement bracht grote blijdschap teweeg.

In 1 Kronieken 15:16-28 lezen we hoe David deze grote lofprijzingsdienst leidde. Bij die gelegenheid zien we mensen die speciaal aangesteld zijn om God te dienen met muziek (1 Kron. 16:4-6). Bij die gelegenheid schreef David ook een schitterend lied (1 Kron. 16:7-36), dat op die dag ten gehore werd gebracht. Als je de woorden goed tot je laat doordringen, zul je zien dat het een lied is, dat is ontstaan in een vernieuwd en herboren hart. David leefde heel dicht bij God; hij was de vriend van God, en zijn lippen brachten de Heer voortdurend een lofoffer. Deze musicus is een blijvend voorbeeld voor alle christenen vanaf de tijd van het Nieuwe Testament. David en

Salomo, zijn opvolger, organiseerden samenkomsten in Jeruzalem. Er werden niet alleen dieren geofferd. We zien ook dat de mensen God met hun mond een lofoffer brachten. In de volgende gedeelten kun je lezen hoe dit was geregeld: 1 Kronieken 6:31-33, 39, 44; 9:33; 16:37-43; 23:1-5, 30-31; 25:1-3, 5-7; 2 Kronieken 7:16; 8:14 en let op: het had grote kwaliteit*.

Met de komst van Jezus werden alle offers vervuld, op één na: het offer van onze lippen (Hebr. 13:15). De muzikale instellingen van David vormen een uitdaging voor de christenen.

De inwijding van de tempel (2 Kron. 5:12-14) was een gigantische lofprijzingsdienst. Zeven dagen van opwekkingsbijeenkomsten (2 Kron. 7:6-8), en lofprijzing om God te danken voor zijn goedheid. Lees het gebed van Salomo in 2 Kronieken 6: het is het gebed van een gebroken hart, gericht op God. Het publiek en de beroepsmusici verhieven eenparig hun stem om God te verheerlijken (2 Kron. 7:2-3).

Het volk van Israël week echter al snel van dit pad af en keerde zich af van de Heer. De verhalen in 1 en 2 Koningen maken duidelijk dat, telkens als een goddeloze koning aan de macht kwam, de tempeldienst amper nog een rol speelde in het leven van Israël. En telkens als er een koning die God diende aan de macht kwam, vond er een opwekking plaats, en kregen muziek en lofprijzing en de kunst opnieuw een plaats in het leven van Israël. Een voorbeeld: 2 Kronieken 15:14. Koning Asa heeft zich tot God bekeerd en het volk bijeengebracht: met muziek en luid gejuich vernieuwen zij hun relatie met God.

Ook Josafat was een koning die de Heer volgde. Toen de vijand tot de aanval overging, was de muziek werkelijk oorverdovend (lees 2 Kron. 20:14-22). De zangers, de mannen die God prezen, trokken voor het leger uit! Van deze lofprijzing

ging grote kracht uit en God bevrijdde zijn volk. In een dal hielden ze een lofprijzingssamenkomst (2 Kron. 20:26). Eenmaal terug in Jeruzalem, werd deze overwinning opnieuw met veel muziek gevierd (2 Kron. 20:28).

Na enkele goddeloze koningen komt koning Joas aan de macht en vindt er een feest van geestelijke vernieuwing plaats. Ook deze opwekking ging gepaard met muziek en handgeklap (2 Kon. 11:12-14). En ook hier zien we dat lofprijzing en muziek in de tempel zijn teruggekeerd (2 Kron. 23:13, 18).

Na Joas kwamen er opnieuw koningen aan de macht die zich afkeerden van God en het volk meenamen in hun afvalligheid, maar toen werd Jechizkia (= Hizkia) koning. Hij herstelde de tempel en opnieuw vond er een vernieuwing plaats. Onmiddellijk kregen muziek en lofzang weer een plaats in de tempeldienst en het leven van het volk (2 Kron. 29:25-30). Als teken van deze vernieuwing werd het Pascha op heel bijzondere wijze gevierd (2 Kron. 30:1) – zeven dagen lang muziek en lofprijzing (2 Kron. 30:21-22).

Er volgden nog meer goddeloze koningen. Toen kwam Josia aan de macht (2 Kron. 34) en 'deed wat recht is in de ogen des Heren'. Opnieuw werd de tempel hersteld en volgde er een opwekking met gezang, muziek en lofprijzing (2 Kron. 35:15).

Dit alles was typerend voor de tijd van de koningen: opwekking, muziek en lofprijzing tijdens het bewind van de koningen die de Heer volgden!

In het Oude Testament staan enkele opmerkelijke verzen die spreken over de relatie tussen opwekking en muziek. De kleinste opwekking vond plaats op een vreemde plek: in de maag van een vis (Jona 2:1-9). Toen Jona zich opnieuw aan God had

toegewijd, zong hij een lied van berouw en uitredding.

In Joël 1:8 en 12 jammerde de profeet, omdat de blijdschap van de mensenkinderen was weggevlucht. Zonder God is er geen enkele reden voor muziek en lofprijzing. Maar als mensen zich tot God keren (Hos. 2:14), zingen ze weer zoals op de dag dat ze Egypte de rug toekeerden.

De profeet Jesaja voorspelde de terugkeer van het volk van God. In hoofdstuk 12 staat het beroemde lied van de verlostten tot lof van de Verlosser. Jesaja 26:19 bevat een krachtige boodschap: doden zullen opstaan, ontwaken en zingen. Dit zal plaatsvinden aan het einde der tijden. Jeremia 6:17 zegt dat God wachters over het volk had aangesteld: "Luistert naar het geklank der bazuin; maar zij zeggen: 'Wij willen niet luisteren.'" De muziek riep het volk op tot bekering. Maar het volk toonde geen berouw, dus volgde uiteindelijk onherroepelijk de ballingschap. Zeventig jaar later mocht het volk terugkeren. Een terugkeer naar hun land, maar ook naar hun God.

De herbouw van de tempel was tevens het bewijs van een geestelijke vernieuwing. De Levieten, muziek, aanbidding en gezang kregen opnieuw een plaats in het leven van de Israëlieten (Neh. 7:1; 3:10-13). Het was de vervulling van de profetieën van Jeremia (Jer. 30:18-19; 31:4-13; 33:11): aanbiddingsliederen en lofprijzingsliederen uit een herboren hart na een tijd van ballingschap, berouw en beproeving. Een heel bekend lied is afkomstig van Nehemia (8:11): "De vreugde in de Heren die is uw toevlucht" (kracht). De inwijding van de muur van Jeruzalem was een bijzonder evenement: twee koren, die om beurten zongen (Neh. 12:27-43) en orkesten, met als doel God te prijzen voor Zijn genade.

Met wisselend succes blijft de tempeldienst in stand, tot de verwoesting van Jeruzalem door onder andere generaal Titus en de Romeinse legioenen in het jaar 70.

*De kwaliteit van de muziek wordt duidelijk uitgelegd in deel 2 van deze serie Bijbelse principes. Daarin ook meer over de taakstellingen van de zangers en musici.

HOOFDSTUK 48 HET NIEUWE TESTAMENT

Met de komst van Jezus werden alle offers en wetten van het Oude Testament vervuld. Er is echter één uitzondering: het verbale offer, ingesteld door David. In Hebrreeën 13:15 staat het heel duidelijk: de Heer verlangt naar het offer van onze lippen, onze lofprijzing. Psalm 50:23 legt ons uit waarom: lofoffers zijn bijzonder krachtig. Lofoffers banen de weg, geven Gods genade de ruimte om vanaf zijn troon naar ons toe te stromen en ons zijn heil te laten zien. Lofprijzing vormt de basis van een geestelijke opwekking. De eerste christenen wisten dat.

In het leven van de eerste christengemeenten (huiskringen of huisgemeenten) werd veel gezongen. In het Nieuwe Testament komen we dikwijls de typische uitdrukking tegen: "ze verheerlijkten God." Verheerlijking of lofprijzing is een muzikale aangelegenheid. Kijk maar naar de betekenis van lofprijzing in het Oude Testament. De gelovigen van het Nieuwe Testament hadden deze lofprijzing, deze melodieën, deze vorm van expressie geërfd en door de jaren heen zijn er heel wat nieuwe melodieën gecomponeerd: oude edelstenen in een nieuwe zetting.

Als Jezus een wonder verrichtte, prezen de omstanders God vaak voor zijn goedheid. Tussen twee haakjes, van alle passages uit het Oude Testament die Jezus aanhaalde, was ongeveer de helft afkomstig uit de Psalmen! Dat zou Hij niet hebben gedaan als de Psalmen geen plaats hadden in zijn leven en in dat van zijn toehoorders. Dat zegt toch wel iets! (Psalmen moest je zingen!)

Nu volgt een overvloed van voorbeelden uit het Nieuwe Testament, die laten zien hoe de gelovigen Hebrëen 13:15 in praktijk brachten: de vrucht van onze lippen, een lofoffer.

De eerste christengemeente werd geboren na de toespraak van Petrus op het pinksterfeest. Heel nadrukkelijk wordt vermeld dat deze eerste christenen dagelijks in de tempel waren om God te loven (Hand. 2:47).

Petrus en Johannes deden een wonder bij de Schone Poort van de tempel. De verlamde man kon weer lopen en hij loofde God, evenals de omstanders (Hand. 3:2-10).

De apostelen werden gegeseld, omdat zij spraken in de naam van Jezus. Toen ze van de raad weggingen, verblijdden zij zich (dat is God loven), omdat het hun gegund was te lijden voor hun Heer (Hand. 5:41).

Na de eerste vervolging in Jeruzalem zien we Filippus in Samaria preken. De mensen aanvaardden zijn boodschap, en als gevolg daarvan kwam er grote blijdschap over die stad (Hand. 8:8), dus lofprijzing.

Filippus doopte een eunuch uit Ethiopië. Na de doop vervolgde de eunuch zijn weg met blijdschap (Hand. 8:39), dus in een situatie van lofprijzing.

Petrus verkondigde Gods Woord in het huis van de centurion Cornelius. Toen de Heilige Geest de heidense gelovigen vervulde, waren de Joodse christenen verbaasd, omdat zij hen in tongen hoorden spreken en God grootmaken (Hand. 10:46). Dus ook hier lofprijzing.

Toen de christenen in Jeruzalem het verslag van Petrus hoorden, verheerlijkten zij God (Hand. 11:18), ook weer lofprijzing.

Toen Barnabas zag wat God in Antiochië had gedaan, verheugde hij zich (Hand. 11:22, 23), ook hier: lofprijzing.

Toen de heidenen in Antiochië (Pisidië) hoorden dat het licht van God tot de heidenen was gekomen, waren ze blij en verheerlijkten God (dus lofprijzing) vanwege hun redding (Hand. 13:47-48).

Toen Paulus en Barnabas, op weg van Antiochië naar Jeruzalem, verslag uitbrachten van de opwekking onder de heidenen aan de christengemeenten, veroorzaakte dat grote blijdschap (dus lofprijzing) bij de broeders (Hand. 15:3).

Toen Paulus, Barnabas en Judas de brief van de gemeente in Jeruzalem bezorgden aan de gemeente van Antiochië, veroorzaakte de bemoediging die daarvan uitging grote blijdschap (dus lofprijzing, Hand. 15:30-31).

Toen de gevangenebewaarder in Filippi christen werd, verheugde hij zich, omdat hij tot geloof in God was gekomen (dus lofprijzing, Hand. 16:34).

Al deze muzikale uitingen, zoals blijdschap, vreugde, lofprijzing, verheerlijking en aanbidding, zijn tekenen van een opwekking, omdat het hart van alle betrokkenen werd aangehaakt of gezegend met bewijzen van nieuw leven.

Een van de belangrijkste dingen die Paulus tegen de heidenen zegt, vinden we in Handelingen 28:28: "Dit heil Gods is aan de heidenen gezonden." Het is een citaat uit Psalm 67:3 en tevens de vervulling van deze psalm.

Een van de kleinste opwekkingen vond plaats in de gevangenis van Filippi. Midden in de nacht zaten Paulus en Silas daar te bidden en zongen ze luidkeels Gods lof (Hand. 16:25), want alle gevangenen konden hen horen. Deze 'jail house rock' sloeg echt in als een bom, want even later kwam er een zware aardbeving, waardoor alle gevangenispoorten opengingen.

In de brieven van de apostelen staan nog meer teksten die het verband laten zien tussen muziek en een geestelijke opwekking. In Galaten 5:22 staat dat een van de vruchten van de Geest blijdschap is (lofprijzing zonder blijdschap bestaat niet).

In 1 Korintiërs 14 scheef Paulus dat een gemeente waar een opwekking plaatsvindt, een gemeente is waar de Heilige Geest aan het werk is, en muziek is daar onlosmakelijk mee verbonden (vers 15, NBG): "Ik zal lofzingen met mijn geest, maar ook lofzingen met mijn verstand."

Christenen die zich opnieuw aan God toewijden, hebben een doel voor ogen. Lees Efeziërs 1:5, 6, 14 – het doel van onze redding is dat we zouden zijn tot lof zijner heerlijkheid, dus 'levende lofprijzing' en lofprijzing zonder muziek bestaat niet. In Openbaring kunt u lezen waarover de verlostten zingen voor de troon van God.

Efeziërs 5:4 – geen onwelvoeglijke, losse of zotte taal, maar woorden van dankzegging moeten op onze tong liggen, zelfs overvloedige dankzegging (Kol. 2:7), en dat is een vorm van lofprijzing. Jakobus 5:13 – verkeer je in moeilijkheden? Bid! Ben je blij? Zing!

Filippenzen 4:4: "Verblijdt u in de Here te allen tijde! Wederom zal ik zeggen: Verblijdt u!" We kennen een refrein dat is gebaseerd op deze bijbeltekst: Wees blij in de Heer en zing verheugd:

Amen, Halleluja! Een belangrijke oproep voor alle christenen. Diezelfde oproep klinkt door in een andere bijbeltekst: Laten wij derhalve feest vieren! (1 Kor. 5:8). Christenen hebben alle redenen om blij feest te vieren! Verblijdt u te allen tijde! (1 Tess. 5:16). We zouden nooit moeten ophouden God te prijzen: we zouden Hem voortdurend moeten verheerlijken (lees Mal. 2:1-2). God reinigt en zuivert ons om ons te gebruiken voor Zijn doel, zoals Hij dat ook aan de Levieten (de zangers) beloofde in Maleachi 3:1-3.

De opstanding, de grootste opwekking en daad van aanbidding aller tijden, is een muzikale gebeurtenis, omdat bij het geklank van de bazuinen van God de gelovigen zullen opstaan (1 Tess. 4:16).

1 Korintiërs 14:26 – als de levende gemeente samenkomt, zou iedereen iets moeten bijdragen: bijvoorbeeld een psalm, een lering of tongentaal – tot stichting van iedereen! Een bijeenkomst is geen 'one man show', maar een opwindend samenzijn met vele onderdelen van gelijke waarde: zingen, spreken, lofprijzing, de kunsten en aanbidding.

Efeziërs 5:18-20 laat ons zien hoe het leven van ieder christen eruit zou moeten zien: vervuld met de Geest; en hoe christenen met elkaar zouden moeten omgaan: met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen, gezongen met hart en ziel, dus ware lofprijzing. De Heilige Geest is de bron van elke opwekking, de bron van echt enthousiasme en de bron van muziek.

Kolossenzen 3:15-16 (NBG) zegt het volgende: "En de vrede van Christus, tot welke gij immers in een lichaam geroepen zijt, regere in uw harten; en weest dankbaar. Het woord van Christus wone rijkelijk in u, zodat gij in alle wijsheid elkander leert en terechtwijst en met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen zingende, Gode dank

brengt in uw harten." Ook hier zien we een verband tussen de vrede van God, een vrucht van de Geest, die te zien zou moeten zijn in elke toegewijde christen, lofprijzing, aanbidding en muziek.

In de kunst, in de schepping en in de muziek zien we hoe creatief onze God is. Er is niet sprake van slechts één stijl, maar van een grote verscheidenheid aan stijlen. Door de eeuwen heen hebben christenen kunstwerken gemaakt en duizenden liederen gecomponeerd om uitdrukking te geven aan hun dankbaarheid tegenover hun Redder. Al onze aanbidding en lofprijzing zal uiteindelijk uitmonden in de grootste aanbiddingsdienst voor Gods troon. In Openbaring 4:2-11; 5:8-13; 7:9-12; 11:15-18; 14:2-3; 15:2-4 en 19:1-8 lezen we over de liederen die in de hemel worden gezongen. Prijs God voor alle liederen en instrumenten; het volk van God, de gemeente, die Hij heeft opgewekt, Zijn Lichaam, is een zingende natie. Alle bovengenoemde bijbelteksten uit het Oude en het Nieuwe Testament schetsen ons een beeld van de hechte relatie tussen een geestelijke opwekking enerzijds, en lofprijzing en aanbidding uitgedrukt in de kunsten, zang en muziek! In de kerkgeschiedenis ziet u precies hetzelfde beeld. Andere godsdiensten hebben niet zo'n uitbundig muzikaal leven. De muzikale viering is uniek voor de christen van alle eeuwen.

HOOFDSTUK 49 OPWEKKING EN MUZIEK TOT DE REFORMATIE

Alvorens dit en het volgende hoofdstuk te lezen, moet men bedenken dat dit GEEN geschiedenis is van de liturgische muziek of kerkmuziek. Deze twee hoofdstukken laten zien waar een geestelijke opleving (revival, opwekking, reveil) een piek (aantallen componisten en aantallen composities) gaf in nieuwe liederen en vaak ook in andere kunsten. Zo'n geestelijke ervaring vroeg erom geuit te worden in de kunsten. We moeten alleen niet vergeten dat er in de tussenliggende tijdvakken ook nog steeds gecomponeerd, gedicht, geschreven en geschilderd werd. Wat je ook ziet gebeuren, is dat het beste van zo'n piekperiode in de tijd erna een plek in de liturgie kreeg.

In de eerste drie eeuwen was de sfeer onder christenen zoals beschreven in hoofdstuk 48 maar het vuur van de opwekking begon langzaam te doven. In preken uit die tijd komen we steeds minder beschrijvingen tegen van wonderen en tekenen van de Heilige Geest. In het bijzonder na het Edict van Milaan (313 A.D.), dat de christenen vrijheid van godsdienstuiting gaf, en het besluit om van het christendom de officiële staatsgodsdienst te maken (380 A.D.), zien we dat het vuur van de opwekking langzaam maar zeker eindigde in structuren. Ambten en organisaties werden in het leven geroepen, en het spontane gebeuren raakte tragisch genoeg steeds meer in verval.

Enkele symptomen van dit tragische verloop van de christelijke muziek: rond 200 A.D. bepaalde Clemens van Alexandrië dat alle muziekinstrumenten uit de kerk moesten worden geweerd, evenals bij andere samenkomsten van gelovigen. Dans en instrumenten kwamen in de gemeenten voor, maar men vond dat op den duur te wereldgelijkvorming en het werd geassocieerd met zedeloosheid. Tijdens de eredienst mochten alleen de

stemmen van de priester, de cantor en de scola (het koor) te horen zijn. De Raad van Prelaten die in 367 A.D. in Laodicea samenkwam, wettigde het besluit van Clemens: geen muziekinstrumenten; gewijde muziek moest vocaal ten gehore worden gebracht. En in 578 A.D. werd vrouwen zelfs een verbod om in de kerk te zingen opgelegd! Ze moesten zwijgen (net als in de synagogen)!

Ondanks dit proces van verval vinden we ook enkele duidelijke tekenen van opwekking in de kerkgeschiedenis. In 374 A.D. werd de beroemde Ambrosius tot bisschop van Milaan gekozen. Hij was echt een herder van de kudde, een prediker, die de taal van de mensen sprak en een evangelist. Hij is de schrijver van de Ambrosiaanse lofgezangen. Ambrosius schreef veel lofzangen en verzamelde tevens heel wat liederen van elders, zodat het kerkelijk leven verrijkt werd met een verzameling nieuwe liederen. Als we de historici mogen geloven, dan was zijn kerk een ware opwekkingskerk. Het oprechte geloof van Ambrosius en de muziek in zijn kerk maakten onder andere een bijzonder diepe indruk op één student: Augustinus (354-430 A.D.), die daardoor christen werd. Augustinus groeide uit tot een van de grootste apologetici van de kerk. Deze patriarch verkondigde het evangelie van redding en hield daarbij veel van muziek. Volgens sommige geschiedkundigen schreef hij ook zelf liederen. Door de bediening van Ambrosius werd ook een ander belangrijk man christen: Clemens Aurelius Prudentius. Hij werd een van de meest originele en creatieve dichters en liedschrijvers van zijn tijd.

Het oosten van het Romeinse rijk kende ook een beroemd prediker: Chrisostomus (± 400 A.D.). Op een dag preekte hij aan het Koninklijke Hof van Byzantium. Hij zei onder andere: "waar woorden tekortschieten, begint aanbidding" en "zingen is twee keer bidden". Het evangelie en muziek betekenden heel veel voor hem. Venantius Fortunatus (± 550 A.D.) was bisschop van Portiers.

In zijn preken stond Christus centraal. Ook schreef hij elf boeken met liederen en gedichten: 'Miscellanea', waarin evangelie en muziek elkaar vinden. Met paus Gregorius (± 600 A.D.) kwam er een einde aan de vrije uiting van opwekkings/lofprijzingsmuziek. Deze paus beschouwde muziek als het gezongen Woord van God, dus was hij ervan overtuigd dat hij zijn uiterste best moest doen om de gewijde muziek te structureren en te coördineren. Hij verzamelde alle lofzangen, psalmen en geestelijke liederen en rangschikte ze. Dat was het begin van de oude roomse koormuziek en de Gregoriaanse en Ambrosiaanse lofgezangen. Rome is de zetel van de Scola Cantorum, en zoals dit koor alle liederen zingt, zo moeten ze in alle kerken worden gezongen. De regels van Gregorius zijn zo streng dat er alleen enige vrije versieringen worden toegestaan bij het zingen van het Halleluja. Het verval van het geestelijke leven van de kerk betekende tevens het verval van de kerkelijke muziek. Sacrale muziek werd een institutie en verloor de dynamische, levensveranderende kracht van de Heilige Geest. De liturgie beheerste vanaf dat moment de spontane aanbidding, wat een einde betekende van een deel van de creativiteit van de kerk. Dit lijkt allemaal heel vervelend en voor allerlei 'vrije' uitingen is het dat ook heel beslist geweest. We moeten ons realiseren dat, in de tijd van volksverhuizingen en totale ontwrichting van het publieke leven in heel West-Europa, de enige eenheid en beschaving vanuit de kerk kwam. Gregorius is degene die heeft gered wat er te redden viel, door te inventariseren en structureren, en zo bleef de Joods-christelijke muziek bewaard. Toch is er in deze duistere eeuwen een christelijk centrum waar spiritualiteit, zending en muziek springlevend bleef: de kloosters in Ierland. Van daaruit werd aan Engeland, de Nederlanden, Duitsland en later de Vikingen het Evangelie gebracht en de Ierse zending was de basis voor vernieuwing en beschaving... Eeuwenlang was er elders geen teken van een opwekking te bespeuren, geen

teken van nieuwe gewijde muziek. Ondanks alle pogingen om het geestelijke leven met behulp van allerlei regels op peil te houden, vwerkten deze regels verstikkend op dat geestelijke leven. Er vond een internationale verruwing in de politiek en in de ethiek plaats en daarbij bleef ook het christelijke leven niet buiten schot. Dit zijn dus de duistere Middeleeuwen. Het geweld van politiek, invallen, volksverhuizingen en totale ontredde-ning was enorm in West en Centraal-Europa. De kerken en kloosters waren in dat geheel de redders van de beschaving en de kunsten. Dankzij de christenen bleef er onderwijs, was er ziekenzorg, kwamen er universiteiten/scholen, bleven de kunsten bestaan en werden de gilden gestimuleerd. Europa komt na het jaar 1000 langzaam tot rust en de huidige moderne staten beginnen te ontstaan.

Toen verschenen in ± 910 A.D. Odo en Odilo in het klooster van Cluny ten tonele, met als gevolg: reformatie van het klooster, reformatie van het leven, preken waarin de Bijbel weer centraal stond, herstel van de liturgie, van gezongen gebeden en van de muziek! Het betekende een kleine 'terug naar de oorsprong'-beweging. Petrus Damiani, die ruim een eeuw later leefde (± 1050 A.D.), blies ook de kloosters nieuw leven in, predikte het evangelie en schreef nieuwe liederen.

Een andere belangrijke opwekking vond plaats in het klooster van Citeaux. Daar kwam in ± 1100 A.D. de ridder Bernard van Clairveaux tot bekering. Met zijn diepe, sterke geloof predikte hij Christus. In zijn biografie en die van Citeaux lezen we over de vele tekenen van geestelijk leven en van een opwekking. Bernard schreef heel wat geestelijke liederen. De beweging van Citeaux vormde voor een heleboel mensen een inspiratiebron; velen kwamen tot geloof en werden geïnspireerd om nieuwe lof- en aanbiddingsliederen te schrijven.

Een andere bijzonder boeiend persoon was Sint Franciscus van Assisi, die rond 1200 A.D. leefde. Na zijn wedergeboorte wilde hij de rest van zijn leven zuiver, nederig en in alle eenvoud doorbrengen, in volledige afhankelijkheid van de genade van zijn Heiland. Hij had de Heer oprecht lief. Met zijn preken wist hij het gewone volk te bereiken. Zijn manier van leven betekende een stimulans voor missionarissen overal ter wereld. Hij was een bewogen en sociaal betrokken man. De opwekking die hij in gang bracht, kwam mede tot uitdrukking in de populaire geestelijke woorden van de Lauda (de unisono lofgezangen in de taal van het gewone volk). Nog steeds is één van die Lauda beroemd, zijn 'Zonnelied'. Opwekking en muziek gaan altijd hand in hand en zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden! De volgelingen van Franciscus volgden ook daarin zijn voorbeeld. Thomas van Celano bijvoorbeeld, preekte en bezong het evangelie; Jacopone da Todi preekte en zong – hij is tevens de componist van veel lofliederen. Enige tijd later werd ook Franciscus Xaverius, geïnspireerd door Sint Franciscus, een vurig prediker van het evangelie (± 1500 A.D.). Hij ging als missionaris naar het Verre Oosten. Ook hij schreef liederen.

Vanaf de zevende eeuw na Christus was de verkondiging van het evangelie een zeldzaamheid geworden. Het altaar had de preekstoel vervangen, en veel priesters konden niet eens preken. Deze geestelijke nood van de kerk riep om een reactie en die kwam dan ook. In ± 1160 vond er in het zuiden van Frankrijk een grote opwekking plaats. De initiator was Petrus Waldus. Door zijn prediking kwamen duizenden tot bekering. Ze noemden zich 'waldenzen', volgelingen van deze grote evangelist. Deze opwekking voltrok zich buiten de rooms-katholieke kerk. De leiders van de katholieke kerk zetten een grootscheeps offensief in tegen deze wedergeboren christenen, met als gevolg zware vervolgingen. Later namen deze wal-

denzen deel aan de Reformatie. Deze christenen hielden bijzonder veel van geestelijke liederen, lofzangen en liederen van toewijding en heiliging. Opnieuw gingen opwekking en muziek hand in hand.

De verstarring van het geestelijke leven binnen de kerk werd definitief door het vierde lateraanse concilie in 1215. Het valt te begrijpen dat voorgangers theologie en bijbelonderricht moesten gaan krijgen om een einde te maken aan exegetische wildgroei. Het volledige geestelijke leven, inclusief de muziek, werd in regels vastgelegd. Door al deze verstikkende maatregelen werden mensen met een levend en creatief geloof gedwongen de kerk te verlaten. Zelfs de Renaissance vond grotendeels buiten de kerk plaats. Het geestelijke leven was zo goed als dood. In 1324 kondigde paus Johannes XXII aan dat alle nieuwe vormen van muzikale expressie verboden waren! Geen nieuwe melodieën, tempo's of ritmes. Tijdens de Middeleeuwen werd elke ontwikkeling in alle aspecten van het leven gestagneerd door de strenge regels van de gilden. Binnen de bestaande ambachten was geen ruimte voor vernieuwing, creativiteit bleef alleen binnen de nauwomschreven kaders van gildenen kloosters (denk bijvoorbeeld aan miniaturen, beeldhouwkunst en architectuur). Maar met de Renaissance kwam een einde aan de regels die de kunst aan banden legden. Dat was de tijd van de art nouveau.

De leiders van de kerk in Rome hadden daar meer met machtspolitiek dan met geestelijk leiderschap. Er was op grote schaal sprake van verraad en intriges. In Rome was alles te koop. Ook het ambt van kardinaal. In ± 1400 waren er zelfs drie pausen!

Toch vond hier en daar nog een kleine opwekking binnen de kerk plaats. In ± 1320 leefde Meister Eckhard, die in Keulen

de kerk diende. Hij schreef liederen over het geloof in het Duits, de 'Leise'. In ± 1350 schreef Johannes van Ruysbroek, die in de omgeving van Brussel de kerk diende, geestelijke liederen. Rond 1380 vinden we in Nederland, in Deventer en Zwolle, de 'Broeders des gemenen levens', die een vernieuwde toewijding naleefden: nieuwe aandacht voor pastoraat, onderricht en prediking. Ze componeerden nieuwe liederen over liefde voor God, toewijding en aanbidding. Twee bekende namen zijn Geert Grote en Thomas à Kempis (de schrijver van 'De navolging van Christus', één van de meest herdrukte boeken ter wereld).

Rond 1350 leefde de bekende hervormer John Wycliffe. Zijn boodschap inspireerde het ontstaan van nieuwe geestelijke liederen in Engeland. De boodschap van John Wycliffe betekende een inspiratie voor de kerk in Praag, en in het bijzonder voor Johannes Hus (± 1400). Hier was sprake van een 'Terug-naar-de-Bijbel'-beweging. Door zijn prediking vond een nationale opwekking plaats: er werd voor het eerst in de eigen taal gepreikt en gezongen (de Hussiaanse gezangen zijn beroemd); dit was het begin van de opkomst van het geestelijke lied in het Tsjechisch. In 1408 mengde de Paus zich in deze opwekking en in 1414 veroordeelde het concilie van Constanz deze vernieuwing, waarna Johannes Hus als martelaar voor zijn geloof op de brandstapel eindigde. Maar de opwekking in leer en lied kon niet worden gestopt, zelfs niet door de zware vervolgingen die volgden op het concilie van Constanz. De erfgenamen van de opwekking van Johannes Hus waren de zogenaamde Moravische broeders.

Rond 1450 trok Johannes Brugman predikend door heel Nederland, waarbij hij de mensen opriep tot berouw en bekeering. Zijn preken werden zo beroemd in ons land, dat we er de uitdrukking 'praten als Brugman' aan hebben overgehou-

den. Behalve preken schreef Brugman ook lofliederen voor zijn Heiland.

Het is duidelijk dat de opwekking die Hus in gang zette, bijzonder veel onrust veroorzaakte binnen de kerk, die deze opwekking niet kon begrijpen en er niet mee wist om te gaan. Alle kleinere opwekkingen waren waarschuwingen van God aan de kerk om Hem te volgen in alle aspecten van het leven. Maar omdat de kerk niet bereid was te luisteren, sloeg de kerkleiding die waarschuwing in de wind. Door dit alles raakte het gewone volk zo gefrustreerd dat de tijd rijp was voor een internationale opwekking en die kwam met de Reformatie.

HOOFDSTUK 50 DE REFORMATIE- HEDEN

Deze Reformatie is een vernieuwingsbeweging binnen de westelijke katholieke kerk. Veel mensen ontvingen nieuw leven door de vernieuwing van hun persoonlijke geloof. Dus er kwam nieuwe lofprijzing en aanbidding. Op die manier kwam er ook een vernieuwing in de muziek en kunst tot stand. De Reformatie was zo'n ongelooflijke opleving in de muziek: mensen gebruikten muziek om zich te uiten en met anderen te communiceren. Leaders binnen de Reformatie, zoals Luther, maakten het evangelie populairder door de belangrijkste inhoud ervan op muziek te zetten, zodat het de harten van mensen bereikte. Door de Reformatie begon de kerk weer te zingen: een levende kerk is een zingende kerk. Luther (1483-1546) daagde de dichters en componisten uit tot het schrijven van nieuwe gewijde liederen. Dit was een enorme stimulans. De volgende uitspraak van hem is beroemd geworden: "Waarom zou de duivel alle goede muziek moeten hebben!" (Later hebben William Booth en Larry Norman dit ook gezegd). Luther schreef zelf ook veel liederen. Hij behield de goede oude gezangen uit de katholieke kerk en arrangeerde anderen. Dit was de tijd waarin de koralen geboren werden. In 1524 is er het eerste evangelische gezang! Het vuur van de opwekking werd echter geblust door dogma's, wetten en regels, toen er in 1648 een soort vrijheid van godsdienst ontstond door het verdrag van Münster (de reformatie als tegenbeweging, volksbeweging werd officieel en legde zich 'vast').

Het juiste dogma werd belangrijker dan juist te leven. In de eerste tweehonderd jaar van de Reformatie in Duitsland werden er echter nog steeds honderden mooie liederen gecomponeerd. Wat namen uit de opwekking: Michael Praetorius,

Nicolai Philipp, Johann Crüger (die gezangboeken schreef), Paul Gerhardt (na Luther Duitslands belangrijkste dichter), Martin Rinckart, Johann Rudolf Ahle, Heinrich Cornelius Hecker, Philipp Friedrich Hiller (hij preekte door middel van zijn liederen), Christian Furchtegott Gillert, Christian Gottlieb Göz, Carl August Döring, Gottlieb Baumann, Christian en Gottlieb Barth (hij vormt de schakel met de Möttlinger-beweging, een nieuwe piëtistische opwekking in Duitsland). In de Duitse reformatie vinden we geweldige liederen van persoonlijk geloof en toewijding en indrukwekkende kerkmuziek, bijvoorbeeld de composities van Heinrich Schütz en J.S. Bach.

In Duitsland en later in Nederland vond ook een kleine opwekking plaats onder de Mennonieten (rond 1600). Sommigen van hen gingen naar de Verenigde Staten. Ook uit hun kring kwamen liederen.

Een andere opwekking was de reformatie van Calvijn. Hij bracht de psalmen weer terug in de gemeente in de taal van de mensen zelf, en dat was heel belangrijk. 'God prijzen in je eigen woorden', maar ook met het Woord Gods! Op die manier stimuleerde hij veel nieuwe expressievormen en melodieën. Bekende namen in de opwekking van Calvijn zijn: Louis Bourgeois, Beza, Marot en Maitre Pierre. De opwekking van Calvijn en de opwekking in 'zijn' muziek hadden vooral grote invloed in Schotland (John Knox studeerde in Geneve), Nederland (Marnix van St. Aldegonde studeerde in Geneve), Frankrijk, Hongarije en de Verenigde Staten (de puriteinen). Calvijn had een goede balans tussen de preek en het zingen: het is jammer dat zijn volgelingen de preek veel belangrijker maakten dan het zingen. Calvijn was zelfs voor dans (privaat)! Het belang van Calvijn voor het lofgezing wordt wel eens onderschat.

Laten we nu kijken wat de Reformatie voor de muziek in verschillende andere landen betekende. In Zwitserland is het werk van de reformator Zwingli bekend, die ook aanzette tot nieuwe liederen.

Frankrijk: Er was nog een deel van de Waldenzers over en omdat de Reformatie in Geneve in het Frans was, verspreidde het opwekkingsvuur zich heel snel door Frankrijk. Deze opwekking eindigde wreed met de moordpartijen en vervolgingen van de Bartholomeusnacht in 1572. Veel gelovigen vluchtten naar Nederland, Berlijn, Engeland en vanaf de achttiende eeuw naar de Verenigde Staten. Rond 1680 ontstond er opnieuw vervolging en opnieuw vluchtten de mensen. Een grote groep Franse gelovigen kwam naar Londen. Een welbekende Franse dichter en prediker in Londen was August Montague Toplady (ong. 1760). Maar de opwekking in Frankrijk eindigde in vervolging.

Hetzelfde gold voor België. De Reformatie in Nederland vond eerst plaats in dat deel dat nu België heet. Er volgde zware verdrukking en veel reformatorische christenen verhuisden naar Nederland en Engeland, vooral na de inname van Antwerpen (1585) door de Spaanse troepen. Beroemde componisten-predikers uit die tijd waren: Marnix van St. Aldegonde, Petrus Datheen (hij vertaalde de psalmen van Marot in het Nederlands), Valerius, Willem van Zuylen van Nijvelt, Jan Uitenhove en vele anderen.

Na Antwerpen werd de Reformatie iets typisch Noord-Nederlands, en Holland werd de eerste protestantse republiek. Maar al spoedig werd de prediking tot verlossing overschaduwed door de strijd om de dogma's. Het ware geestelijke leven verdween... Lofprijzing en aanbidding dreigde vermalen te worden in de instituties.

Schotland. Door de prediking van John Knox ontstond er een nationale reformatie. Uit die tijd stammen veel nieuwe liederen. Nog niet zo lang geleden leefde Horatius Bonar (1808-1889), voortgekomen uit die ontwikkelingen. Hij werd de prins onder de Schotse lieddichters genoemd.

In Engeland werden veel mensen door de Reformatie geïnspireerd. Bekend is het werk van aartsbischop Cranmer (ong. 1550), Miles Coverdale en Nicolas Ridley. Soms eindigde een opwekking abrupt doordat er een katholieke regering was. De Reformatie kon vanaf de tijd van Cromwell vele gebieden van de samenleving binnendringen. Daardoor werden veel mensen geïnspireerd tot het schrijven van nieuwe liederen, zoals John Milton. Maar niet iedereen voelde zich thuis onder de Britse regering. Voor sommigen was het allemaal te Anglicaans, of men vond het leven te veel geregeld. Dus ontstond uit de Anglicaanse situatie de opwekking onder de Quakers (rond 1690, Fox, Barclay, Penn) en de pelgrims vertrokken eerst naar Nederland en toen naar de Verenigde Staten. Het is bekend dat de pelgrims de nacht voor ze per schip vertrokken, al zingend en biddend in Delfshaven in de kerk verbleven. Terug naar de Anglicaanse situatie: William Croft (1678-1727) gaf een heel eigen karakter aan alle nieuwe kerkgezangen. Wat muziek betreft was men eerst afhankelijk van Geneve. Maar onder invloed van Händel gaf Croft veel nieuwe liederen een nieuwe richting.

In Scandinavië besloot de regering gewoon over te stappen op het nieuwe geloof van de Reformatie. Ondanks die beslissing brandde het vuur van de opwekking lang niet overal. Er was echter wel nieuw geloof en nieuwe muziek. Eerst nam men de liederen van Luther en Calvijn over, maar later kwamen er eigen creaties van bijvoorbeeld Friedrich Gottlieb Klopstock (rond 1790), die in Kopenhagen voorging. Een ander voor-

beeld is Bernhard Severin, die in Sorö onderwees (rond 1840). Hij schreef veel liederen. Nog een ander voorbeeld is de Lutherse bisschop Johan Olof Wallin (rond 1830) uit Zweden, een belangrijke prediker en dichter. Omdat de verandering van het geloof door de staat was opgelegd, duurde het vrij lang voordat er echte opwekkingen doorbraken.

In de negentiende eeuw waren er grote opwekkingen in Scandinavië, veel vrije kerkgemeenschappen ontstonden in die tijd (baptisten en anderen). In het begin van de twintigste eeuw was er opnieuw een opwekking die uitmondde in grote pinksterkerken. Deze beide opwekkingen zorgden voor een ongelooflijk aantal nieuwe liederen.

Terug naar de dagen van de Reformatie. Door de beslissingen van het concilie van Trente (1545-1563) ontstonden veel veranderingen in de rooms-katholieke kerk (contra-reformatie), maar veel kwam vanuit de hiërarchie en niet van binnenuit/de gelovigen. En zo verdween soms de noodzaak tot echte geestelijke vernieuwing. Aan de andere kant verloor de Reformatie veel van haar vernieuwende kracht omdat mensen binnen haar eigen gelederen streden om dogma's en de structuur van hun religie. Zodra er nieuw leven verdween, stopte de brede 'uitbarstingen' van het schrijven van nieuwe liederen, en stopte creatieve vernieuwing om lofprijzing en aanbidding impulsen te geven of tot uitdrukking te brengen. Hoewel het proces van nieuwe liederen schrijven low-key altijd bleef doorgaan. De contra-reformantie, die begon met het concilie van Trente was deels een soort opwekking. Het betekende een nieuw ontwaken in de rooms-katholieke kerk. In het begin werden er veel liederen uitgewisseld en zongen men in de katholieke kerk soms dezelfde liederen als de protestanten zongen. Soms leek het erop alsof er helemaal geen eigen interne vernieuwing plaatsvond binnen de rooms-

katholieke kerk. Maar in hoofdstuk 48 noemden we een aantal heel belangrijke opwekkingen in de kerk voordat de reformatie ontstond. Deze gebeurtenissen vormen de gezamenlijke geschiedenis van de katholieke kerk en protestantse kerk van vandaag. Veel protestanten zien dat niet als hun erfdeel. Maar als je Luther en Calvijn bestudeert, begin je te begrijpen hoezeer de katholieke geestelijke opwekking van voor de Reformatie de wortels van het protestantisme zijn. Het is een tragedie dat zoveel protestanten de muren van vroegere vooroordelen tegen de katholieken in stand houden, waardoor ze niet in staat zijn het vernieuwende werk te zien dat God in de vroege en afgeopen eeuwen binnen de katholieke kerk heeft gedaan.

In Nederland gaat dit gedeeltelijk terug naar een diepe spirituele en mystieke beweging vanaf de elfde eeuw: zuster Hadewych, Ruusbroek, een nieuwe beweging met als belangrijkste vertegenwoordiger Thomas a Kempis (*Imitatio Christi*). Dit maakte een enorme indruk op de katholieke kerk in andere landen, zoals kardinaal de Bérulle (Frankrijk), Franciscus van Sales, Port Royal (moeder Angelique).

Een aantal grote vernieuwers van het katholieke geestelijke leven waren: Franciscus van Assisi, Thomas van Aquino, Ignatius de Loyola, en Dominicus. Zij leverden een bijdrage aan de bronnen voor de contra-reformatie. Belangrijke impulsen kwamen ook uit Spanje (rond 1580): Theresa van Avila en Johannes van het Kruis. Bij al deze christenen die grote geestelijke gaven bezaten, zien we een combinatie van een waarlijk vernieuwd leven en expressies door middel van muziek en andere kunstvormen.

Geestelijke vernieuwingsbewegingen gaan in de katholieke kerk nog steeds door. Een grote vernieuwingsbeweging is

momenteel de charismatische katholieke beweging die al sinds 1970 actief is. En opnieuw zien we de welbekende tekenen: een grote hoeveelheid nieuwe muziek en andere kunstvormen. Een andere sterke beweging vinden we in Frankrijk: broeder André Gouzes (Camares) van de Emmanuel community (Parijs, Paray-le-Monial).

Binnen de charismatische vernieuwing in onze tijd komen ook de cross-overs terug: we vinden in iedere kerkgroepering dezelfde liederen! Denk bijvoorbeeld eens aan het lofprijzingslied van Karen Lafferty: *Seek you first the kingdom of God*. Maar ook typisch katholieke componisten die miljoenen protestanten zegenen door hun liederen, zoals de Talbot Brothers.

Omdat de Reformatie in veel landen doodbloedde, begonnen mensen een nieuwe toewijding te zoeken. Rond 1650 ontstaat er in Nederland en andere landen, onder andere Moravië een pietistische beweging. En onmiddellijk zijn er geweldige nieuwe liederen van Jean de Labadie, Anna Maria Schuurman en anderen. In Duitsland begon Philip Jacob Spener (rond 1700) met prediken en daagde hij mensen uit tot een persoonlijk geloof. Deze beweging noemen we het Piëtisme.

Opnieuw kwamen er nieuwe liederen als uitdrukking van vreugde en geloof, bijvoorbeeld Adam Drese (met het lied *Seelen Braütigam*), Friedrich Adolf Lampe, Valentin Ernst Löscher. Een van de geestelijke volgelingen van Spener was August Hermann Francke in Halle (rond 1720). Hij was begaan met de mensen, predikte, stichtte een goede school en schreef liederen. Op deze school werd graaf Nicolaas Ludwig von Zinzendorf (1700-1760) onderricht. Zinzendorf had een persoonlijke relatie met Christus. Door een schilderij in Dusseldorf begon in hem een opwekking. Terug in Saksen begon hij een vergadering van broeders; de Hernhutters. Hier

begonnen ook de christenen uit Moravië met hun beweging en erfde Zinzendorf hun liederen, samen met andere wedergeboren christenen uit de Lutherse en Calvinistische hoek.

Het werd zelfs een zendingskerk die evangeliseerde in Europa en andere continenten. Tegelijk met deze opwekking ontstaan er weer veel nieuwe liederen. Naast Zinzendorf waren er veel andere schrijvers en componisten, zoals onder andere Christian Gregor en tenslotte Johannes Horn (zestiende eeuw).

In Engeland startte een belangrijk opwekking. De basis hiervoor werd gelegd door Isaac Watts (1674-1784), die voorganger was in een onafhankelijke gemeente in Londen. Hij was een geweldige prediker, dichter en componist. Omdat hij geloofde dat het evangelie er voor de mensen was, schreef hij populaire gezangen. Hij was de avant-gardist binnen de opwekking van Wesley. John Wesley begon rond 1730 te werken in Oxford. Net zoals bij Watts, was het zijn visie 'zielen te winnen voor het Lam'. Zo begon iets wat op een nationale opwekking leek.

Behalve John Wesley waren ook Whitefield en Charles Wesley (die onder invloed van bestudering van Luther en van Zinzendorf in 1738 tot geloof kwamen) belangrijke predikers en leiders in die opwekking van bestudering van Lutheren. De Wesleys moesten de anglicaanse kerk spoedig verlaten. Er zijn mensen die zeggen dat deze opwekking Engeland beschermde voor de verschrikkingen van de Franse revolutie. Het vuur van de opleving brandde levendig en opnieuw verschenen er tal van nieuwe liederen. De Wesley's schreven veel van deze liederen zelf, Charles Wesley moet alleen al zo'n 6500 (!) liederen geschreven hebben.

Deze opwekking was het begin van de methodistenkerk. Een van de talrijke bekeerlingen was John Newton (1725-1807). Hij was eerst slavenhandelaar en werd na 1764 prediker. Hij schreef vermoedelijk het beroemde "Amazing Grace".

Een typische vrucht van de methodistische opwekking is het werk van het Leger des Heils (rond 1880). William Booth begon te prediken, mensen kwamen tot bekering en hij ging voor hen zorgen. Een van zijn belangrijkste hulpmiddelen was de muziek. Honderden liederen kwamen en komen nog steeds uit die bron. Hun specialiteit is de marsmuziek. Hij gebruikte ook graag veel wereldse muziek, die hij van nieuwe geestelijke teksten voorzag. Hij daagde zijn leger uit om 'de goede muziek' van de duivel terug te winnen.

Aan het begin van de opwekking rond Wesley bereikten invloeden vanuit Engeland de staat New England in de Verenigde Staten. Door het werk van Jonathan Edwards begon daar een grote opwekking en is er nieuwe lofprijzing. Deze opwekking doofde echter uit.

Toen startte de grote opwekking vanuit New England in 1795 en die kwam in grote delen van de Verenigde Staten terecht. Namen zijn: McGee, T.Dwight, McGready, Torrey, Sunday, Smith en Cambell Morgan. Door deze twee opwekkingen werden veel mensen geïnspireerd tot het schrijven van muziek.

Door het piëtisme en methodisme in Europa en de Verenigde Staten kwamen er sterke impulsen naar evangelisatie, zending, sociaal werk, ziekenzorg, onderwijs, bijbelverenigingen en zondagsscholen, en werden er honderden liederen en gezangboeken gemaakt.

De Franse revolutie was als een storm die over Europa raasde. Veel christenen werden gedood (met name in het begin van de Franse revolutie in Frankrijk), bijvoorbeeld dominee Johann Kaspar Lavater (hij werd gedood toen hij in 1801 gewonden in Zurich wilde helpen). Deze prediker schreef geloofsliedereren. Na de vrede in 1814 werden veel kerken en levens door het liberalisme vernield. Het werd tijd voor een nieuwe opwekking.

Dit werd "het Reveil", dat rond 1830 in Geneve en Lausanne begon. Dit Reveil preekte een duidelijke persoonlijke verlossing. Onmiddellijk vindt er een opleving in de muziek plaats. Wat namen zijn: César H.A. Malan (chants de Sion), Ami Isaac D. Bost, Merle d'Abigné en Alexandre Vinet. Het Reveil bereikte ook andere Europese landen. In Duitsland: Karl J.P. Spitta (gezagboek 'Psalter und Harfe'), Wichern, Theodor Fliedner en George Müller. In Engeland: Ch. Kingsley, E. Fry, John Bewley, Williams, John B. Dykes en Ellerton. In Nederland werd het Reveil door Bilderdijk voorbereid. Het Reveil was in Nederland ook intellectueel en politiek en sociaal.

Wat namen uit het Nederlandse Reveil: Groen van Prinsterer, I. da Costa, W. de Clerq, H. Pierson, J. de Liefde, A. van Scheltema, J.J. ten Cate, N. Beets en S.M. van Woensel-Kooy. Ze werden allen geïnspireerd door een levend geloof en schreven nieuwe liederen. De hervormde kerk voerde toen gezangen in. Toch zorgde verstarring ervoor dat de gereformeerde kerk zich afsplitste van de oude hervormde kerk. Ook in andere landen werd melding gemaakt van kerksplitsingen.

Na enige tijd eindigt deze opwekking in dode theologie en formalisme. In Engeland en de Verenigde Staten ontstond rond 1870 een nieuwe opwekking door het werk van Moody en Sankey. Moody was de prediker en Sankey de zanger. Uit

getuigenissen blijkt dat degenen die niet door Moody's preken bereikt werden, wel bereikt werden door de muziek van Sankey. Gedurende deze opwekking gaan het preken en de muziek hand in hand. Sankey's gezangboek "Sacred Songs" werd vertaald in twintig talen en meer dan tachtig miljoen keer verkocht.

Rond 1880 ontstond er in Engeland een grote opwekking door het werk van Spurgeon. Hij werd baptist. Zijn opwekking was het begin van de baptisten beweging in andere Europese landen. Zowel bijbels gericht preken als veel nieuwe liederen zijn hier het gevolg van.

In Wales begon het opwekkingsvuur rond 1890 te branden, met een piek begin 1900. God gebruikte Edwards op een bijzondere manier. Ook deze opleving ging gepaard met veel nieuwe gezangen. Hierdoor ontstonden er vele kleinschalige opwekkingen in andere landen, zoals de Maranatha-beweging van Johannes de Heer in Nederland (preken en muziek!). Veel zangbundels van vandaag bevatten liederen uit de opwekking van Wales.

Rond 1900 begon in Los Angeles de pinksterbeweging. In verslagen over deze beweging praat men vooral over Pinksteren, maar de basis is eigenlijk een bijbelsgerichte prediking, met de nadruk op persoonlijke verlossing. Een verbazingwekkend aantal liederen vindt zijn oorsprong in deze opwekking. Binnen twintig jaar begonnen in de hele wereld pinkstergroepen te ontstaan. Na 1930 zakte dat wat af. Maar na 1950 ging er opnieuw een golf van pinkster-vernieuwing over de wereld en ontstonden opnieuw veel nieuwe liederen en andere kunstuitingen.

Rond 1965 was er de Jezus-beweging. Die begon in Californië en vond vooral onder jongeren plaats. Veel landen in de wereld kregen ermee te maken. Het uitte zich in vele vormen van kunst. Het belangrijkste instrument van deze opwekking was muziek. Zo werden persoonlijk geloof, persoonlijke aanbidding, lofprijzing en bijbels onderwijs door de reizende muziekgroepen verspreid. Dit was het begin van de grote variatie gospelmuziek in allerlei stijlen. De gospelmuziek had een geweldige invloed. Het is verbazingwekkend om te zien hoe God muziek gebruikte. Lees de verhalen maar over Calvary Chapel, Church on the Way, de levensverhalen van Pat Boone, Cliff Richard, Andrae Crouch, Leon Patillo, Johnny Cash, Continental Singers, Maria Muldauer, Al Green, Donna Summer, B.J. Thomas, Noel Paul Stookey, Inge Brück, Larry Norman (why should the devil have all the good music), Barry McGuire en vele anderen.

In de Oost Europese landen horen we over opwekkingen van eeuwen geleden of van die nu kleinschalig plaatsvinden. Hier zijn de ingrediënten van alle opwekkingen aanwezig: 'persoonlijke verlossing, bijbels onderwijs en muziek'. Ook daar zijn veel nieuwe liederen ontstaan. Het is jammer dat de meeste mensen in West-Europese landen niet zoveel over hen weten, maar door alle politieke veranderingen kunnen het leven en de muziek van de kerken in het Oosten nu een grote inspiratiebron vormen voor het Westen.

Iets anders dat heel fascinerend is, is dat evangelische christenen elkaar over de hele wereld ontmoeten en samen zingen, lofprijzen en bidden. Veel belangrijke opwekkingsliederen vinden hun weg van de ene kerkelijke richting naar de andere, zodat we allemaal "één zijn in Uw liefde".

Rond 1972 begon er nog een interessante opwekking. We noemen die de 'Praise-revival'. Opeens gaan mensen overal bijbelteksten op muziek zetten. Wat namen: Dave en Dale Garratt uit Nieuw Zeeland, Merv en Merla Watson uit Canada, de Gaithers en de Rambo's uit Nashville en Maranatha Music (Californië), Hosanna Music, Graham Kendrick en anderen uit Engeland.

In veel landen leeft ook de charismatische beweging. Die vindt niet plaats buiten de kerken, maar erbinnen, in de katholieke kerk, bij de baptisten, de lutherse kerk, de anglicaanse kerk, enzovoort. Uit deze vernieuwingsbeweging komen veel nieuwe liederen voort.

Als u het boek Openbaring leest, dan ziet u dat opwekking uitgedrukt in lofprijzing en aanbidding door zal gaan totdat we voor de troon van God staan. Ik ben zo blij dat het daar een creatieve opwekking zal zijn. We zingen nieuwe liederen en het lied van Mozes, en muziekinstrumenten zullen onze stemmen begeleiden. en dan is er ook nog het verbijsterende schitterendste super kunstwerk: het nieuwe Jeruzalem, een giga-lofoffer.

HOOFDSTUK 51 ENIGE CONCLUSIES

- 1) In de hoofdstukken 47-50 zijn we door de hele 'opwekkingsgeschiedenis' heen gelopen. En het is overduidelijk dat er geen enkele opwekking geweest is, of er waren vele voortbrengselen van nieuwe liederen en andere kunstvormen.
- 2) Bestudeer je de inhoudelijke kant van de opwekkingen, dan zijn dit allemaal bezinningen, het is een 'terug tot God'; het omvat persoonlijke bekering maar ook een metanoia, een ommekeer, in handel en wandel! En dat heeft meestal ook geleid tot onder andere vormen van evangelisatie, zending, armenzorg, ziekenzorg, weduwenzorg en scholen/educatie. Alle opwekkingen waren dus heel sociaal en lieten letterlijk de woorden van Jacobus zien: *"Toon je geloof uit je werken"* (vergelijk Jacobus 1:27; 2:14-17, 24; 3:13).
- 3) De regel dat opwekkingen ook bezinningen zijn (persoonlijk en voor de gemeenschap) en tot sociale hervormingen leiden, hebben soms zelfs tot politieke veranderingen geleid (bijvoorbeeld afschaffing van de slavernij). Als uitzondering de neo-pinksteropwekking vanaf ca. 1950, die zich mengde met de Jesusrevolution van de jaren '60 en geboorte gaf aan de praise & worshipgolf die nu over de wereld gaat. Deze 'opwekking' blijkt veelal heel eenzijdig te zijn en legt grote nadruk op persoonlijke ervaringen en gevoel. Men komt samen in groepen die die gevoelens mogelijk maken en versterken, waardoor zo'n groep binnen een paar jaar dreigt af te glijden in een vorm van fundamentalisme met soms heel beangstigende sectarische trekjes... (vergelijk het piëtisme van de zeventiende en achttiende eeuw) Deze getto's zijn tenslotte niet meer een oord van revival, maar van trauma's. De lijst officieel geboekstaafde verhalen van zwaarbeschadigde men-

sen van over de hele wereld is erg lang... De taal van deze laatste praise & worshipbeweging is dus heel mooi, de muziek/dans/kunst is relevant (eigentijds), maar over het algemeen alleen op de eigen ervaring gericht en dan kan het niet anders, dan dat zoiets stukloopt. Het missende element is de relatie met buiten, met de wereld, met andersdenkenden, met de sociale onderlaag, met immigranten/vluchtelingen... Dat plaatst je met beide benen op de grond en brengt de 'revival-ervaring' in evenwicht. De afgelopen 35 jaar heb ik de hele wereld doorkruist en persoonlijk allerlei bijeenkomsten, kerken, meetings en vergaderingen bezocht. Er zijn goddank plekken waar men het tekort aan sociale actie heeft ingezien. En als mensen en leiders tot inzicht komen, is het nog niet te laat om deze belangrijke sociale elementen toe te voegen. Een echte 'revival-kerk' heeft dus ook activiteiten op het gebied van bijvoorbeeld sociale actie, zorg, vluchtelingen en scholing.

- 4) Onderzoek van de praise & worshipteksten vanaf de Psalmen tot kortgeleden leert nog iets interessants. De meeste teksten van de afgelopen drieduizend jaar hebben grote diepte; ze gaan onder andere over toewijding aan God, dankbaarheid voor zekerheid van het zieleheil, Gods schoonheid van de schepping, onrecht en een roep voor recht. Die diepte en breedte blijkt in de praise & worshipgolf van de recente jaren te ontbreken. Het is een logisch gevolg van het gestelde in het vorige punt 3... Als je je verliest in je eigen ervaring, dan verlies je je naaste en de situatie van je naaste uit het oog. En daarmee kom je in botsing met het woord van Jezus: heb je naaste lief als jezelf (Mat. 22:36-40; Jac. 2:8), want dat betekent: doe aan/voor je naaste dat wat je voor jezelf zou doen. En je loopt het gevaar om tegen de vervloeking van Amos aan te lopen: *"Ik heb een afkeer van jullie feesten, ik wijs ze af, jullie samenkomsten verdraag ik niet. Ik schep geen behagen in de branden graanoffers die jullie mij brengen; de vetgemeste beesten van jul-*

lie vredeoffers keur ik geen blik waardig. Bespaar mij het geluid van jullie liederen; de klank van jullie harpen wil ik niet horen."

"Luidkeels zingen jullie bij de harp, en jullie denken te spelen als David zelf. Uit grote schalen drinken jullie wijn, en met de beste olie wrijven jullie je in, maar jullie lijden er niet onder dat Jozefs volk ten onder gaat" (Amos 5: 21-23; 6:5, 6). Let op hoe duidelijk hij de lijn van lofprijzing naar sociale en politieke actie voor de gebrokenen trekt. Dus, als we die activiteiten gaan organiseren en ons (in vele vormen, op vele manieren) heel praktisch voor de minstbedeelden gaan inzetten, en als we daarna uitbarsten in lofgezag, dan voldoen we aan de eis van Amos en Jezus en mogen we hopen dat God ons lofoffer op prijs stelt. Hieronder valt dus ook het probleem van de vreselijke eenzijdigheid van veel eigentijdse praise & worshipmuziek. Er zijn liederen die eerder het niveau van musak (muzikaal behang van een winkelcentrum) hebben of werken als een mantra, dan dat het een bijbels lofgezag is. De enige juiste meetlat van diepte, breedte, rijkdom en emoties van dicht bij God tot woede en protest, zijn te vinden in de collectie lofliederen van het Oude Testament: de Psalmen. Leg je hier de gemiddelde collectie moderne lofliederen van vele gemeenten naast, dan wordt je bijna misselijk van de eenzijdigheid... te veel taart leidt tenslotte tot rotting, dus wees gewaarschuwd.

5) Een ander gevaar dat al duidelijk tot verarming leidt, is de dominantie van Engelstalige praisesongs, die zonder enige kritiek worden overgenomen (of zelfs heel bewust worden gepromoot door bepaalde organisatie/publishers). Deze zijn vaak slecht vertaald, als ze al vertaald worden, en dat gaat ten koste van juwelen van eigen ethnische (nieuwe) lofliederen. Onderzoek je de diverse liedboeken uit de verschillende eeuwen, dan blijkt dat het waardevolle uit het verleden gewoon zijn plek weet te houden (moet houden) naast het nieuwe. Dit was al zo in de eerste eeuw van de christelijke

gemeenten/kerken. Dat blijkt duidelijk uit de teksten Ef. 5:9 en Kol. 3:16, waar het gaat om Psalmen, lofzangen en geestelijke liederen. Alle drie deze typen moesten een volwaardige plek in het gemeentelven, vieringen en diensten hebben. Met andere woorden:

- Iedere stijl is geschikt voor lofprijzing en aanbidding.
- Het is aan te bevelen om in het muzikale deel van de eredienst eigentijdse versies te gebruiken, maar net zo zeer versies uit de schat der eeuwen (de vroege kerk, Middeleeuwen, Reformatie, zeventiende eeuw, achttiende eeuw, negentiende eeuw, twintigste eeuw) en de Psalmen. Dit is zeker van belang waar een gemeente alleen nog maar eigentijdse 'niemendalletjes' zingt.
- Ook is aan te bevelen dat zangdienstleiders eens kritisch gaan kijken naar de inhoud en niet alleen kiezen voor swingende, makkelijk zingende, up-tempo liederen die snel emoties losmaken.
- Ook is aan te bevelen dat de zangleider de aanwezigen regelmatig met de beide benen op de grond plaatst en ramen en deuren naar de ellendigen en behoeftigen in deze wereld opent.
- Het is aan te bevelen dat de oude kerken, die zich hebben verbonden aan de rijke geschiedenis van de traditionele liturgie (de reformatorische kerken, rooms-katholieke kerk, anglicaanse kerk, lutherse kerk, orthodoxe kerk) heel verstandig met de rijke blijheid van de vele eigentijdse versies en vormen omgaan. Persoonlijk zou ik ervoor kiezen om zoverre de liturgie dit toelaat een, maximaal twee goede eigentijdse versies in de zondagmorgenliturgie toe te passen. Wees wijs! En doe dit dan met orgel of pianobegeleiding. Daarnaast zou ik in goed overleg met het kerkbestuur/ouderlingen ertoe overgaan om met en voor jongeren op een andere tijd (Zondagmiddag? Zondagavond? Zaterdagavond?) een jeugddienst te beginnen met meer eigentijdse versies en

vormen, met (als dat kan) participatie van bijvoorbeeld een jongerenkoor, band, liturgische dans, beeldende kunst, poëzie of storyteller. En maak voor iedereen heel duidelijk: dit is voor jongeren, zodat je geen oneigenlijke kritiek krijgt van ouderen. En durf te experimenteren met de manier waarop je deze dienst ordent, waar en hoe lang de Bijbel opengaat en Gods Woord gebracht wordt. Ook is het mogelijk om drama, aankleding, mime, poëzie/voordrachtskunst/storytelling te integreren.

- Al deze eigentijdse versies hebben ook hun eigen eisen ten aanzien van geluidsinstallaties en belichting, let daar s.v.p. ook even goed op, zodat alles echt goed tot zijn recht komt.

6) In de hoofdstukken 1-42 ben je meegenomen op een eeuwenlange ontdekkingsreis naar wat lofprijzing was in het leven van vele aanbidders. Dat moet geleid hebben tot nieuwe inzichten. De logische vraag is: hoe ga je die inzichten nu toepassen en uitwerken in je persoonlijke leven; als praise & worshipgroep; in het leven van je gemeente/kerk? Wat niet kan, is alles maar bij het oude laten.

7) Het 'romantische idee' dat 'de Heilige Geest alles wel zal leiden' of het argument 'bij ons wordt alles zo door de Geest geleid' (dus is het goed en de rest is onzin), zijn wel heel gemakkelijke en goedkope excuses. Drieduizend jaar geschiedenis toont aan dat gelovigen bewust aan de slag gingen, opdrachten gaven, beslissingen namen en niet alles voor zich uitschoven. Een leider (Oude Testament: richter of koning) die tot inzicht kwam, gaf het voorbeeld, zette mensen aan het werk... Zijn bezinning/bekering deed zijn werk en mensen volgen dat... Zijn bezinning/bekering zette kunstenaars aan het werk (met name de koningen gaven de opdrachten en financierden de opdrachten), zodat er ook een renaissance was van de kunsten (er kwam heel wat kunde bij kijken om

bijvoorbeeld de tempel te herstellen en de tempelzangen te laten herrijzen).

8) Alle kunsten hebben een plek in de lofprijzing, niet om die te aanbidden, maar om aanbidding mede mogelijk te maken. Net zo duidelijk is het dat degenen die kunsten beoefenen niet het voorwerp van 'verering' mogen zijn. De beoefenaars zullen hier zelf heel kritisch in zijn en blijven.

9) Ook al worden gaven op vele niveau's beoefend, en dat is voor de privé-sfeer uitstekend, dan wil dat nog niet zeggen, dat daarmee alles goed is. Gebrek aan zelfkritiek mag niet geaccepteerd worden. Stimulansen voor studie en kwaliteit horen bij het leven van de gemeente. En betreedt men de publieke ruimte, dan is kwaliteit helemaal een vereiste! Te makkelijk wordt het streven naar kwaliteit gezien als een beperking van enthousiasme of barrière voor het werk van de Heilige Geest. Op basis van vele gesprekken met gemeentelieden en gemeenteleidingen, kan ik alleen maar constateren dat het een vluchtroute is, om maar niet veel tijd en energie te hoeven steken in studie, oefening en scholing. Vergeet niet: de lofprijzers (Leviëten) onder David en Salomo waren volleerd! En dat is ook nu een enorme uitdaging. Ons lofoffer (zoals koffiezetten, zorgen, kunst, opvoeden, autorijden, of wat dit verder dan ook moge zijn) mag beslist kwaliteiten hebben.

10) Lofprijzen is een levensstijl. Het omvat alle aspecten van ons leven: je gezin, de kunst van het (dagelijks) leven, omgaan met milieu, de schepping bewaren, je gaven ontwikkelen, je plek in de gemeenschap, sociale activiteiten, de manier waarop je werkt, de doelen van je leven, je omgang met je partner, enzovoort. "Doe alles voor de Heer."

11) Ga hier verder met conclusies die je zelf in de praktijk gaat brengen:.....

HOOFDSTUK 52 PRACTICUM

Na alle analyses, historische en profetische verkenningen en conclusies is het verstandig praktisch aan de slag te gaan. Dit hoofdstuk geeft die aanwijzingen en is een goede hulp om verder te komen. Deze praktische hulp heeft ook in deel 2 van deze serie gestaan.

1. Twee sporen beleid en de dwarsliggers.

Goede treinverbindingen worden bepaald door goede rails en perfecte bielzen die de rails op zijn plaats houden. En over deze rails rijdt de (gospel)trein naar zijn bestemming.

Balans

Het bovenstaande voorbeeld laat zien, dat alles in balans moet zijn. Beide rails moeten sterk zijn, de dwarsliggers moeten sterk zijn. En het geheel moet sterk blijven en vergt dus onderhoud. En zo blijft de balans behouden, komen er geen ontsporingen en kan de gospels-trein zijn doel bereiken. In volgende paragrafen wil ik al die aspecten nader toelichten!

- * linkerrails: artistieke kwaliteit
- * rechterrails: geestelijke verdieping
- * dwarsliggers: infrastructuur

2. Artistieke kwaliteit.

Dit hele boek heeft duidelijk laten zien, dat kwaliteit bijzonder gewaardeerd wordt door God. Kwaliteit brengt God eer: de lofprijzing komt tot zijn recht. Je hebt in dit boek kunnen lezen dat de Levieten die onder David en Salomo de lofoffers zongen en musiceerden volleerd waren. Dat ben je niet zomaar. Dat is het resultaat van oefening, scholing, tryouts en kritisch beoordelen. Betekent dit dat feitelijk alleen professio-

nals plaats mogen hebben in het koor, de band of de praise-groep? NEE! Wat ik aangeef is een principe, de motivatie om te leren en om geschoold te worden. En dat onderscheidt zo'n groep van de gemeente die (vals) zingt.

Hierover moeten dus duidelijke afspraken gemaakt worden.

- * Wekelijkse repetities op een vaste avond;
- * duidelijke begintijd en eindtijd voor die repetities;
- * vaststellen wie de leiding heeft;
- * iedereen kent het repertoire op tijd;
- * beginnen met welkom, openingsoverweging, gedachte, bijbelgedeelte of hoofdstuk uit dit boek en gebed;
- * zangoefeningen/inzingen;
- * ontspanningsoefeningen;
- * is er een band, dan moet de band gestemd hebben voor je begint;
- * gebruik je apparatuur, dan moet deze opgebouwd EN ingeregeld zijn voor je begint;
- * vaststellen wie de muzikale leiding heeft;
- * beginnen met een bekend lied om erin te komen;
- * dan aan een nieuw lied beginnen;
- * op tijd pauze;
- * afsluiten met slotgebed;
- * doordeweeks thuis verder oefenen.

n.b. Hoe je dit tot in detail voor kwaliteit kunt uitwerken staat beschreven in het boek: *de klepel van de klok* (uitgeverij Continental Sound/Christian Artists). Kwaliteit is het resultaat van oefenen, oefenen en nog eens oefenen, waarbij geestelijke verdieping en motivatie je aanzetten.

3. Geestelijke verdieping.

Hopelijk ben je gegrepen door de inhoud van dit boek en ga je aan de slag om de principes van dit boek in praktijk te bren-

gen. Dan is er een aantal afwegingen dat gemaakt moet worden.

* Ben je een bestaand (jongeren)koor, gospelgroep of praise-team, en wil je Bijbelse principes gaan toepassen, realiseer je dan, dat iets bestaands veranderen soms heel moeizaam is. Je kunt dan niet als een bulldozer door de porseleinkast denderen en daarmee veel verwoesten. Het principe om te hanteren vind je in één van de gelijkenissen van Jezus: *“plant zaadjes en heb geduld”*. Het kost wellicht een heel seizoen voordat je resultaat ziet om daarna pas echt de principes uit dit boek te kunnen gaan toepassen. Een goede weg om iedere repetitie te beginnen is het gemeenschappelijke (voor)lezen van een hoofdstuk. Investeer dus ook in goede onderlinge relaties. Je kunt niet sneller gaan dan de langzaamste van je groep. Dat is het herderprincipe: het langzame lammetje bepaalt de snelheid van de kudde. Maar de kudde beweegt wel. Pas dus op voor de super-enthousiastelingen. Deze kunnen gaan drammen en voor je het weet, vertonen deze wat fundamentalistische trekjes. Dit soort mensen moet je tactvol, maar heel bewust afremmen. En als zo iemand geen respect kan opbrengen voor andere inzichten en belevingen, dan hoort zo iemand wellicht niet op je koor, groep of band thuis.

* Je gaat een koor, groep, band of praisegroep beginnen. In dat geval kun je van het eerste begin het geestelijke fundament goed leggen door gebruik te maken van dit boek. Maak van het begin af aan, ten aanzien van iedereen die mee gaat (wil) doen, duidelijk dat je dit boek als wegwijzer gaat gebruiken.

Er zijn evangelische groeperingen die helaas het treinstel uit zijn verband rukken. Het gaat ten slotte alleen nog maar om zeer ‘geestelijk’ (overgeestelijk?) te zijn. Als we maar in nieuwe tongen zingen, dan zal de Heilige Geest het helemaal gaan

doen. Niets is minder waar. De voorbeelden uit dit boek laten zien hoe de diepte van het geestelijke lofoffer blijkt uit de kwaliteit die we proberen te brengen. Maar heeft God dan niet gewerkt als een en ander niet perfect ging? Natuurlijk werkt God dan ook, Hij kan zelfs werken door het gebalk van Bileams ezel. Alleen mag je je niet achter dit argument verschuilen. Het is altijd Gods bedoeling geweest dat je iedere gave/begaafdheid/persoonlijke mogelijkheid zou ontwikkelen. (Dat wordt je helder uitgelegd in deel 1 van deze serie: Bijbelse principes van Creativiteit en Kunst.) Dit boek over lofprijzing moet je dus op weg helpen naar kwaliteit (oefening/beoefening) en geestelijke verdieping welke ook alleen maar kan ontstaan door oefening/beoefening.

Geestelijke verdieping ontstaat niet zomaar! Het vereist het nalezen van bijbelverzen in de bijbel. Dit boek vraagt om verder nadenken, doordenken, overdenken, afwegen, je eigen maken, keuzes maken, motivatie, meditatie en gebed. Ook dat kost dus tijd en het beste is om hier iedere dag wat tijd aan te besteden. Je leven en je muziek krijgt hierdoor veel meer diepte en daarmee overtuigingskracht, waardoor het publiek, de gemeente, bijzonder gezegend wordt.

Dwarsliggers.

De langstbestaande (sinds 1963) en omvangrijkste (jaarlijks ca. zeventig groepen op pad; meer dan vijftienhonderd tournees; meer dan vijftienduizend tourdeelnemers; meer dan tien miljoen bezoekers; meer dan 100 lp/CD-producties) muziekbediening is die van The Continentals. Er zijn Continental Kidsgroepen (8-12 jaar), Young Continentals (13-16 jaar), The Continentals (16-33 jaar) en Continentals Encores (25-55 jaar). Naast vele Engels-zingende groepen zijn er ook tours in de volgende talen: Nederlands, Frans, Duits, Spaans (Zuid-Amerika), Braziliaans-Portugees, Japans, Italiaans, Koreaans,

Slowaaks, Hongaars en Roemeens. Praktisch ieder land wordt 'bereisd'! Wat zijn de redenen van dit enorme succes? Wie The Continentals kent, weet dat ze gaan voor de kwaliteit, een uitgebreid repertoire, artistieke vernieuwing en geestelijke diepgang, gekoppeld aan een enorme motivatie. Maar er zijn meer groepen die dat hebben en toch verdwijnen die op zeker moment. Er moet dus nog een ingrediënt zijn. En dat is zo! En dat hebben de Continentals gemeenschappelijk met iedere andere succesvolle organisatie, koor, dans, company, theatergezelschap en ministry: er ligt een heel duidelijke gekwalificeerde bestuurs- en managementstructuur onder, die de infrastructuur schept en instandhoudt, zodat de rails op zijn plaats blijven en de trein zijn doel bereikt.

Er zijn zeer (over)geestelijke groepen die doodleuk in je gezicht zeggen dat zoiets allemaal onzin is en dat dit soort zaken het werk van de Heilige Geest in de weg staat... "Management is fout." Maar de Continentals hadden nooit zoveel mensen kunnen bereiken, voor miljoenen tot zegen kunnen zijn, als er niet goed bestuurd, gestuurd, geregeld, georganiseerd, gemanaged en gepromoot zou zijn! Heel aardse zaken! Daarom liggen de dwarsliggers in het grind en dragen de rails, zodat de rails op hun plaats blijven en er geen stenen op de rails komen. Voor al dat regelwerk is een bijbels mandaat:

- In het Nieuwe Testament vind je de gave van bestuur duidelijk vermeld tussen de apostolische gaven. "En God heeft sommigen aangesteld in de gemeente... (bekwaamheid) om te helpen, om te besturen..." (1 Cor. 12:28).
- In het vorige boek kon je lezen wat de Levieten (de lofzangers uit het Oude Testament) allemaal deden, als onderdeel van hun roeping: ze waren onder andere poortwachters en hielpen bij rechtspraak, transport, onderwijs en evenementen. Ze waren meesters in het organiseren, managen en rege-

len! Al hun activiteiten kwamen niet zomaar 'uit de lucht vallen'. Alles werd met doorzettingsvermogen en met inzet van een heel apparaat gepland. De koren en orkesten die zich in de tempel lieten horen, waren maar het topje van de ijsberg. God is een God van ordening. Juist chaos en onnodig improvisatiewerk belemmeren het werk van de Geest.

Goed organisatiewerk kost dus tijd, inzet en brengt ook wat kosten met zich mee. Hoe die hele infrastructuur eruitziet, kun je goed uitgewerkt vinden in het boek "*de klepel van de klok*"! Hieronder in het kort een aantal principes uit de ervaring van de Continentals en andere ministries en volledig benoemd in het boek "*de klepel van klok*".

* Motivatie

Er zijn diverse vormen van motivatie (zie hierover *deel 5 van deze serie: Bijbelse principes van leiderschap*).

- De meeste koor- en groepsleden hebben een motivatie voor één seizoen. Dus sleep mensen niet tegen hun zin mee. Begin ieder seizoen met een nieuwe intake (gesprek over waarom deelnemen aan een nieuw seizoen). Laat ongemotiveerden niet toe, ze kunnen de anderen heel makkelijk demotiveren. Ongemotiveerden zijn ongeleide projectielen, die veel schade aanrichten.
- Is er motivatie voor een bepaald doel of een bepaalde functie, let dan wel op dat men ook die kunde/deskundigheid heeft (of wil leren) zoals:
  - licht en geluid: laat ze niet zingen, maar 'techniek' doen;
  - logistiek: laat ze al het transport regelen; alleen op het podium als ze ook die 'gaven' hebben;
  - spreken: een goede toespraak of voordracht is heel wat waard. Maar er zijn heel wat sprekers die zo vals als een kraai zingen;
  - bestuur: besturen is een kunst. Dat is niet hetzelfde als

een dictaat opleggen. Bestuurstaken strekken zich uit over meerdere jaren. Een gemiddeld bestuurslid dient vier à vijf jaar. Hier heb je dus een langlopende motivatie voor nodig. En scholing voor bestuur werpt zijn vruchten af! Leer goed te besturen.

- Ook de lopende motivatie van groeps/koorleden kan dippen! Er bestaan activiteiten/technieken voor om motivatie op te krikken en teambuilding te bevorderen.

* *Levensduur*

Nu onze organisatie van Christian Artists/CNV Kunstenbond sinds 1969 bestaat en we zelf door vele fasen van ontwikkeling gelopen zijn, maar die fasen ook duidelijk bij leden gezien hebben, blijkt het volgende patroon te bestaan.

- Pionier(s) beginnen. Regelen alles top to bottom. Het zijn een soort generaals, die grote waarde hebben om iets uit de klei te trekken. Het zijn vaak (maar niet altijd) slechte democraten. Maar als na een paar jaar een en ander lekker loopt, lopen de meeste pioniers vast. De groep wil inspraak en de generaal wil het zelf allemaal blijven regelen: met als gevolg een crisis, beschadigde mensen en vaak het einde van een mooi initiatief. De generaal moet al in het derde jaar beginnen met de opbouw van een kader, bestuur, taken gaan delegeren en in het vierde jaar de macht overdragen. Het initiatief moet als verenigingsstructuur verder. Doe je dit niet en komt er geen crisis, dan stoppen veel eerstejaars in het vierde of vijfde jaar. Het kan nodig zijn van dirigent/artistiek leider te wisselen voor het vijfde jaar.
- Na de pioniersfase komt een democratiseringsfase, die ook een consolidatiefase is. Vaak (maar niet altijd) ontstaan nieuwe conflicten in het achtste, negende of tiende jaar. Tijdige bestuurswisselingen kunnen helpen of een wisseling van dirigent/artistiek leider kan noodzakelijk zijn.
- De volgende crisis kan zich voordoen rond het veertiende

de/vijftiende jaar. Actieplan zie 8/9/10 jaar.

- De volgende crisis kan zich voordoen rond het 19de jaar. Actieplan: zie bij acht/negen/tien jaar.

De levensduur van een groep kan dus heel lang zijn. Maar neem je niet een aantal bestuurlijke voorzorgsmaatregelen, dan is de kans groot dat een mooi initiatief na een paar jaar ophoudt.

Daarnaast zijn er natuurlijk activiteiten met de maximale duur van dat ene project. Bijvoorbeeld drie maanden oefenen en dan een kerstmusical. Maar ook die kort lopende activiteiten moeten goed gestuurd, bestuurd, geregeld, gemanaged en gepromoot worden.

* *Bestuur*

Een bestuur bestuurt. Bestuursleden moeten allerlei externe en interne signalen opvangen en daar tijdig op reageren.

Aspecten om te besturen:

- Financiën. Dus sluitende begrotingen. Leden betalen een bijdrage. Inkomsten uit optredens, acties, subsidies en CD-verkoop. Van alle uitgaven zeven jaar de bonnen bewaren. Een goede administratie voeren. Een penningmeester hebben. Een kascommissie controleert alles voor het jaarverslag. Gaat er veel geld door het jaarbudget, laat dan een accountant een jaarverslag maken.
- Besluiten nemen EN uitvoeren. EN er achteraf controle op houden. Dat doe je om van iedere vergadering een verslag te maken (de notulen)
- Vergaderen.
Wat doet een bestuur tijdens de bestuursvergadering?
  - de voorzitter opent;
  - de notulen van de vorige vergadering worden vastgesteld (klopt dit verslag?);

- naar aanleiding van de notulen zijn er wellicht nog punten te bespreken;
- overige agendapunten:
- ingekomen stukken (bijvoorbeeld een klacht, post van je koepelorganisatie, brief van een kerk);
- beleidsdoelstellingen;
- projecten;
- repetities;
- financiën algemeen;
- public relations;
- ledenwerving;
- functionering van leden;
- overige punten:
  - vaststellen komende vergadering.
  - nog even herhalen wie wat doet en wanneer (deadlines).
  - rondvraag.
  - iemand sluit de vergadering.

Opmerking: de voorzitter leidt de vergadering; de secretaris schrijft het verslag en verstuurt dat later.

- Notulen moeten na drie dagen bij de bestuursleden thuis liggen, zodat iedereen weet wat hij/zij moet doen.
- De agenda van de komende vergadering wordt voorbereid door de voorzitter en de secretaris samen. Agenda (plus eventueel bijbehorende stukken) moeten zeven dagen van te voren bij bestuursleden in de bus liggen.
- Geheimhouding. Wat tijdens een bestuursvergadering besproken wordt, is qua regelgeving gebonden aan geheimhouding. Doe je dat niet, dan zie je dat al heel snel zaken uit zijn verband worden gerukt en vreselijke roddelcircuits ontstaan die al vele groepen te gronde hebben gericht, dus wees gewaarschuwd.

* *Ledenvergadering*

Het is vrij normaal om in het voorjaar en in het najaar een algemene ledenvergadering (ALV) te houden. Ook die vergadering moet goed voorbereid worden:

- datum lang van te voren bekend maken;
- agenda en stukken moeten zeker zeven dagen van te voren bij de leden zijn;
- overige handelingen zie bij bestuur;
- let op, dat bij een ALV bij ieder agendapunt leden het woord krijgen. EN de meerderheid beslist. Dat is bindend!

* *Doelstellingen.*

Uiteraard heeft het koor, de groep of het gezelschap doelstellingen in het (verenigings)statuut. Maar die zijn vaak heel algemeen van aard. Het volgende kan helpen:

* Eén keer per vier of vijf jaar, bijvoorbeeld tijdens een weekendje op de hei, lange termijndoelstellingen formuleren. Waar wil je als groep over vijf of tien jaar zijn. Wat wil je bereiken en waarom. En dan voor de eerstvolgende vier à vijf jaar heel precies omschrijven HOE je ieder jaar een aantal activiteiten gaat doen om die vijfjarige doelstelling te halen. Die lange termijndoelstellingen omvatten een aantal aspecten, zoals:

- doelstelling voor kwaliteit;
- doelstelling voor bezinning/geestelijke diepgang;
- doelstelling ten aanzien van je kerk/kerken;
- doelstelling ten aanzien van het repertoire;
- doelstelling qua leden;
- doelstelling qua public relations;
- enzovoort.

Dan is het heel verstandig om aan het begin van een bestuursperiode van vier/vijf jaar met je bestuur een aantal bestuursdoelstellingen en persoonlijke doelstellingen te formuleren. Aan het begin en aan het einde van ieder werkjaar hierop terugkomen: Hoe staan we/hoe sta ik ervoor, wat te doen

enzovoort. En als het mogelijk is, is het interessant om met ieder nieuw groepslid ook een aantal persoonlijke doelstellingen te formuleren en er ieder jaar even op terug te komen.

* *Promotie/P.R.*

De beste reclame is wie je bent, wat je doet en hoe je het doet. En dat geldt on stage en backstage. Daarnaast zijn er een aantal activiteiten dat bewust gepland en gedaan moet worden.

- INTERN

Informeer je leden tijdig en compleet. Anders zit je op een tijdbom. Een afkondiging tijdens een repetitie is niet genoeg.

Alles schriftelijk en zorg dat degenen die niet op een repetitie waren, alles zo snel mogelijk thuis krijgen.

- EXTERN

Voor je activiteiten tijdig media informeren en posters, artikelen, foto's en een website laten maken.

- Maak je onderdeel uit van een grotere organisatie, kerk, instelling of iets dergelijks, INFORMEER dan iedere maand over de voortgang en de gang van zaken. Vindt men een keer per maand veel, zorg dan toch zeker voor kwartaalrapportages. En heb een keer per jaar een gesprek met het college van ouderlingen en de voorganger. En spreek dan zeker je korte en lange termijndoelstellingen door.

NAWOORD

Ik wil graag nogmaals een antwoord geven op gerezen vragen over hoe het zit met "*ik werk in de wereld*". Ook muziek/kunst maken in 'de wereld' (dus niet in/voor de kerk) is net zo zeer een Levitische roeping. Alles doen 'als voor de Heer' is een gezond, eerlijk en waar uitgangspunt. Dus er is niets mis mee om in een seculiere rockband lekkere, vette rock te spelen of eigentijdse klassiekers in een filharmonisch orkest. Je Levitische attitude heeft dan sterk te maken met de volgende aspecten, die in dit boek besproken zijn:

- Kwaliteit leveren.
- Een goede motivatie hebben, je ook inzetten voor je groep en groepsleden (ook op het persoonlijke vlak).
- Een tweede mijl gaan.
- Ethisch eerlijk handelen, dus fair deals, je aan afspraken houden, goed zorgen voor materiaal en apparatuur, eerlijk en oprecht zijn en de waarheid spreken.
- Op tijd zijn, stiptheid.

Je getuigenis zit in je daden, niet in je woorden.

TOT SLOT

Moge de inhoud van dit boek een stimulans zijn voor:

- * oorspronkelijkheid
- * kwaliteit
- * creativiteit

in alle vormen van lofprijzing en aanbidding.

Wil je reageren na het lezen EN het doen van dit boek? Graag! Moge dit boek je tot zegen zijn in de dagelijkse praktijk.

Leen La Rivière

PERSOONLIJKE NOTITIES

Na alles gelezen te hebben, wordt je aangeraden om vooraan te beginnen en iedere avond een hoofdstuk te lezen en te overdenken.

1. Noteer HIER, wat je aanspreekt.
2. Noteer HIER, wat je besluit en gaat uitvoeren ten aanzien van jouw eigen muziek.

Dit is deel 3 van de serie: Bijbelse principes.

Deel 1 van deze serie heet: Bijbelse principes voor creativiteit en kunst.

Deel 2 van de serie heet: Bijbelse principes van een bediening in de muziek.

Wil je na het lezen reageren, dan kan dat naar:

Leen La Rivière,

CNV-Kunstenbond/Continental Art Centre,

Postbus 81065,,

3009 GB Rotterdam, Nederland.

E-mail: leen@continentalart.org

Ook kun je reageren om het volgende deel van deze serie te bestellen. (*Deel 4 van deze serie heet: Bijbelse principes voor de boodschap.*)

Vanuit het Continental Art Centre worden activiteiten georganiseerd om creativiteit en de kunsten te stimuleren. Er zijn onder andere studiedagen, conferenties, seminars, andere publicaties, jaarboeken, exposities en concerten.

- Er is een sectie beeldende kunsten.
- Er is een sectie muziek en media.
- Er is een sectie letteren.
- Er is een sectie dans- andere podiumkunsten.
- Er is het toonkunstenaarsregister (iedereen met vakdiploma's).

- Al deze secties zijn samen de CNV-Kunstenbond. die via een duidelijke structuur mensen helpt, adviseert, ondersteunt en stimuleert. Word dus lid.

- Dan is er het jaarlijkse Christian Artists Seminar, een internationale studieweek in juli/augustus voor professioneel werkende/studerende mensen.

Deze week brengt ALLE kunstdisciplines bijeen.

- Voor post-academische vorming/leven lang leren zijn er talloze modules van de nieuwe European Academy for Culture and the Arts.

Is men actief in de muziek, dan is het een perfecte leerschool om aan een project (twee tot vier weken) van *the Continentals* mee te doen. Dit leert vakmatig alle disciplines die nodig zijn om als koor, als leiding, technisch, muzikaal, instrumentaal, als band of praisegroep te functioneren. Continental groepen bestaan in de leeftijden: Continental Kids (8-12 jaar), Young Continentals (13-16 jaar), The Continentals (16-35 jaar) en Continental Encores (25-55 jaar).

Verdere informatie is te zien op: www.continentalart.org of schrijf naar:

Continental Art Centre, Postbus 81065, 3009 GB Rotterdam,

Zie www.christianartists.org Zie www.continentalministries.org Tel.010-4212592

De serie BIJBELSE PRINCIPES bestaat uit de volgende delen:

Deel 0: Kaf en Koren

Deel 1: Creativiteit en kunst

Deel 2: Finale, visie op muziek, een muziekbediening

Deel 3: Lofprijzing en aanbidders

Deel 4: De Boodschap

Deel 5: Creatief Leiderschap

Deel 6: Bidden

Uitgaven van Continental Sound Music,

zie www.continentalsound.org button publicaties